

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΝΙΚΟΥ Α. ΒΕΗ Μοραίτικα Τραγούδια τοῦ Ἀκριτικοῦ Κύκλου.
 Μ. ΜΑΔΑΚΑΣΗ Ποιήματα.
 Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ Ἡ Μαούτα, διήγημα.
 ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΧΑΤΖΙΔΑΚΗ — Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου — Ἡ Μέση μας Ἑκπαί-
 δευσις.
 ΠΕΤΡΟΥ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗ Τὸ ἔργον τοῦ Ἑρηνιά.
 ΒΑΔΕΡΙΟΥ ΣΤΑΗ Τὸ Β' ἀνὰ τὰς Νήσους καὶ τὴν Μ. Ἀσίαν ταξίδιον τῶν συνέδρων.
 ΣΤΕΝΤΑΔ Σκέψεις καὶ Ἐντυπώσεις.
 ΔΕΥΚΑΛΙΟΥ ΧΕΡΝ Ἡ Ἰαπωνία.
 CHARLES DIEHL Ἡ Αὐτοκράτειρα Θεοδώρα, συνέχεια.
 ΘΕΜΟΥ ΑΝΝΙΝΟΥ Γελοιογραφικὴ Σελίς.

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΤΩΝ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ.
 Π. Ζ. Φιλολογικὴ Ζωή: Μεσαιωνικά καὶ Νέα Ἑλληνικά, ὑπὸ Γεωργίου Ν. Χατζιδάκη. — Ἀρχαιολογία. Ὁ
 τάφος τοῦ Καπακλή.
 ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ Ὁ κ. Α. Ταβουλάρης εἰς τὸν «Θέλλον». — Ἡ Κα Θεώνη Παππᾷ ὡς
 Δεσδαιμόνα. — Διάφορα. — Δημοσιεύματα.
 ΕΙΚΟΝΕΣ: Δεονάρδος Δὰ Βίντσι, ἀντοπροσώπουγραφία, ἐκτὸς τοῦ κειμένου. — Ἡ καίσαρ ἑλληνικὴ συνοι-
 κία τῆς Ἀδριανουπόλεως, φωτογραφία Α. Τριβιδῆ. — Ὁ Λυτρωτὴς ὑπὸ Δεονάρδου Δὰ Βίντσι. — Ἡραίο-
 Σάμου. — Γελοιογραφία ὑπὸ Θέμου Ἀννίνου. — Ἡ κυρία Θεώνη Παππᾷ ὡς Δεσδαιμόνα.

Ἐκαστὸν τεύχος Δρ. 1,20

ΤΙΜΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΗΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ δι' εν έτος δρ. 25
δι' έξ μην. „ 13
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ δι' εν έτος φρ. 25
δι' έξ μην. „ 13

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΑΘΗΝΑΙ, 35, ΟΔΟΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Α. γράφαι λογίζονται άρχόμε-
ναι από 15 Οκτωβρίου ή 16 Α-
πριλίου.
Τά χειρόγραφα δέν επιστρέ-
φονται.
Εν τεύχος άποστέλλεται δωρεάν
ως δείγμα.
Αγγέλλεται πών νέον βιβλίον, τοδ
όποιον άποστέλλονται εις τό γρα-
φείον δύο αντίτυπα.

ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ ΠΛΗΡΟΝΟΝΤΕΣ ΚΑΤΑ ΔΟΣΕΙΣ: Δρ.—Φρ. 5 κατά την έγγραφόν, Δρ.—Φρ. 25
μετά 2 μήνας και ούτω καθέξής μέχρις άποπληρωμής.

— Πάσα αίτησις προς έγγραφόν συνοδεύεται άπαραιτήτως υπό του άντιτίμου εις τραπεζ.
ή ταχ. έπιταγίν.
προς τόν κ.

ΚΙΜΩΝΑ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΝ

Διευθυντήν των «Παναθηναίων» δδδς Αριστοτέλους 35, Αθήνας.

ή προς την

ΤΡΑΠΕΖΑΝ ΕΜΠΕΔΟΚΑΕΟΥΣ—ΑΘΗΝΑΣ

Όλα τά τεύχη των προηγουμένων έτών πωλούνται υπερετιμημένα.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ των «Παναθηναίων» εις έλην την Ρωσίαν ό κ. Αναστάσιος Μάλτος.
Οδησός rue Rousschkin N° 66.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ εις έλην την Αίγυπτον ό κ. Τριαντάφυλλος Τσιτσέλης Βιβλιοπωλείον δ «Έρ-
μής» έναντι του Αβερωφίου Γυμνασίον.

ΔΩΡΑ

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ ΜΑΣ

Τόμοι των «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ» κομψότατα χαρτοδεμένοι με χρωματιστόν εξώ-
φυλλον. Έκαστος τόμος άποτελείται εκ 400 σελίδων.

Τόμος Α'. (1900) προς Δρ.—Φρ. 6 αντί 13

Τόμος Β'.—ΣΤ'. (1901-3) έκαστος τόμος „ „ 7 „ 13

Τόμος Ζ'.—Η'. (1903-4) „ „ 9 „ 13

Τόμος Θ'.—Ι'. (1904-5). Οι δύο ούτοι τόμοι λογίζονται προς Δρ.—Φρ.

9 έκαστος, μόνον διά τους αγοράζοντας έλην την σειράν. Ιδιαίτέρως πωλούνται προς
Δρ.—Φρ. 13.

Νικόλαος Γύζης ειδικόν τεύχος των «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ» άφιε-
ρωμένον εις τόν Έλληνα καλλιτέχνην με 26 εικόνas. Δρ.—Φρ. 1 αντί 2.

Διονύσιος Σολωμός τεύχος ειδικόν των «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ»
άφιερωμένον εις τόν έθνικόν ποιητήν με διαφόρους εικόνas. „ „ 1 „ 2.

Τό Δεύκωμα των «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ» „ „ 1 „ 2.

Τά άνωτέρω άποτελοϋν ωραιότατα δώρα προς οικείους και φίλους.

Αί άνωτέρω τιμαί είναι έλεύθεραι ταχυδρομικών τελών.

Τό τέμμημα των παραγγελιομένων άποστέλλεται μαζί με την παραγ-
γελίαν διά ταχυδρομικής ή τραπεζικής έπιταγής.

ΜΗΧΑΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΝ ΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΗΛΙΑ Ι. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ

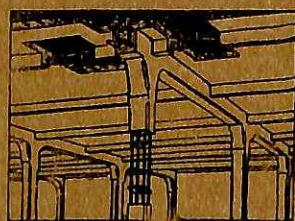
ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥΧΟΥ ΤΗΣ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΩΝ ΓΕΦΥΡΟΠΟΙΩΝ

5—ΟΔΟΣ ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ—5

Μελέται και έκτελέσεις
μηχανικών και οίκοδομικών
 έργων.

Έφαρμογή συστήματος
Hennebique.

Κατασκευή γεφυρών, ά-
φλέκτων οίκων, δαπέδων,

στηλών κ.τ.λ. διά σκυροκο-
νιάματος αδηροπαγούς (bé-
ton armé) συστήματος Hen-
nebique.

ΜΕΓΑ ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΕΝ ΤΗ ΠΑΓ-
ΚΟΣΜΩ ΕΚΘΕΣΕΙ ΤΩΝ ΠΑΡΙ-
ΣΙΩΝ 1900.

Άντιπροσωπεία έν Ελλάδι του έν Παρισίοις οίκου Hennebique.

ΤΑ ΜΕΤΑΞΩΤΑ

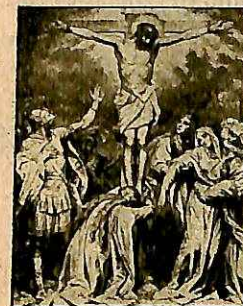
ΣΠΑΡΤΗΣ ΚΑΡΑΣΤΑΜΑΤΗ

ΗΕΙΩΘΗΣΑΝ 10 ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ ΤΙΤΛΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΤΙ-
ΜΗΘΗΣΑΝ ΔΙΑ ΧΡΥΣΩΝ ΒΡΑΒΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΙΤΛΩΝ ΤΙΜΗΣ
ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΕΥΡΩΠΗΣ & ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Τά περίφημα ταύτα μεταξωτά της κ. Σπάρτης Καρασταμάτη, τά ύμνηθέντα εις όλας τάς
γλώσσας και διαδοθέντα εις όλον τόν κόσμον κατέστησαν περιώνυμα διά την άπαράμιλλον στε-
ρεότητά των και την εκ καθαράς και φυσικής μετάξης λεπτεπίλεπτον τέχνην των.

33—ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ—33

Η Σταύρωσις.

Ο ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

έξέδωκε Σειράν Εικώνων εκ της Καινής Διαθήκης προς
χρήσιν των Σχολείων του άπανταχού Έλληνισμού.

Η σειρά άποτελείται εκ 10 μεγάλων καλλιτεχνικών εικώνων σχή-
ματος 67x88 εκατ. και πωλείται έτοιμος προς άνάρτησιν δραχ.
25. Ταχυδρομικώς άποστέλλομένη έπιβαρύνεται επί πλέον με λεπτά
75 διά τας έπαρχίας και δρ. 2 διά τό έξωτερικόν.

Πάσα παραγγελία συνοδευομένη άπαραιτήτως υπό του άντιτί-
μου άπευθύνεται προς τά Γραφεία του Συλλόγου, 42 όδδς Ακαδημίας.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Κεφάλαιον έταιρικόν 10.000.000.—Άποθεματικόν 4.700.000.

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ έν Πειραιεί, Πάτραις, Βόλω, Σύρω, Καλάμαις, Αλεξανδρεία
Χανίοις και Ηρακλείω Κρήτης.

Προεξοφλήσεις, έισπράξεις γραμματίων, προκαταβολαί επί χρεωγράφων και έμπορευμάτων
Τρεχ νοι λ σμοι ήγγυημένοι, Φύλαξις χρεωγράφων, Ένοικίαςις χρηματοκιβωτίων εις ιδιώτας.

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ εις χρυσόν ή τραπεζογραμμάτια:

3% εις πρώτην ζήτησιν.—3 1/2% άπόδοσις μετά 6 μήνας.—4% μετά έν έτος.—5%
μετά δύο έτη και επέκεινα.

ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΝ λειτουργούν καθ' έκάστην, προς 4%.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΛΕΞΙΚΑ

ΑΠΑΝΤΑ ΕΠΙ ΑΡΙΣΤΟΥ ΧΑΡΤΟΥ ΤΥΠΩΜΕΝΑ

ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛ. ΓΛΩΣΣΗΣ υπό Α. Α. Σακελλαρίου Τόμοι 3.	σελ. 4400	δρ. 48
ΛΑΤΙΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ υπό Ε. Α. Τσακαλίδου	„ 780	„ 12
ΕΛΛΗΝΟΛΑΤΙΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ υπό Ε. Α. Τσακαλίδου	„ 872	„ 10
ΟΜΗΡΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ υπό Δ. Ι. Ολυμπίου	„ 360	„ 6
ΓΑΛΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ υπό Ν. Κοντοπούλου	„ 1087	„ 11
ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ υπό Ν. Κοντοπούλου	„ 1100	„ 11
ΑΓΓΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ υπό Ι. Πεσβάνογλου	„ 1087	„ 11
ΕΛΛΗΝΟΑΓΓΛΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ υπό Ι. Πεσβάνογλου	„ 1000	„ 11
ΓΕΡΜΑΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ υπό Α. Ν. Γιάνναρη	„ 1146	„ 10
ΕΛΛΗΝΟΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ υπό Ρ. Ρουσοπούλου	„ 1080	„ 10

Εύρίσκονται έν τοις κυριωτέροις βιβλιοπωλείοις και έν τῷ βιβλιοπωλείῳ
Π. Δ. Σακελλαρίου, όδδς Λυκούργου 8.

ΤΑ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Κολώνια

Κ. Βελισσάριος, ὁδὸς Σταδίου, 67.

Κουμώσεις Κυριῶν

Κ. Βελισσάριος, Λεωφόρος Πανεπιστημίου, 4.

Modes

Ἑρμεῖον, ὅλοι οἱ τελευταῖοι νεωτερισμοί: Φορέματα καὶ Ἐπανωφόρια, Πῦλοι, Στηθόδεσμοι, Ἀσπρόρουχα: — Ῥάπτρια καὶ Μοδίσται Παρισινὰι Mmes Jeanne, Helène, Alice, Charlotte.

Μαρμαρογλυφεῖα

Ἰωάννης Γ. Χαλδούσης ὁδὸς Πανεπιστημίου 69

Γαλακτοκομεῖα

Ι. Χρυσάκης, ὁδὸς Φιλελλήνων 4.

Α. Τριανταφυλλίδης, ὁδὸς Ἡπείρου 67.

Ἀποικιακὰ

Δημ. Ἀγγλος, ὁδὸς Ἀγίου Μάρκου 22.

Βιβλιοδετεῖα

Σ. Ἀμπατζόπουλος, ὁδὸς Κολοκοτρώνη 7.

Φαρμακεία

Π. Βασιλείου, ὁδὸς Σταδίου καὶ Αἰόλου.

Γεώρ. Ἐλευθερόπουλος, ὁδὸς Σταδίου 31

Σωτήριος Σωτηρίου ἐν Χαλκίδι
Φιλοκτῆμων Βάκης »
Τζώρτζης καὶ Λυμπερίου »
Δημ. Χατζηδημητρίου ἐν Καρδίτῃ
Θεοδ. Παπαζαχαρίου »

Τὰ κομψότερα **Σακάκια** ἀπὸ τὰ ἐκλεκτότερα Ἀγγλικά καὶ Γαλλικά ὑφάσματα εἰς τὸ μέγα ἐμπορορραπτικὸν κατάστημα:

ΣΩΚΡ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Ὁδὸς Σταδίου 12, (Ἐναντι Βουλῆς).

ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ Τῇ 1886 ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΘΕΙΣΑ Τῇ 1905

ΕΤΕΡΟΡΡΥΘΜΟΣ ΜΕΤΟΧΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

Κεφάλαιον καταβεβλημένον: **2,000,000** δραχμαὶ

ΑΘΗΝΑΙ — ΣΟΦΟΚΛΕΙΟΝ

Τμήμα Τραπεζικόν. — Συνάλλαγμα. — Ἐκδοσίς ἐπιταγῶν (chèques). — Πιστωτικαὶ ἐπιστολαί. — Εἰσπράξεις — Δάνεια ἐπὶ ἐνεχύρῳ Χρεωγράφων. — Προεξοφλήσεις. — Καταθέσεις. — Φύλαξις τίτλων καὶ τιμαλφῶν.

Τμήμα Ταμειευτηρίου. — Ταμειυτήριον 4% — Μηνιαῖαι καταθέσεις ἀνατοκιστικαί. — Μηνιαῖαι δόσεις πρὸς ἀγορὰν Λαχειοφόρων Ἐθν. Τραπ. Ἑλλάδος.

Τμήμα Χρηματιστηρίου. — Ἀγοραπωλησίαι χρεωγράφων. — Χρηματιστικαὶ ἐντολαί.

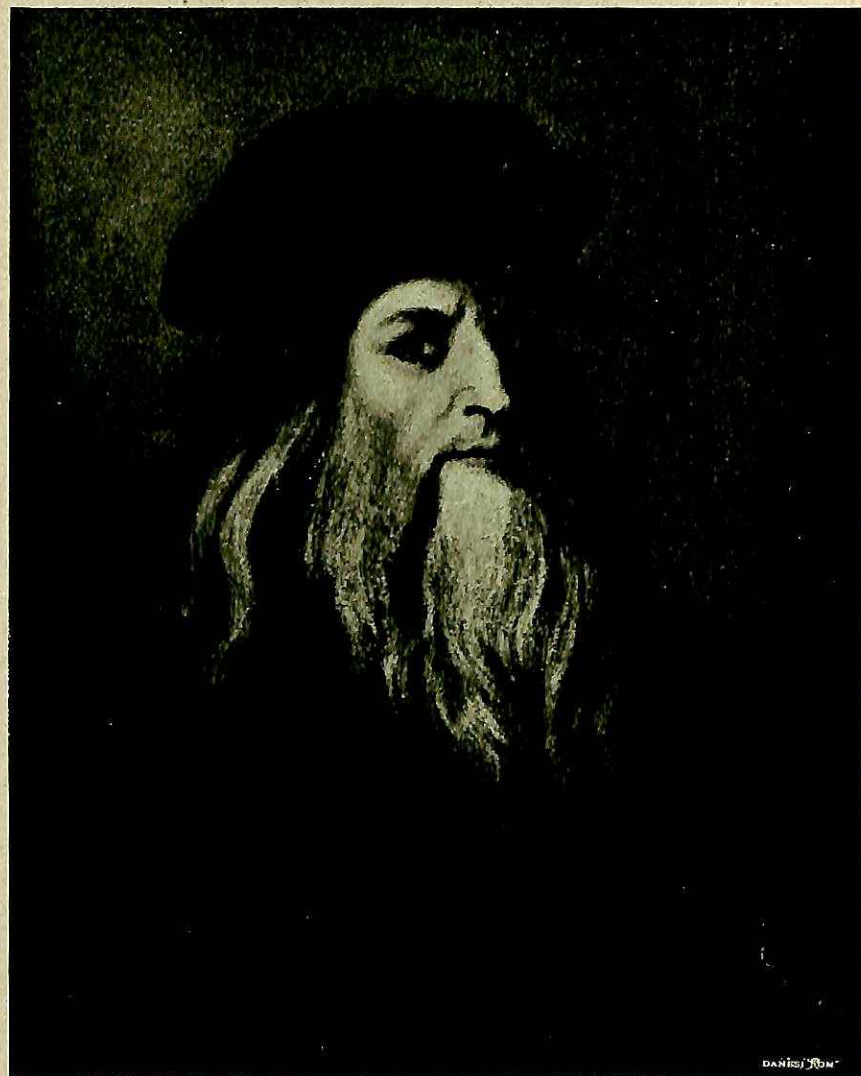
Τμήμα Ἐμπορίου. — Προμήθειαι ἐμπορευμάτων. — Ἀντιπροσωπεῖαι οἴκων. — Πληροφορίαι ἐμπορικαί. — Δέρματα κατεργασμένα βυρσοδεψείου Μοσχάτου.

Γενικὸν Πρακτορεῖον ἐν Ἑλλάδι τῆς New York Life ἀσφαλείας ἐπὶ τῆς ζωῆς.

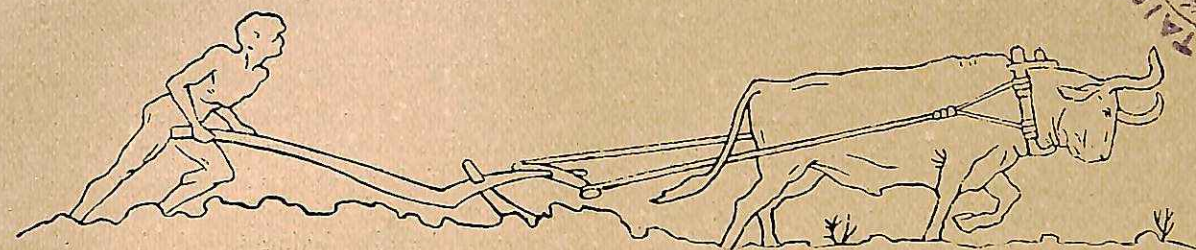
Τόκοι καταθέσεων

3	1/2	0/0	ἀπόδοσις εἰς πρώτην ζήτησιν
3	3/4	0/0	» μετὰ ἓνα μῆνα
4	0/0	0/0	» μετὰ τρεῖς μῆνας
4	1/4	0/0	» μετὰ ἕξ μῆνας
4	1/2	0/0	» μετὰ ἓν ἔτος
5	0/0	0/0	» μετὰ δύο ἔτη
5	1	2/0	» μετὰ τρία ἔτη καὶ πλέον

Διὰ καταθέσεις εἰς χρυσὸν κατὰ 1/2 0/0 ὀλιγώτερον

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ ΔΑ ΒΙΝΤΣΙ — ΑΥΤΟΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ 4' 31 ΟΚΤΩ-
ΒΡΙΟΥ 1905

ΜΟΡΑΪΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΑΚΡΙΤΙΚΟΥ ΚΥΚΛΟΥ

Καθώς και ἄλλοτε ἔγραψα¹, ἐκ τῶν πολυ-
αρίθμων δημοτικῶν τραγουδιῶν, τὰ ὁ-
ποῖα πτερυγίζουν εἰς τὰ χεῖλη τοῦ Πελοπον-
νησιακοῦ λαοῦ, πολὺ ὀλίγα εἶναι τἀνήκοντα
εἰς τὸν ἀκριτικὸν λεγόμενον κύκλον, δηλαδὴ
τἀναφερόμενα εἰς τὸν ἀκατάβλητον ἥρωα τοῦ
μεσοχρονίου Ἑλληνισμοῦ, εἰς τὸν Διγενῆν
Ἀκρίταν ποὺ μάχεται ἀτράνταχτος μὲ δρά-
κους καὶ στοιχεῖά κι' ἀκόμα καὶ μ' αὐτὸν τὸν
ἀκατάλυτο τὸ Χάρο παλεύει τρεῖς μέρες καὶ τρεῖς
νύχτες

..... σὲ μαρμαρέν' ἀλώνια·
Κι' ὅθι χτυπάει ὁ Διγενῆς, τὸ αἷμ' ἀλλάκι κάνει
Κι' ὅθι χτυπάει ὁ Χάροντας, τὸ αἷμα τροφὸν κάνει².

Καὶ ὅχι μόνον ἐλάχιστα εἶναι τὰ Μοραῖτικά
ἀκριτικά τραγούδια, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐλάχιστα αὐτὰ
εἶναι ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ τόσον παρεφθαρμένα,
ἅφ' ἑνὸς ἕνεκα τῆς λησμοσύνης στίχων ἀφη-
γούμενων πράγματα πρὸ πολλοῦ παλαιωθέντα
καὶ ἐπομένως ἀκατάληπτα καὶ ἅφ' ἑτέρου ἕνε-
κα τῆς παρεμβολῆς στίχων ἐξ ἄλλων τραγου-
διῶν καὶ μάλιστα νεωτερικῶν καὶ τῶν συγχύ-
σεων καὶ παραλλαγῶν περὶ τὰ ὀνόματα τῶν
προσώπων καὶ τῶν τόπων, ὥστε ὁμολογου-
μένως ἀπαιτεῖται μεγάλη προσοχή καὶ ἐπαρ-
κὴς γνῶσις μερικῶν ζητημάτων τῆς μεσαιωνι-
κῆς δημώδους ἡμῶν φιλολογίας διὰ νὰ δια-
κρίνη κανεὶς ὅτι τὰ τραγούδια αὐτὰ πρέπει

νὰ ἀναχθῶσιν εἰς τὸν ἀκριτικὸν κύκλον. Ἀλλὰ
καὶ εἰς τοιαύτην κατάστασιν τὰ παρεφθαρμένα
καὶ μισολησμονημένα αὐτὰ ἄσματα εἶναι πολ-
λάκις ἀληθινὰ φιλολογικὰ διαμάντια· κάθε στί-
χος των καὶ ξεχωριστὸν ἀρχαιοπρεπὸν ἄσμα,
ἐπαναφέρων εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ μύστου τοὺς
ἥρωϊκοὺς ὅσον καὶ ρομαντικοὺς ἐκείνους χρό-
νους, καθ' οὓς διέσχιζαν τὰ βουνὰ καὶ τοὺς
κάμπους οἱ ἀπελάται, οἱ βυζαντινοὶ δηλονότι
κλέφτες, ὀπλισμένοι τὰ φοβερὰ αὐτῶν ὅπλα,
τἀπελατίκια, καὶ τριγύριζαν τὰς ἄκρας¹ οἱ πολε-
μοχαρεῖς ἀκρίται, οἱ φύλακες τῶν ὁρίων τοῦ
ἀχανοῦς Βυζαντινοῦ κράτους.

Ἐκ τῆς ἡμετέρας περισυναγωγῆς λαογρα-
φικῆς ὕλης τῆς Πελοποννήσου ἀποσπώντες
δημοσιεύομεν εἰς τὰς φιλικὰς σελίδας τῶν Πα-
ραθηναίων τρία ἀκριτικά τραγούδια, ἐπιφυλασ-
σόμενοι ἄλλοτε νὰ δημοσιεύσωμεν καὶ ἄλλα. Ἐξ
αὐτῶν τὸ πρῶτον ἀπεθησαύρισα εἰς τὸ χωρίον
Ἀτσίκωλον τῆς Καρυταίνης· τὸ δεύτερον ἔδωκεν
εἰς ἐμὲ ὁ εὐδόκιμος ἀρχαιολόγος καὶ καλὸς φί-
λος κ. Κωνσταντῖνος Ρωμαιοῦς, σημειώσας αὐ-
τό, κατὰ παράκλησίν μου, ἀκριβῶς ὥς ἔδεται ὑπὸ
τῆς ἐν Βούρβουρα τοῦ Πάρωνος θείας του κ.
Ἄννας Παπαμιχαήλ· τὸ δὲ τρίτον συνελέχθη
ὑπ' ἐμοῦ τοῦ ἰδίου εἰς τὴν Ἐλωνα, μοναστήρι
τῆς Τσακωνιάς.

Εἶναι δὲ τὸ μὲν πρῶτον καὶ τρίτον τραγού-
διον τοῦ τραπεζιοῦ, ὥς χαρακτηρίζονται ὑπὸ τοῦ
λαοῦ, ἠδόμενα δηλονότι εἰς συμπόσια, τὸ δὲ

¹ «Νέο χειρόγραφο τοῦ Διγενῆ» — «Νουμάς» τῆς
15 Αὐγούστου 1904.

² Γ. Ἐλλαμπίου: Ἀμάραντος ἦτοι τὰ ὅδα τῆς ἀνα-
γεννηθείσης Ἑλλάδος. Ἐν Πετροῦπόλει 1843, ἀριθ. 26
στίχ. 14—15. Ἀ Passow: Popularia carmina Gre-
ciae recentioris. Lipsiae 1860, σ. 306, ἀριθ. cccxxx,
στίχ. 1—15.

¹ Πρβλ. Ἰγνατίου Πετρίτζη: Διήγησις Διγενῆ, στίχ.
2135 ἐν Sp. P. Lambros: Collection de romans
Grecs. Ἐν Παρισίοις 1880, σ. 197.

δεύτερον, κατὰ τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Ῥωμαίου, μυρολόγι.

Α

Φίλοι καλῶς ὠρίσατε, φίλοι κὶ ἀγαπημένοι.
Συχάσατε, καθήσατε, γὰρ νὰ σὰς μολοήσω
τῆς θάλασσης τὸν ταρασμὸ καὶ τῆς στεριᾶς τὰ πάθια,
τῆς Γουργαριᾶς τὶς λαγγαδιές, τῆς Ἀραπιᾶς
[τὰ ὄρη,
ποὺν κεῖ συνδυὸ δὲν περπατοῦν, συντροφεῖς δὲν κου-

παρὰ πενήντα κὶ ἑκατὸ καὶ πάλι φοβισμένα.
Κὶ ἐγὼ πῶς τὰ τρογύρια τὶς νύκτες μοναχὸς μου
μὲ τετραπύχνο σπαθὶ καὶ μὲ βαρὺ κοντάρι!
Βουνὰ καὶ κάμπους ἔδειρα, βουνὰ καὶ καταράχια,
νυχτιές χωρὶς ἀστροφεγγιά, νυχτιές χωρὶς φεγγάρι,
κ' ἡῦρα τὰ φεῖδια πλεχταριά καὶ τὶς ὀχιές πλεμένες.
Ξήντα λοντάρια σκότωσα καὶ τετρακόσιους δράκους.
Σὰν ἓνα φίδ' ἀκέφαλο, φίδι μὲ δυὸ κεφάλια
ποιέες μου δὲ φαντάστηκα πῶς θάχε νάπαντήσω.
Εἶχε τὰ πόδια ἀλοῖνά, καὶ μάτια σὰν τὸ βόιδι,
κεῖχε καὶ κάτω κέρατα πὸ μαλαμα καθάριο,
σὰν ἕκαστος γὰρ νὰ τὰ ἰδῇς τὰ μάτια σου χυνόνταν.
Καὶ πῶς ἐγὼ τὸ τήραξα, πῶς τὸ βανα σημάδι!
Πέντε κοντάρια τοῦδωκα καὶ μιὰ σπαθιά στὴ
[μέση,

μάϊδε τὸ βόλι τὸ κολλά', μάϊδε σπαθὶ τὸ πέρνει,
καὶ μόνο μὲ τὸ δαμασκὶ τὸ τρούπησα μαχαίρι.
(ῥ')τὰ σιουριχτά, (ῥ')τὰ χουγιαχτά τὰ δέντρα
[μαραθῆκαν
κὶ ὅσοι κάμποι τὰκούσανε οὐλοὶ σιάνγαντιο
[βγήκαν.

Κὶ ἐπέτυχα κὶ ἐσκότωσα τὸ στοιχειωμένο λάφι
ποῦχε στανρὸ στὰ κέρατα, στὸ κούτελό του ἀστέρι.
Καὶ τόσα χρόνια ποῦζῃσα δὴ σὶν ἀπάνον κόσμον
κανένα δὲ φοβήθηκα ἀπὸ τοὺς ἀντρεωμένους,
καὶ τώρα νὰ ὁ Χάροντας οὐλο χωσιές μου κάνει.
Ἄν ἀνεβῶ πᾶ' στὰ βουνὰ κὶ ἐκεῖνος ἀνεβαίνει
κὶ ἂν ἐροβλήσω (ῥ')τὰ βουνὰ κὶ ἐκεῖνος ἐροβλάει
κὶ ἂν πέσω νάποκοιμηθῶ γυρεύει νὰ μάρπάξῃ.

Ἀξιοσημείωτος εἶναι παραλλαγή τῶν στί-
χων 3—4 :

Τῆς θάλασσης τὸν ταρασμὸ τῆς Γουργαριᾶς
[τοὺς κάμπους,
τῆς Ἀλεξάντρας τὰ βουνὰ τὰ πολυφοβισμένα.

Ταρασμὸς = ταραγμός, σάλος. Ἀπαντᾷ ὁ
τύπος καὶ εἰς τοὺς Μανιάτικους στίχους: ¹

¹ Προοίμια μυρολογίων Λακωνικῶν συλλεγόμενα ὑπὸ
τῆς κυρίας Στ. Π. Ραζέλου. Ἐν Ἀθήναις 1870, σ. 38.

Τῆς θάλασσης τὸν ταρασμὸν θυμοῦμαι καὶ τρο-
[μάζω
καὶ τὸν ζωντανοχωρισμὸ καὶ βαρυναστενάζω.

Γουργαριὰ ¹ λέγεται πολλάκις εἰς τὰ δημο-
τικά τραγούδια ἢ Βουλγαρία. Καθὼς Γούρ-
γαρης ² καὶ Γούργαρος ³ = Βούλγαρης, Βούλ-
γαρος.

Γουργάρα ⁴ = Βουλγάρα. Ἡ ἐναλλαγή τοῦ
Λ καὶ Ρ εἶναι συνήθης εἰς τὴν ἀρχαίαν, μεσο-
χρόνιον καὶ σύγχρονον ἡμῶν γλῶσσαν. Περὶ
αὐτῆς δὲ ἔχομεν ἤδη ἐξαίρετον μελέτημα τοῦ
σεβαστοῦ μου διδασκάλου κ. Γ. Ψυχάρη ⁵.

Τῆς δὲ ἐναλλαγῆς τοῦ Β καὶ Γ ἔχω πρόχειρα τὰ
ἐξῆς παραδείγματα. Βλέπω = γλέπω. Βουρλίζου-
μαι = γουρλίζουμαι = ταράσσομαι, ἀνησυχῶ,
ἀτακτῶ, μαίνομαι. Βουβάλι = γουβάλι ⁶. Λαβοῦτο
= λαγούτο, λαοῦτο ⁷. Ἐβλυτώνω (ἐκ τοῦ ἐβλυ-
τόω) = γλυτώνω. Βωμός = γωμός ⁸. Σημειωτέον
δὲ ὅτι ἐν Βιθυνίᾳ ἔχομεν μονὴν τῶν Ἐλεμῶν
ὅπερ προήλθεν ἐκ τοῦ ἀρχαίου: Ἡλίον βωμῶν ⁹.
Βοῦπα = γοῦπα = βόωψ, βόξ (ἰχθύς, bogue,
pagel ¹⁰). Βόλος = Γόλος. Οὕτω δέ, ἀπαντᾷ ἡ
Θεσσαλικὴ αὕτη πόλις εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ
Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ ¹¹ (1320 — 1354)
καὶ εἰς τὴν νεωτερικὴν γεωγραφίαν τοῦ Δα-

¹ Π. Παπαζαφειρόπουλος: Περισυγαγωγὴ γλωσσι-
κῆς ὕλης καὶ ἐθιμῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἰδίᾳ δὲ τῆς
Πελοποννήσου. Ἐν Πάτραις 1887, σ. 88, ἀριθ.
ΜΖ' στίχ. 1.

^{2,3} Νίκου Α. Βέη: Ἀρχαδικὰ Γλωσσικὰ Μνημεῖα. —
Δημιῶδη ἄσματα Φινγαλίας. [Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ 5'
τόμου τοῦ Δελτίου τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς
Ἑταιρείας]. Ἐν Ἀθήναις 1903, σ. 248 — Ἰ. Σταματέλου:
Σύλλογος ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλῶσσῃ τοῦ Λευκα-
δίου λαοῦ. Ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Φιλολογικῇ Συλλογῇ Κων-
σταντινουπόλεως. Τόμ. Η' (1873—1874) σ. 407 ἀρ. 15.

⁴ Π. Παπαζαφειρόπουλος, ἔνθ' ἀνωτέρω, σ. 88, ἀριθ.
ΜΖ', στίχ. 7, 8, 9, 12, 18, 22.

⁵ Essai de grammaire historique sur le chan-
gement de λ en ρ devant consonnes en Grec an-
cien, médiéval et moderne par Jean Psichari. Extrait des
Mémoires Orientaux. — Congrès de 1905 (Publiés par l'Ecole
Nationale des langues Orientales vivantes) Paris 1905

⁶ Π. Παπαζαφειρόπουλος, ἔνθ' ἀνωτέρω, σελ. 134,
ἀριθ. ΡΙ' στίχ. 4, 6, 9.

⁷ Karl Krumbacher: Ein vulgärgriechischer
Weiberspiegel. München 1905, σ. 371. 394 (στίχ.
618) 422.

⁸ Ἐκ τοῦ ἀνεκδότου Ἀρχαδικοῦ γλωσσarioῦ τοῦ κ.
Αποστόλου Σ. Ἀρβανιτοπούλου.

⁹ Περβλ. Τρ. Εὐαγγελίδου: Περὶ τινῶν ἀρχαιοτάτων
Βυζαντινῶν μονῶν ἐν Βιθυνίᾳ «Σωτήρη» Τόμ. ΙΒ'
(1889) σ. 157.

¹⁰ Σκαρλάτου Δ. τοῦ Βυζαντίου: Λεξικὸν τῆς καθ' ἡμᾶς
Ἑλληνικῆς Διαλέκτου. Ἐν Ἀθήναις 1835, σ. 37,
46, 61.

¹¹ Ἐκδοσις Βόννης τόμ. Ι, σ. 473.

νὴλ Φιλιππίδου καὶ Γρηγορίου Κωνσταντᾶ ¹,
καθὼς καὶ εἰς ἐπιγραφὰς καὶ σημειώματα τῆς
Τουρκοκρατίας ². Οὕτω δὲ Γόλος καλεῖται καὶ
τώρα ὑπὸ τῶν χωρικῶν ³.

Ὡς πρὸς δὲ τὸ γλέπω πρέπει νὰ σημειωθῇ
ιδιαιτέρως ὅτι ἴσως ἦτο ἐν χρήσει καὶ ὑπὸ τῶν
ἀρχαίων, καθ' ὅσον ὁ Πίνδαρος ⁴ μεταχειρίζεται
τὸν τύπον γλέφαρον = βλέφαρον.

Περὶ δὲ τοῦ πληθυντικοῦ τῆς λέξεως ὄρος,
ὅστις ἀπαντᾷ ἐν στίχ. 4, λόγου τυχόντος, ἃς ση-
μειωθῇ ὅτι δὲν εἶναι ἄχρηστος εἰς τὴν δημοτι-
κὴν μας γλῶσσαν. Π. χ. «Ὅρη τὰ ὑψηλά» πα-
ροιμιώδης ἔκφρασις λεγομένη ἐπὶ τῶν παρανο-
οῦντων ἡμᾶς. Ἰδίως συνεκφέρεται μὲ τὸ βουνά.
Π. Χ. Εἰς τὸ ξόρυ τὸ λεγόμενον διὰ τὴν χάλα-
ζαν ἀπαντᾷ ὁ στίχος:

σὲ ὄρη σὲ βουνὰ σ' ἔρημα λαγγάδια

νὰ πέση δηλ. τὸ χαλάζι.

Γνωστότατον εἶναι, ἐν Πελοποννήσῳ τουλά-
χιστον, τὸ δημοτικὸν ἄσμα:

Πῆρα τὰ ὄρη σκούζοντας καὶ τὰ βουνὰ ρωτῶντας
μὴν εὖρω τὴν ἀγάπη μου, τὴν ἀγαπητικιά μου.

Ἐπειτα ἡ φράσις ὄρη καὶ βουνὰ ἀπαντᾷ εἰς
τὰ ἐξῆς Μανιάτικα μυρολόγια ⁵:

Λυπητερά λυπητερά θέλω νὰ ξεψυχήσω
καὶ κράξω ὄρη καὶ βουνὰ νὰ τὰποχυρετίσω.

Κλάψετε ὄρη καὶ βουνὰ κλησιές καὶ μονα-
[στήρια,
γὰ τοῦτο τᾶμοιρο κορμὶ πονχάθηκε στὰ ξένα.

Πουλὰκι εἶχα στὸ κλουβὶ καὶ τότ' ἡμερωμένο
τὸ τάιζα τὴ ζάχαρη τὸ πότιζα τὸ μόσχο,
κὶ ἀπὸ τὸν μόσχον τὸν πολὺν κὶ ἀπὸ τὴ μυ-
[ρωδιά του

¹ Γεωγραφία νεωτερικὴ ἐρανισθεῖσα ἀπὸ διαφόρους
συγγραφεῖς παρὰ Δανὴλ ἱερομονάχου καὶ Γρηγορίου
ἱεροδιακόνου τῶν Δημητριάδων. Νῦν πρῶτον τύποις
ἐκδοθεῖσα... Τόμος πρῶτος... Ἐν Βιέννῃ 1791 σ.
224 κ. ἑ.

² Ζωσιμᾶ Ἐσφιγμέντου: Ἡμερολόγιον ἢ «Φήμη»
τοῦ ἔτους 1887. Ἐν Βώλῳ 1887, σ. 158. — Ν. Ι.
Μάγνητος: Περιήγησις ἢ τοπογραφία τῆς Θεσσαλίας
καὶ Θεσσαλικῆς Μαγνησίας... Ἐν Ἀθήναις 1860, σ.
66. κλ. κλ.

³ Ζωσιμᾶ Ἐσφιγμέντου ἔνθ' ἀνωτέρω, σ. 110 —
Περβλ. «Ἐβδομάς» τόμ. Β' (1885) σ. 200

⁴ Ὀλυμπίων Γ', 21. Πυθίων Α', 15, Δ', 216, Θ' 43.
Ἰσθμίων Η', 99.

⁵ Στ. Π. Ραζέλου, ἔνθ' ἀνωτέρω, σ. 19, 37, 39. Μό-
νον τὴν ὁρθογραφίαν τῶν στίχων αὐτῶν διώρθωσα ἐν
μέρει, ὡς πρὸς δὲ τὴν φωνητικὴν ἀφήκα αὐτὰ ἀπα-
ράλλακτα ὡς ἐξεδόθησαν ὑπὸ τῆς μακαριτίδος Στ. Π.
Ραζέλου.

μοῦ σκανδαλίσθη τὸ κλουβὶ καὶ μοῦφυγε τὰ ἡδόνι
πῆρα τὰ ὄρη σκούζοντα καὶ τὰ βουνὰ ρωτῶντα.

Τέλος εἰς τὰ ἐξῆς Μακεδονικὰ τραγούδια:

— Ποῦσαν πουλί μ' τόσον καιρό,
Σὲ καρτεροῦς' σὰν τὸ τρελλό;
— Ἦμαν στὰ ὄρη στὰ βουνὰ
μέσα στὰ κρούσταλα νερά ¹.

Ἐνα μικρὸ Τουρκόπουλο, τοῦ βασιλεῆ ἀγγόνι,
μιὰ Ρωμοπούλα ἀγάπησε καὶ θέλει νὰ τὴν πύρη.
Τὴ θέλει, δὲν τὸν θέλει
ΠΑίρνει τὰ ὄρη ὀμπροστά καὶ τὰ βουνὰ πὸ πίσω ².

Ὁ ἐνικός: ὄρος ἀπαντᾷ, καθ' ὅσον γνωρίζω,
μόνον εἰς «τὸ τραοῦν τοῦ Διενῆ», τὸ ὁποῖον
ἐδημοσίευσεν ὁ διαπρεπὴς φιλόλογος καὶ καλὸς
φίλος κ. Σίμος Μενάρδος ³.

Πά' κ' ἡῦρα τὸς Σαρακινὸν κ' ἔβλεπεν τὸν
[Ἀφροίτην.
Σὰν τὸ βουνὸν ἐκάθεται, σὰν τὸ ὄρος ἐκοι-
[μάτου

Τὸ τραγούδι, ποὺ ἐδημοσιεύσαμεν ἀνωτέρω,
πρέπει νὰ συσχετισθῇ πρὸς ἄλλο ἀκριτικὸν ἐξ
Εὐβοίας, ἐκδοθεὶς ὑπὸ Ἀνωνύμου ἐν τῇ Παν-
δώρα ⁴ καὶ ἔπειτα μὲ μερικὰς παραλλαγὰς ὑπὸ
τοῦ Passow (σ. 393, ἀριθ. DXVI).

Β

Στῆς Ἀλεξάντρας τὰ βουνὰ τὰ δασοφυτεμένα
κανεῖς δὲν τὰ περπάτησε, δὲν τὰχε περσασμένα.
Κὶ ἐγὼ ὁ μαῦρος Διγενὴς τὰχω συργανισμένα
μὲ τετραπύδαμο σπαθί, μὲ τρεῖς ὀργιές κοντάρι,
δώδεκα ἀρκούδια σκότωσα, τὰ πέντε μερωμένα,
τέσσερα φίδια μὲ φτερά πίσω καλλιγμένα,
καὶ κεῖ δὲν ἐφοβήθηκα σὰν τοῦτ' ἔγινε τὴν ὥρα,
ποὺ εἶδα τὸ Χύρο ζωντανό, τὸ Χάρο καβαλλάρη,
ποὺ εἶδα τὸν Ἀρχιστράτηγον μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι.

Τὸ ἀνωτέρω τραγούδι ἔχει στενὴν σχέσιν μετὰ
τοῦ προηγουμένου. Δυνάμεθα δὲ νὰ εἰπώμεν,
ὅτι ἔχει κάποιαν ἐξαιρετικὴν σημασίαν, καθ' ὅ-
σον διασώζει καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Διγενῆ.

¹ Macedonian folklore by G. F. Abbot. Cam-
bridge 1903, σ. 47.

² Αὐτόθι, σ. 45, ὑπόσημ. 1.

³ «Λοκίτας» Ἔτος Α', τόμ. Α' (1904) σ. 299, στίχ.
60-61.

Ἡ ἰδέα τοῦ Χάρου καβαλλάρη εἶναι συνηθεσιώτατη εἰς τὴν δημοτικὴν ποίησιν.

Ἀρχιστράτηγος δὲ ἢ Ἀϊστράτηγος εἶναι ὁ ταξιάρχης τῶν οὐρανίων δυνάμεων Μιχαήλ, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον κατὰ τοὺς θρύλους κρατεῖ εἰς τὴν δεξιάν σπάθην, ἀλλ' οὕτω εἰκονίζεται καὶ εἰς τὰς εἰσόδους, νάρθηκας, τέμπλα κλπ. τῶν ναῶν. Πολλάκις δὲ οἱ ἀγιογράφοι, τῶν παλαιότερων μάλιστα χρόνων, εἰκονίζουν αὐτὸν φέροντα διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς εἰλητάριον, ἐφ' οὗ οἱ στίχοι:

Σπυθιφόρος ἵσταμαι πρόδε τῆς πύλης,
βλέπων ἱλαροὺς τὰς τριβούς εἰσιόντας
τοὺς δὲ κακοὺς ἀποκτείνων τῷ ξίφει¹.

Καὶ ἡ «Ἑρμηνεία τῶν ζωγράφων ὡς πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ζωγραφίαν», ἡ ἀποδομένη εἰς τὸν ἐκ Φουρνᾶ τῶν Ἀγράφων Διονύσιον ἱερομόναχον Ἀθωνίτην τοῦ ΙΕ' αἰῶνος λέγει: «Ἔσωθεν δὲ τῆς πύλης τοῦ ναοῦ πρὸς τὸ δεξιὸν μέρος γράφον τὸν ἀρχιστράτηγον τοῦ Κυρίου Μιχαήλ φέροντα σπάθην καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ἐν ἣ ταῦτα:

Θεοῦ στρατηγὸς εἰμὶ τὴν σπάθην φέρων
καὶ τοὺς ἐνταῦθα εἰσιόντας ἐν φόβῳ
φρουρῶ, προμαχῶ, υπερωμαχῶ καὶ σκέπω.
Τοὺς δὲ καρδία ρυπαρᾷ εἰσιόντας,
πικρῶς ἐκτέμνω ἐν τῇ ρομφαίᾳ τῇδε.

Καὶ δύο ἄλλα ἐπιγράμματα εἰς τὸν Ἀρχάγγελον Μιχαήλ ἀναφέρει ἡ Ἑρμηνεία τῶν Ζωγράφων:

Ἐφιππον ὁρᾷτέ με οἱ προσιώντες,
δίστομον κατέχοντα[ς] χειρὶ ρομφαίαν,
σίφη βαρβάρων ἐκδιώκω καὶ πλῆττω.
Ἐμοῦ δὲ ναοῦ ὑπάρχει Θεὸς μέγας
τὸ[γρ. καὶ] δεινὸν αὐτῷ ὅστις βουληθῇ προᾶξει
πατάξω τοῦτον τῇ ρομφαίᾳ ἐν τάχει.

Ἄλλο εἰς τὸν αὐτόν:

Βροτοὶ βλέποντες τὸ ξίφος τεταμένον
ὅσοι βέβηλοι καὶ ῥάθυμοι τὸν τρόπον
συσταλεῖτε πρὸς μετάνοιαν τάχει.
Εἰδὲ μὴ προπαύσητε τῇ θείᾳ πύλῃ

¹ Τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο φέρεται ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀγίου Νικολάου τὸν ὁποῖον ἀνήγειρεν εἰς Χρυσάφα τῆς Λακεδαιμόνου ὁ Καμαρινὸς τὸ ἐπὶ κλην Σκηνδόπλος, ἰστόρησε δὲ ὁ ἐκ Ναυπλίου Γεώργιος Μάσχος, τῷ 1620.

ἐγὼ γὰρ ὁ πρὶν παλαιᾶς προστάτης
ταύτης δ' ἐτάχθην τῆς νέας Ἐδὲμ φύλαξ¹.

Τὸ πρῶτον ἐκ τούτων τίθεται ὅταν ὁ Ἀρχάγγελος παρίσταται ἔφιππος.

Γ'

Βουνὰ τοῦ Ἀσπροπόταμου μὲ τὰ πολλὰ τὰ χιόνια!
Χιόνια μου νὰ μὴ λυώσεται ὡς ποὺ νὰ ρθοῦνε
[τάλλα,
τ' εἶν' ἄρρωστος ὁ Διγενὴς βαριά γιὰ νὰ πεθάνῃ.
Καὶ τῷμαθαν τρεῖς φίλοι του κ' οἱ τρεῖς καλοὶ
[τιν φίλοι
τοῦ φέροντι τὸν ἀντίψυχο γιὰ νὰ μὴ βγῇ ἡ ψυχή
[τῆς του.

Καὶ πλέον οὗ. Μάτην προσεπάθει νὰ ἐνθυμηθῇ τοὺς ἐπομένους στίχους ὁ γηραιὸς πολίσαρκος Ἐλωνίτης καλόγηρος, ὁ ὁποῖος μοῦ ἀπήγγειλε—ἔπειτα ἀπὸ ἐπιμόνους παρακλήσεις καὶ διασαφηνίσεις περὶ τῆς χρησιμότητος τῆς συλλογῆς τῶν δημοτικῶν ᾠσμάτων— τοὺς ἀνωτέρω πέντε στίχους.

Μάτην. Ἡ λήθη συνεῖχεν ἀδιασπάστως τὴν ψυχὴν του.

«Τὸ τραγούδι λέει — προσέθηκε — γιὰ κάποιον κοσμογαπημένον ἄρχοντα τῆς Τσακωνίας ποὺ λεγότανε Διγενὴς κ' ἔξωσσε στὰ χροῖνα ποὺ εἶχαμε ἐμεῖς τὴν Πόλη. Αὐτός, παιδί μου, κάποτε ἀρρώστησε βαριά, τοῦ θανάτου. Γιατροὶ καὶ ντετόροι τὸν ἀπέλπισαν κ' οἱ γεδικοί του τὸν περμένανε ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ νὰ ξεψυχήσει. Μὰ πάνω στὸ χαροπάλεμα νάσου ἕνας φίλος του ἀφ' τοῦ Μυστρά — Χριστιανὸς καὶ εὐλαβὴς ἄνθρωπος — φέρνει καὶ ποτίζει τὸ χαροπατημένον τάντψυχο καὶ κάνει μὲ συντριβὴ καρδίας παρακλήσεις στὴν Παναγία μας τῆς Ἐλωνας. Σὲ λίγο ἡ Παρθένά ἔκανε τὸ θάμα τῆς. Τάντψυχο ἔδωκε στὸ μισοπεθαμένον ζωὴ καὶ βρῆκεν ὁ ἄρχοντας τέλεια τὴν υἰεὶά του. Καὶ τὸ θάμα διαλαλήθηκε κ' ἐβγήκε καὶ τὸ τραγούδι». — Ἀνοστα καλογηρικὰ διηγήματα, συγκεχυμένα καὶ ἀνυπόστατα. Ὁ ἀμαθὴς, θρησκώλητος καὶ κοιλιόδουλος καλόγηρος οὔτε κἂν εἶχεν ἀκούσει τὸ ὄνομα τοῦ Διγενὴ Ἀκρίτα, οὔτε ἐνδιέφερετο βεβαίως νὰ τὸ μάθῃ.

Τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι ἐν Τσακωνίᾳ ὑπάρχει ἀρχοντικὴ οἰκογένεια φερώνυμος τοῦ ἐθνικοῦ

¹ Ἑρμηνεία τῶν ζωγράφων Ἐκδοσις Β' ὑπὸ Ἀνέστη Κωνσταντινίδου 1885, σ. 252, 263 κ. ἑ.

μας ἥρωος τῶν μέσων αἰώνων, ὅπως ἀνεῦρον καὶ βαπτιστικὸν ὄνομα: Διγενὴς¹. Μὲ τὴν πάροδον δὲ τῶν γενεῶν ὁ Διγενὴς Ἀκρίτας ἐν Κυνουρίᾳ συνεσχέτισθη μὲ τὸ ἐπώνυμον τῆς προμνημονευθείσης οἰκογενείας καθ' ὃν τρόπον ἐν Φιγαλεικῇ ὁ εἰς τὸ τραγούδι τῆς κακῆς μάρας Ἀγριόγιαννης² ἐταντίσθη εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ λαοῦ μὲ τὸν ἐκ Μάτεση τῆς Ἀνδριταίνης ὁμώνυμον κλέφτην τοῦ ΙΗ' τελευτῶντος καὶ ΙΘ' ἀρχομένου αἰῶνος³.

Οἱ ἀνωτέρω πέντε στίχοι προφανῶς ἀνήκουν εἰς Ἀκριτικὸν δεινὸς παρεφθαρμένον τραγούδι, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς μνείας τοῦ ὀνόματος τοῦ Διγενὴ καὶ τῶν στίχων 4-5, οἱ ὁποῖοι mutatis mutandis φέρονται εἰς πολλὰ δημοτικὰ τραγούδια τοῦ ἀκριτικοῦ κύκλου. Παράβαλε προχείρως:

¹ Νίκου Α. Βέη: Κατάλογος τῶν χειρογράφων κωδικῶν τῆς ἐν Θεράπλαις μονῆς τῶν Ἁγίων Τεσσαράκοντα. [Μετατύπωσις ἐκ τῆς Ἑπετηρίδος τοῦ Πανασσαοῦ Η' ἔτους. Ἐν Ἀθήναις 1904, σ. 6, ἀρ. 1]

² Νίκου Α. Βέη: Ἀρκαδικὰ γλωσσικά μνημεῖα... σ. 262, ἀρ. 16.

³ Αὐτόθι, σ. 264 κ. ἑ.

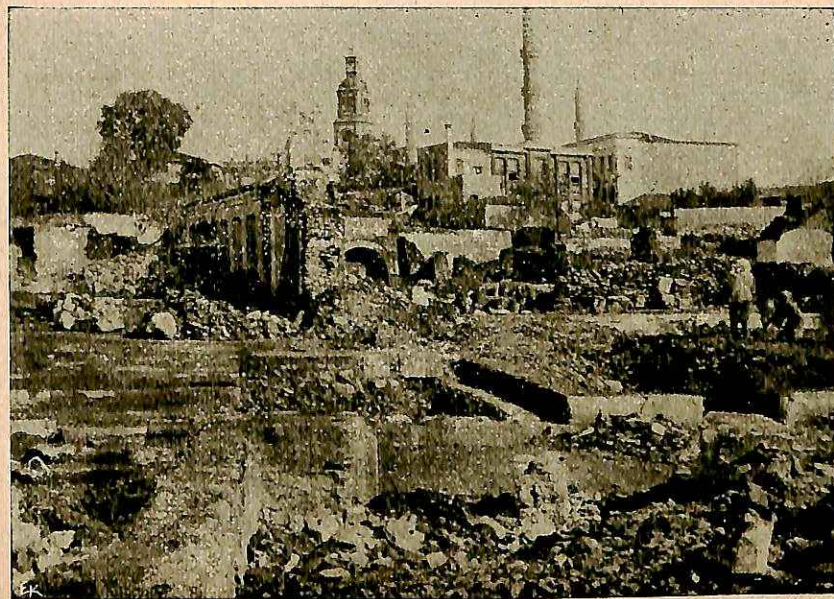
Ψυχομαχάει ὁ Διγενὴς κ' ἡ γῆς ἀνατρομάζει
Τὸ μάθανε τρεῖς φίλοι του, τρεῖς μπιστεμμένοι
[φίλοι
Κι' ὄνας τοῦ φέρνει κρύο νερό, ὁ ἄλλος ἀφρᾶτο
[μύσκο,
ὁ τρίτος τὸν ἀντίψυχο νὰ μὴ ψυχομαχήσῃ¹.

Οἱ δὲ πρῶτοι στίχοι εἶναι στερεότυποι εἰς πολλὰ νεώτερα δημοτικὰ τραγούδια, ὡς εἰς τὸ τοῦ Στουρνάρη (κατὰ τὰ 1710)² καὶ τοῦ Τσέλιου, τοῦ ὁποῖου τραγουδιοῦ διαφόρους παραλλαγὰς κατεχώρησα εἰς τὰ ὑπ' ἐμοῦ πέρυσιν ὑποβληθέντα εἰς τὸν Β' διαγωνισμὸν τῆς ἐν Ἀθήναις Γλωσσικῆς Ἑταιρείας καὶ βραβευθέντα ὑπ' αὐτῆς: «Ἀρκαδικὰ γλωσσικά σύλλεκτα ἐξ ἐγγράφων μνημείων».

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΗΣ

¹ Σπ. Ζαμπέλιου: ᾠσματα δημοτικὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἐν Κερκύρᾳ 1852, σ. 700, ἀρ. 135. — Πρβλ. Α. Passow, ἐντ' ἀνωτέρω, σ. 371 κ. ἑ. ἀρ. CCCCXCI.

² É Legrand: Recueil de chansons populaires Grecques... Ἐν Παρισίοις 1874, σ. 82 ἀρ. 54.

Ἡ ΚΛΕΙΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΥΝΟΙΚΙΑ, ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ ἘΝ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΣΙΒΙΔΗ

Π Ε Ν Θ Η

Στὴν Κυρία Ἰουλίᾳ Δ. Σαχτούρη.

ΦΥΛΛΑ ΧΕΙΝΟΠΩΡΟΥ

Ἀπόψε, φύλλα μου χλωμὰ καὶ μελαγχολικά,
Καθὼς ἀπὸ τὰ κλώνια σας ξεφεύγει ἓνα ἓνα,
Καὶ πέφτειτε τόσο βαρεῖα καὶ τόσο τραγικά,
Μοιάζετε μὲ τὰ μάταια φτερὰ τὰ πληγωμένα..

ΒΡΟΧΗ

Πέφτεις ἀπόψε σιγαλά, λυπητερά, ὅλο πέφτεις,
Χεινοποριάτικη βροχή, δίχως βοή, ἀστράπη,
Νὰ σὲ μισῶ περισσότερο, γιατί ἀπ' τὴ φύση κλέφτεις,
Σὰν ἀπὸ μιὰ περήφανη καρδιά, τὴ σιωπή.

ΞΑΘΡΕΦΤΙΣΜΑ

Βρουσούλα, δὲν παράσκυπα νὰ δροσιστῶ ἀπὸ σένα.
Μονάχα παραμέρισα τὰ φύλλα τὰ ξερά,
Μαρτυρικὸ στεφάνι της νὰ τὰ φορέσῃ, ὠμένα!
Καθρεφτισμένη ἢ θλίψη μου, σὰ κρύα σου νερά.

ΤΟ ΒΑΖΟ

Ξέφυγ ἀπὸ τὸ χέρι μου τ' αἰμίμητο γυαλί,
Κι ἀπὸ τὸ βάζο τῶμορφο τίποτε πλιά δὲ μένει,
Ἀκόμα μήτε ἡ θύμηση, γιατί ἔμοιαζε πολὺ
Μὲ τὴ δική μου τὴ ζωή, τὴν κατασυντριμμένη.

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

Η ΜΑΟΥΤΑ

— Πῶ πῶ πῶ! γοῦ!! ἃ πᾶ πᾶ! Τ' εἶν' αὐτό;
Τί γλέπω; Κύρ' ἔλεησον!

Εἶχεν ἀνακαθίσει ἐπὶ τῆς πενιχρᾶς στρωμνῆς
τῆς ἡ μικρὰ τὸ Μοσκαδῶ, ἡ κόρη τῆς Σοφιάς
τῆς φουρνάρισσας καὶ συνήπτε τὰς χεῖρας, ἀ-
νατείνουσα ἑξαλλόν τὸ ὄμμα πρὸς τὸ ἀμυδρὸν
φῶς τῆς κανδήλας. τὸ ὁποῖον ἐφώτιζε μίαν
Παναγίαν παλαιὰν μαυρισμένην, κ' ἓνα Ἅγιον
Χαράλαμπον, μικρὸν ἀσημασμένον εἰκόνημα·
καὶ τὸ στόμα της ἐξέπεμπεν ἀλλεπάλληλα τ' ἀνω-
τέρω ἐπιφωνήματα. Ἦτον μεσάνυχτα περα-
σμένα· πρὸ μικροῦ εἶχαν λαλήσει τὰ ὄρνιθια.

— Γοῦ γοῦ! πᾶ πᾶ πᾶ! Κάμε, Θέ μου, ἔ-
λεος! Πῶς τὴν τραβοῦν! πῶς τὴν ἀρπάχνουν!
πῶς τὴν φορτώνουν, Θέ μου! τί φόρτωμα εἶν'
αὐτό; Νά, τὴν Μαούτα βλέπω, ἀπ' ἀπ' σιὸ σπίτι,
τὴν κυρὰ μας. Καὶ τὴν φορτώνουν κάσσε, πα-
λησοάνιδα, τσότρες, κόσκινα, ταψιά. . . Κοσκι-
νοῦ ἔγαινες, Μαούτα; . . . Γιατί τὴν φορτώ-
νουν ἔτσι; καὶ τὴν τραβοῦν, καὶ τὴν σπρώ-
χνουν ἔμπρός. Ἐλεος! ἔλεος! Νὰ καὶ μιὰ σκα-
φίδα, καὶ δυὸ κόφες γεμάτες στάχτη. . . ἃ! κ'
ἓνα στατήρι; Τί τὸ θέλουν, τάχα, τὸ στατήρι,
γιὰ νὰ ζυγιάσουν τῆς ἀμαρτίας της; Ἐμπρός,
ἔμπρός, ἀπ' τὰ κεραμίδια ψηλά! Νά, ἄγγελος
Κυρίου μὲ τὰ φτερὰ γαλάζια, καταγάλανα,
χρυσᾶ. Νὰ καὶ τ' Ἀραπάκια. . . ἓνα σωρὸ
ἀνθρωπάκια μαύρα, γυφτόπουλα μικρά, σὰ νυ-
χτερίδες, ἀπλώνουν τὰ χέρια τους, μὲ τὰ φτερὰ
κολλημένα. . . τὴν ψυχὴ της ἀρπάχνουν! . . .
Ἐλεος, Θέ μου, ἔλεος!

Ἡ Ξενοῦλα, ἡ μεγαλειτέρα ἀδελφὴ τῆς Μο-
σκαδῶς, ἥτις ἐκοιμᾶτο εἰς τὸ πλάγι της, ἐξύ-
πνησε, τρίβουσα τὰ ὄμματα, ἀνεσηκώθη ὀλίγον
ἐπὶ τοῦ προσκεφάλου· ἔβλεπε μετ' οἴκου τὰ
φαινόμενα τῆς ἐκστατικῆς αὐτῆς ὑπνοβασίας, κ'
ἐπετίμα αὐστηρῶς τὴν ἀδελφήν της.

— Τί ἔπαθες πάλε, Μοσκαδῶ; Πέσε κοι-
μήσου, ἡσύχασε. . . ἀλαφροῦσκιωτη εἶσαι, καυ-
μένη!

Τὸ Μοσκαδῶ, χωρὶς νὰ δείξῃ ὅτι ἤκουσε
τὴν ἀδελφήν της, ἐξηκολούθησε νὰ ἐξαγγέλλῃ
μεγαλοφώνως τὴν ὁπτασίαν της.

— Πῶ πῶ πῶ! . . . ὥς κ' ἓνα μουλάρι βα-
ρυφορτωμένο τῆς φορτώνουν ἀπάνω σ' τὴν
πλάτη της! . . . Τ' εἶν' αὐτὸ ποῦ βλέπω; Σὲ
καλὸ σου, θεῖα Μαούτα! . . . Κόσκινα, παληο-
κασσέλες, παληοσάνιδα, δυὸ σκαφίδες, μιὰ φλά-
σκα, ἓνα στατήρι, δυὸ κόφες, ἓνα ταψί, κ' ἓνα

ὀλάκερο μουλάρι, μὲ δυὸ θεώρατα σακκιά πα-
τημένα, ὀλόγεμα! Εἴσαστε Χριστιανοί;

Συνέσφιξε τὰς χεῖρας, ἔκαμε κίνημα εἰς τὰ
ὀπίσω, κ' ἐπέφερε·

— Πῶς τὰ σηκώνει!

Εἶτα ἀνέπεσεν εἰς τὸ προσκεφάλόν της, διέ-
λυσε τὰς χεῖρας, ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ Σταυ-
ροῦ, ἔκλεισε τὰ ὄμματα, καὶ μὲ ἡσυχωτέραν
φωνήν. ὥς νὰ ἐσχολίαζε τὴν ἰδίαν ὁπτασίαν
της, ἢ ὥς νὰ ἡρμήνευε τὴν ὑποβολὴν ἄλλον,
ἀοράτου, ὄντος, ἐξηκοκούθησε·

— Τὰ ὅς' ἀποχτοῦμε, τὰκοῦς, τὰφίνουμε ὅλα
ἐδῶ ὄντας θὰ φύγουμε. . . Τὰ ὅσα κλέφτουμε,
μόνον ἐκεῖνα παίρνουμε μαζί μας, ἀκοῦς. . .
Μᾶς τὰ φορτώνουν στὴ δάχη, στὴν τραχηλιά
μας, γύρω στὸν λαιμὸ μᾶς τὰ κρεμοῦν. Μᾶς
πομπεύουν ἐκεῖ ποῦ θὰ πᾶμε, τὰκοῦς!

Καὶ μὲ τὴν χεῖρα ἐψηλάφησε μηχανικῶς τὸν
λαιμόν της, διώρθωσε κ' ἐκόμβωσε τὴν τραχη-
λιά της· ὥς νὰ ἤθελε νὰ βεβαιωθῇ ἂν ὁ ἴδιος
λαιμός της ἦτο ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τοιαῦτα βάρη,
ὁποῖα ἔλεγεν.

Εἶτα εὐθὺς ἀπεκοιμήθη.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν ἐκηδεύετο ἡ κυρὰ Μα-
γούτα, χήρα, πεντηκοντοῦτις γυνή. Αὕτη ὑπῆρξε
καλὴ οἰκοκυρά, μὲ πολλὰ ὑπάρχοντα, καὶ τῆς
ἔκαμαν καλὴν κηδεῖαν. Ἡ Σοφιά μὲ τὰς δυὸ
θυγατέρας της, πτωχὴ γυνὴ κολλῶσα τὸν φούρ-
νον, ἀπ' ὀλίγου καιροῦ εἶχε μετοικήσει εἰς τὴν
γειτονίαν. Εἶχεν ὑπανδρεύσει τὴν μεγάλην κό-
ρην της, δοῦσα ὥς προῖκα τὴν μικρὰν οἰκίαν
της, εἰς τὴν Ἐπάνω Ἐνορίαν, καὶ δὲν εἶχε
πλέον καλύβην νὰ στεγασθῇ. Ὅθεν ἐλθοῦσα
ἐκατοίκησεν εἰς τὸν μικρὸν οἰκίσκον, τὸν χρη-
ματίσαντα ἴσως πρῶην ὀρνιθῶνα (εἰς τὰς ἡμέ-
ρας τῆς ἀκμῆς τῆς οἰκίας), κείμενον ὀπισθεν τοῦ
φούρνου, ἐντὸς τῆς μεγάλης ἀνηφορικῆς αὐλῆς,
ἐχούσης τριάντα σκαλοπάτια, δύο σπιθαμῶν τὸ
ῦψος, μαρμάρινα.

Ἦτο ἡ μόνη φουρνάρισσα ἥτις εἶχε κάμει
«στὰ χέρια της», τῆς κυρὰ Μαγούτας. Αὕτη
εἶχε κτίσει διδύμους φούρνους πρὸς δύο ἐτῶν,
ἐντὸς χαλάσματος τῆς αὐλῆς, πρὸς τὰ κάτω,
ἀλλ' εἰς ὀλίγον καιρὸν εἶχεν ἀλλάξῃ πέντε φουρ-
νάρισσες. Κατόπιν ὁ φούρνος ἔμεινε ἀργός,
δι' ἑλλειψιν γυναικὸς προθυμουμένης ν' ἀναλάβῃ
τὸ ἔργον. Τέλος εὐρέθη ἡ Σοφιά, ἥτις ἦτο

μαλακή γυνή, καὶ «ἀπόμνη», ἀπὸ ἄλλον μαχαλᾶν, μὴ γνωρίζουσα καλῶς τῆς γειτονίας τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα· ἡ πτωχή χήρα, ἐπειδὴ εἶχε προικίσει ἀρτίως, ὥς εἶπομεν, τὴν κόρην της. εὐρίσκειτο πρὸς τὸ παρὸν ἀνέστιος. Αὕτη ἐλθοῦσα ἀνέλαβε τὴν διακονίαν τοῦ φούρνου.

Εἶχε κάμει πολλὰ οἰκοκυριά ἡ Μαγούτα, καὶ μάλιστα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της. Εἶχε κτίσει ταλιάγρα, ἤτοι ἐλαιοτριβεῖον, μύλους, πατητήρια, ληνούς καὶ καμίνους ῥακῆς καὶ οἰνοπνεύματος. Εἶχεν ἀγρούς, ἀμπέλους καὶ ἐλαιώνας. Εἰς μίαν ἀνεψιάν της, χήραν ὁμοίως, ἔλεγε· «Τώρα ποῦ πέθαναν οἱ ἄνδρες μας, Μαργαρώ, τώρα πρέπει νὰ κάμουμε νοικοκυριά, γιὰ νὰ φανοῦμε!» Ἡ Μαργαρώ, ἀπλοϊκή καὶ μετριοφρων νέα, ἀπήντα· «Τί λές, θεῖά, τί λές; Δὲν εἶμαι ἄξια!»

Ἡ γραῖα Δεσποινού, ἡ μήτηρ τῆς Μαργαρώς, ἥτις κατήγετο ἀπὸ ἱστορικὴν οἰκογένειαν μῆς τῶν ἐνδόξων νήσων, βλέπουσα τὴν πολλὴν οἰκοκυροσύνην καὶ ἀπλησίαν τῆς συννυφάδας της, ἐξίστατο καὶ ἀνέκραζεν ἀκουσίως, ἐνθυμούμενη τὸ παλαιὸν ἐπιφώνημα τῶν συμπατριωτῶν της· «Μάνα μου, διάβολε!»

Ὁ Γεώργιος τοῦ Δημητροῦ, παλαιὸς ναυτικός, πολλὰ παθὼν καὶ πολλὰ ἰδὼν εἰς τὴν ζωὴν του, ἀναπολῶν τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, ὁπότε ὁ πενθερὸς τῆς Μαγούτας, εἰς τὰ Κριμαϊκά, πλοίαρχος μεγάλου βρικίου, εἶχε φέρει, ὥς ἔλεγον, τὰ τάλλαρα μὲ τῆς κόφης ἀπὸ ἑνὸς ταξίδι ἕως τὴν Ἀζοφικήν, καὶ εἶχε κτίσει τὴν πάλαι ὑπερήφανον αὐτὴν οἰκίαν μὲ τὰ εἰκοσιεννέα σκαλοπάτια τὰ μαρμάρινα τῆς ἀνωφεροῦς αὐλῆς, στίλβοντα τότε, ἔλεγεν εἰς κύκλον φίλων του.

— Τί λέτε, βρὲ παιδιά; . . . ἀπὸ καμμιὰ μεριά ὁ γέρω Μαγούς, μὲ τὴν μαστούνα του . . . ἂν ἦτον νὰ ἔρθῃ πίσω, ἀπὸ τὸν τάφον . . . καὶ νὰ βλεπε τῆς τόσες προκομμάδες, καὶ τὰ ῥακοκάβανα, καὶ τῆς φουρνάριας, καὶ τὰ πλυσταρεῖα καὶ τῆς γίδες . . . Θὰ τᾶκανε ὅλα θάλασσα, ἢ ὄχι;

Ὡς τὸσον τὰ πράγματα τῆς Μαγούτας ἐπρόκοπτον μεγάλως. Αἱ γειτόνισσες ἔλεγον· «εἶχε καζαντίσει τὸν ἄνδρα της, ἐκαζάντισε τὴν κόρην της καὶ τὸν γαμβρόν της, τώρα δουλεύει γιὰ νὰ καζαντίσῃ τὰγγόνια της». Ἀλλὰ πάλιν ἀνεκάλουν τὴν παροιμίαν, ὅτι «τὰ καλὰ συναγμένα», κτλ., καθὼς καὶ τὴν ἄλλην· «Κατὰ μάνα, κατὰ κύρη». . . Τῷ ὄντι ὁ γαμβρὸς τὸν ὁποῖον εἶχε κάμει εἰς τὴ μοναχοκόρην της, ἦτο καλὸς οἰκονόμος, καὶ εἶχε σπεύσει μετὰ τὸν θάνατον

τοῦ πενθεροῦ νὰ ἐνοικιάσῃ τὴν προικὸν οἰκίαν του ὥς καζάρμαν, διὰ νὰ πέρνῃ ἀκριβὸν ἐνοίκιον, ἀπὸ τὴν κοινῶς καλουμένην «Ψωροκώστειναν». Ἦτο δὲ ἄνθρωπος μὲ μόνιμον θέσιν, ἀνώτερος ὑπάλληλος. Μόνον ὅτι εἶχε φάγει εἰς τὰ χαρτιά, ὥπως ἔλεγον, ὅλην τὴν μετρητὴν προῖκα, χιλιάδας τινὰς δραχμῶν.

Ἡ Ξενοῦλα, ἡ δευτερότοκος τῆς Σοφίᾶς, κόρη 17 ἐτῶν, δὲν ἠρώτησε τὴν ἀδελφὴν της ἂν ἐνθυμεῖτο ὅλα ὅσα ἔλεγεν ὅτι ἔβλεπε τὴν περασμένην νύκτα. Συνέβη ἄλλως νὰ ἐκπνεύσῃ ἡ ἰδιοκτήτρια τοῦ φούρνου, ὅπου ἐδήτεον αὐτὰ μετὰ τῆς μητρὸς των, ὥς ἔγγιστα τὴν ἰδίαν ὥραν ὅπου ἔβλεπε τὸ ὄραμά της ἡ μικρὰ δεκαπεντοῦτις, τὸ Μουκαδῶ. Ἀλλὰ τὴν ἐσπέραν μετὰ τὴν κηδεῖαν ἐπῆγεν ἡ Ξενοῦλα διὰ νὰ ἀγοράσῃ ὀλίγας ἐλαίας ἀπὸ τὸ γειτονικὸν μικρὸν μαγαζεῖον, καὶ ἤκουσε τὸ Μαγδαλινῶ, ἥτις διετῆρει τὸ μαγαζεῖον ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ συζύγου της (ὁ σύζυγος τῆς Μαγδαλινῶς ἦτο ἔμπορος ἀμφίβιος, τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης· ἐταξίδευε μὲ τὴν βρατσέραν του, ἐκόμιζεν ἄλευρα, μαλλιά, καὶ διάφορα τρόφιμα ἢ ἄλλα εἶδη καὶ τὰ ἐπώλει εἰς τὸ μαγαζί του) ἤκουσε τὴν ἐργαστηριάρισσαν νὰ συνομιλῇ μὲ ἄλλες γειτόνισσες καὶ νὰ διηγῆται·

— Ἀκριβὴ ὥς τόσο, ἡ μακαρίτισσα· κι' ὅ,τι ἔβαζε σὸ χεράκι της, τῷσφιγγε καλὰ . . . Λένε πῶς εἶχε βάλει στοίχημα μὴ φορὰ μὲ τὸν ἀδελφόν της, ποῦ ἦτον δυνατὸς πολὺ, ἕνας σκιᾶς ὥς ἐκεῖ ἐπάνω, καὶ δὲν μπόρεσε νὰ τῆς ἀνοίξῃ τὸ χερί της . . . Μὰ ὅ,τι ἔβαζε στὰ νύχια, ὥς τόσο, δὲν τὸ ἄφινε, κι' ὅ,τι ἄδραχνε, δὲν της ἔφηνε . . . Κι' ἂν τῆς ἔπεφτε στὴν πλώρη τίποτε, κι' εἶχε κι' αὐτὴ τ' ὅμοιο, τὸ ξένο τῆς ἐφαίνετο καλλίτερον ἀπὸ τὸ δικό της, καὶ τὸ ἔκανε ἀλλαξιά . . . κι' ὅ,τι εἶδος τῆς ἔδινε δανεικόν, δὲν ἐνθυμεῖτο ποτὲ νὰ στὸ δώσῃ πίσω . . . Μὴ φορὰ ἦτον Πρωτομαῖα, καὶ μοῦ ἐγύρευε δανεικὴ μὴ φλάσκα, γιὰ νὰ βάλῃ μέσα κρασί, ποῦ ἤθελε νὰ πάῃ μὲ τὸν ἄνδρα της στὴν ἐξοχὴ νὰ γλεντήσουν. Περνοῦν ἡμέρες, δὲν μου δίνει τὴν φλάσκα πίσω. Ἔτυχε νὰ τὴν χρειαστῶ, τῆς τὴν ἐγύρεψα. Μοῦ ἀπήντησε, κόπηκε τὸ λουρί, ἤθελε νὰ τὸ φτεῖασῃ, καὶ θὰ μοῦ τὴν ἔδινε . . . Περνοῦν δυὸ βδομάδες, τῆς τὸ θυμίζω πάλι, μοῦ λέγει δὲν ἐφτεῖασε ἀκόμη τὸ λουρί . . . Ἄς εἶνε, εἶπα, δὸς μου τὴν ὅπως εἶνε, καὶ τὸ διορθώσω ἐγὼ τὸ λουρί . . . Ἀμέσως τώρα, εἶπε, θὰ μοῦ τὴν στείλῃ . . . μὰ δὲν μοῦ

τὴν ἔστειλε . . . Πάλι, τῆς τὴν ξαναγυρεύω . . . Μπα! κύτταξε, εἶπε, ξέχασα· τώρα εὐθὺς θὰ πάω νὰ σοῦ τὴν φέρω . . . Καρτερῶ ἀκόμα νὰ μοῦ τὴν φέρῃ! . . . Στὸ πλυσταρεῖο, μὴ μέρα, εἶχα μὴ κάσσα δική μου, ὀλοκαίνουρη . . . Ἔρχεται κι' αὐτὴ, μὲ τὴν γυναῖκα τὴν παραπαῖδα της (ποῦ ἐπαραιπονεῖτο πῶς δὲν τὴν ἐχόρταινε ψωμί, ἐνῶ 'κεῖνη πάλι ἔλεγε πῶς τὴν ἄφινε νηστική) ἔρχονται νὰ πλύνουν εἶχα μὴ κάσσα σκεβρωμένη, σάπια, παμπάλα . . . Πέρνει τὴν δική μου τὴν κάσσα, καὶ μοῦ ἀφίνει τὴν δικήν της στὸν τόπο . . . Τὴν ἐρωτῶ, τί ἔγινε ἡ κάσσα; Μπα! λάθος, εἶπε, θὰ τὴν ἔκαμα ἀλλαξιά. Θὰ κυττάξω νὰ τὴν εὐρῶ νὰ σοῦ τὴν στείλω . . . Περιμένω ἀκόμα νὰ μοῦ τὴν στείλῃ!

Μία ἄλλη γειτόνισσα, εὐρισκομένη τὴν στιγμὴν ἐκεῖνην εἰς τὸ μαγαζί ἔλαβε τὸν λόγον.

— Τῆς Παρασκευῆς τῆς Νταρνταγίτσας τῆς ἐκράτησ' ἕνα κόσκινο ποῦ τῆς ἐγύρευε δανεικόν . . . καὶ τῆς Ματῶς τῆς Χαβίναινας, πᾶει τὸ στατήρι της, ποῦ τῆς τὸ εἶχε γυρέψει γιὰ νὰ ζυγιάσῃ κᾶτι τι.

Τὴν ἰδίαν ἐσπερινὴν ὥραν, διήρχετο πλη-

σίον τοῦ μαγαζίου ἐπιστρέφων ἀπὸ τὸ ἀγῶγι τῆς ἡμέρας ὁ γέρο· Κοντονίκος μὲ τὸν ἡμίονόν του. Ἔσταμάτησε τὸ ζῶον του, κι' ἐστάθη νὰ πῇ ἕνα ῥακὶ διὰ νὰ ξεκουρασθῇ, ἔξωθεν, πλησίον τῆς θύρας . . . Ἦκουσε τὴν ὁμιλίαν, καὶ ἀφοῦ ἔπλε τὸ ἀναψυκτικόν του εἶπε·

— Σχωρέθηκε ἡ κυρὰ Μαούτα; Ζωὴ σὲ λόγου σας . . . Νιτερεσσάδα ὡστόσο, πολὺ, γύφτισσα, Θεὸς σχωρέσ' τηνε! . . . Μὴ φορὰ, μὲ εἶχε πάρει νὰ τῆς κουβαλήσω καμπόσα φορτώματα ξηρὰ σῖκα, καὶ σοῦρβα, καὶ δὲν θυμοῦμαι τί ἄλλο, ἀπ' τὸ κτῆμα της, πέρα, στὸν Πλατανιά. Μοῦ σακάτεψε τὸ ζῶ, πιστεύετε; . . . Τὰ πέντε φορτώματα ἤθελε, ἂν ἦτον τρόπος, νὰ τὰ κάμῃ τρία, τὰ ἔξη τέσσερα (νὰ δά, ἡ παροιμία!) Στὸ γαῖδούρι ἐγύρευε νὰ βάλῃ μουλαρίσιο φόρτωμα, στὸ μουλάρι, καμηλίσιο . . . Ἐπατοῦσε τὰ σῖκα, μὲ χέρια καὶ μὲ ποδάρια, ὥς ποῦ νὰ τὰ βγάλῃ ῥακί, μέσ' τὰ τσουβάλια, κι' ἐγύριζε κι' ἐκύνταξε 'πίσω της, μὴ τὴν ἔβλεπε 108 ὀκάδες τὸ φόρτωμα, δυόμισι ὥρες δρόμο· μοῦ γονάτισε, μοῦ μισέρεψε τὸ ζῶ· πολὺ ταμαχιάρα, Θεὸς σχωρέσ' τηνε!

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Η ΜΕΣΗ ΜΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

Ἀνέγνωσα χθές, ὅτι ἐπιτροπὴ ἐκ τῆς Φυσιολογικῆς Ἑταιρείας παρεκάλεσε τὸν κ. πρωτοπυργὸν νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὰ γυμνάσια μας τοῦ μαθήματος τῆς Χημείας. Ἀρίστη ἡ ἰδέα. Ἀλλ' ἄρα γε αὐτὸ μόνον λείπει ἀπὸ τὰ γυμνάσιά μας, διὰ νὰ γίνουν τέλεια; Ἡ μέση μας ἐκπαίδευσις ἐν γένει νοσεῖ, ὥς ὅλοι γνωρίζουν, καὶ νοσεῖ πολλὰς νόσους· μία ὁμως, ἡ κυριωτάτη, νομίζω, εἶναι, ὅτι, ἐνῶ πανταχοῦ τοῦ λοιποῦ πεπολιτισμένου κόσμου ὁμοῦ μὲ τὰς νέας ἰδέας ἔγιναν καὶ νέα συστήματα μέσης ἐκπαίδευσεως καὶ τὸ σπουδαιότερον, *δηρῶς αὕτη εἰς διαφόρους τύπους, παύσασα ἀπὸ τοῦ νὰ ἔχῃ μίαν μόνον, τὴν παλαιάν, κλασικὴν μορφήν, παρ' ἡμῖν ἐξακολουθεῖ ἀκόμη τὸ σύστημα τὸ πρὸ 70 ἢ 80 ἐτῶν ἰσχύον ἐν Εὐρώπῃ τοῦ ἐνὸς τύπου τοῦ σχολείου τῆς μέσης ἐκπαίδευσεως*. Εἰς τὴν Γερμανίαν, *τὴν χώραν ἐν τούτοις τῶν κλασικῶν σπουδῶν*, ἔχει ἀπὸ ἐτῶν πολλῶν διαιρεθῇ ἡ μέση ἐκπαίδευσις εἰς *τρεις ὁλους* τύπους, ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῆς σημερινῆς γερμανικῆς κοι-

νωνίας, οὕτως, ὥστε τὰ σχολεῖα ἐκάστου τύπου ἀπαλαττόμενα τοῦ βάρους τῶν εἰς τοὺς ἄλλους τύπους εἰδικῶν μαθημάτων, ν' ἀφιερώωνται ἐντελῶς εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ ἰδιοῦ τύπου. Μὲ ἄλλους λόγους γίνεται οὕτως *εἰδίκευσις*. Ὑπάρχει λοιπὸν ἐν Γερμανίᾳ ὁ τύπος, ὁ ἀρχικὸς τοῦ κλασικοῦ γυμνασίου, ἡ «*ἀνθρωπιστικὴ*», ὥς ἐπεκράτησε νὰ λέγεται (*humanistisches Gymnasium*)· εἰς αὐτό, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ ἰδικόν μας περίπου γυμνάσιον, (πολὺ τελειότερον ὁμως, ἐννοεῖται), διδάσκονται ἀμφότεραι αἱ κλασικαὶ γλῶσαι ἐκτενῶς, ἡ ἱστορία καὶ καθόλου ἡ κλασικὴ παιδείας· παράγεται δὲ οὕτως ὑλικὸν διὰ τὰς φιλολογικὰς σχολὰς τῶν Πανεπιστημίων καὶ καθόλου διδάσκαλοι καὶ ἐρευνῆται τῶν κλασικῶν σπουδῶν (ἀρχ. ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς φιλολογίας, ἀρχαιολογίας κτλ.). Εἰς τοῦ δευτέρου τύπου τὰ σχολεῖα, «*Realgymnasien*» καλούμενα, ἡ ἑλληνικὴ (ὀλιγώτερον χορήσιμος, διὰ τοὺς Γερμανούς, ἀπὸ τὴν λατινικὴν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἐν σπουδαῖον μέρος τῶν ἐπιστημονικῶν, τεχνικῶν

δρων και της εν γένει γλώσσης των) έχει απο-
κλεισθῇ, διδάσκεται δὲ μόνον ἡ λατινική, ἀντί
δὲ τῶν ἐλληνικῶν διδάσκονται ἄλλα νεώτερα
μαθήματα. Τέλος ἐν τῷ μᾶλλον νεωτερίζοντι
τύπῳ, τῷ τῶν «Oberrealschulen», οὔτε ἡ
μία οὔτε ἡ ἄλλη τῶν κλασικῶν γλώσσῶν και
σπουδῶν διδάσκεται, τοῦναντίον ὅμως ἐν ἐκτά-
σει πολλῇ τὰ μαθηματικά καὶ αἱ φυσικαὶ ἐπιστή-
μαι. Ἐξ αὐτῶν παράγεται τὸ διὰ τὰς τεχνικὰς
σχολὰς, μέσας τε καὶ ἀνωτέρας, ὕλικόν, καὶ ἔπειτα
οἱ χημικοὶ, μηχανικοὶ, φυσικοὶ, ἀστρονόμοι, μα-
θηματικοὶ κτλ. τῆς Γερμανίας. — Τὴν Γερμανίαν
ἐμιμήθη πρὸ ὀλίγων ἐτῶν καὶ ἡ Γαλλία καὶ μά-
λιστα κατὰ τὸ νέον πρόγραμμα τοῦ γαλλικοῦ
ὑπουργείου (1902), τὸ ἄρδην μεταρρυθμίσαν
τὴν μέσσην ἐκπαίδευσιν τῆς Γαλλίας,¹ διαιρου-
νται τὰ σχολεῖα τῆς μέσης ἐκπαίδευσως εἰς τέσ-
σαρας ὅλας κατηγορίας, αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ
χαρακτηρισθῶν ἄριστα διὰ τῶν ἐξῆς λέξεων:
α' τύπος: Ἑλληνικά καὶ Λατινικά (δηλαδὴ ταῦ-
τα ὡς κύρια μαθήματα), β' τύπος: Λατινικά
καὶ Νεαὶ γλώσσαι, γ' τύπος: Λατινικά καὶ «Sci-
ences» (δηλ. μαθηματικά καὶ φυσιοδιφικά κτλ.
ἐπιστήμαι), δ' τύπος: Νεαὶ γλώσσαι καὶ «Sci-
ences». — Ὁ α' τύπος λοιπὸν εἶναι τὸ παλαιὸν
προϊστορικὸν κλασικὸν γυμνάσιον, ὃ β' καὶ ὃ γ'
ἀποβάλλουν τὰ ἑλληνικά, διατηροῦν ὅμως τὴν
λατινικὴν (ὡς μητέρα τῆς γαλλικῆς γλώσσης),
καὶ ὃ μὲν β', ἀντὶ τῶν ἐλληνικῶν, ἀντικαθιστᾷ
τὰς νέας διεθνεῖς γλώσσας, τὴν ἀγγλικὴν, τὴν
γερμανικὴν κτλ., ὥστε δύναται νὰ ὀνομασθῇ
«ἡμικλασικὸς γλωσσικὸς» τύπος, ὃ δὲ γ' ἀντὶ
τῶν ἐλληνικῶν εἰσάγει τὰς «Sciences» δύνα-
ται λοιπὸν νὰ κληθῇ «ἡμικλασικὸς φυσιοδιφικὸς»
τύπος. Τέλος δὲ ὃ μᾶλλον νεωτερίζων ἀποβάλ-
λει ἀμφοτέρως τὰς κλασικὰς γλώσσας καὶ διδά-
σκει νέας γλώσσας καὶ φυσικομαθηματικά ἅς
τον καλέσωμεν «νεωτεριστικὸν» τύπον. — Ἡμεῖς
δὲ τί κάμνομεν εἰς τὴν πατρίδα μας, τὴν χει-
ριζομένην νέας γλώσσας, φυσικὰς ἐπιστήμας, μα-
θηματικά, νέας ιδέας, νέαν ζωὴν; ἔξακολουθοῦ-
μεν νὰ ἔχωμεν τὰ γυμνάσιά μας ΟΛΑ ἐνὸς καὶ
μόνου τύπου, τοῦ μᾶλλον πεπαλαιωμένου, καὶ δὲν
ἐννοοῦμεν, ὅτι, ἐκτὸς τῆς παραμελήσεως τῶν νέων
γλωσσῶν τῶν ἐν Καρὸς μοίρα παρ' ἡμῖν εὐρισκο-
μένων — καὶ τῶν μαθηματικῶν, φυσιοδιφικῶν
καὶ φυσιογραφικῶν μαθημάτων: τῆς βάσεως τῆς
ὕλικῆς εὐημερίας παντὸς ἔθνους, — οὔτε καὶ

¹ Βλέπε Plan d' études et programmes d' en-
seignement dans les lycées et collèges de gar-
çons, Paris, Delalain frères, 1903

τὸν ποθοῦμενον σκοπὸν — τῆς ἀριστείας ἀρχαίας,
κλασικῆς παιδείσεως — τελείως ἐπιτυγχάνομεν —
κατὰ πόσον τὸν ἐπιτυγχάνομεν, περιττὸν ν' ἀνα-
φέρω — ἔνεκα τῆς συσσωρεύσεως ὅλων τῶν
μαθημάτων εἰς τὸν αὐτὸν τύπον. Κατὰ τὴν ἰδι-
κὴν μου λοιπὸν γνώμην — ὑπὲρ ἧς, ὡς εἶδομεν,
συνηγορεῖ ἡ γνώμη δύο ἐκ τῶν μᾶλλον πεπολι-
τισμένων χωρῶν — καὶ τῶν πλείστων ἄλλων
προσέτι — εἶναι καιρὸς — ἦτο καιρὸς μᾶλλον
ἀπὸ ἀρχῆς τοῦ Βασιλείου — νὰ διαιρέσωμεν τὴν
μέσσην μας ἐκπαίδευσιν — καὶ ὁμιλῶ μόνον περὶ
τῆς γενικῆς μέσης ἐκπαίδευσως, ὅχι τῆς τεχνι-
κῆς τοιαύτης — εἰς δύο ἢ καὶ τρεῖς διευθύνσεις,
ἀναλόγως πρὸς τὰ ἐν Γερμανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ γι-
νόμενα: ἡ μία διαίρεσις, θὰ εἶναι τὸ «κλασικὸν»
γυμνάσιον, ὅπως καὶ νῦν — ἐλαφρυνόμενον κα-
πως ἀπὸ μερικὰ τῶν ἄλλων μαθημάτων καὶ δι-
δάσκον καλὰ καὶ τελείως τὰς κλασικὰς γλώσσας·
ἐξ αὐτοῦ θὰ ἔχωμεν τοὺς ἀναγκαιοῦντας φιλολό-
γους, ἀρχαιολόγους κτλ. — ἑτέρα θὰ εἶναι ὁ «νεο-
γλωσσικὸς» τύπος, ὃ ἀποβάλλων τὰ λατινικά —
ἄχρηστα εἰς τοὺς ἱατροὺς, μαθηματικούς, χημι-
κοὺς κτλ. — διατηρῶν ὅμως τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικά,
ὡς γλώσσαν μητρικὴν τῆς ἰδικῆς μας, καὶ εἰσά-
γων τὰς νέας διεθνεῖς γλώσσας: γερμανικὴν, ἀγ-
γλικὴν κτλ., συγχρόνως δὲ καὶ ἱστορίαν σύντο-
μον τῆς παγκοσμίου λογοτεχνίας, ἀπὸ τὴν ὁποί-
αν οὔτε λέξιν διδασκόμεθα (οὔτε εἰς τὸ Πανεπι-
στημιὸν μας καὶ ἔχομεν ἔδρας ξένων γλωσσῶν
καὶ λογοτεχνιῶν) — ὁ τρίτος θὰ εἶναι ὁ τύπος
τοῦ «φυσιοδιφικοῦ» γυμνασίου, τοῦ διατηροῦν-
τος τὰ ἑλληνικά, εἰσάγοντος ὅμως ἀντὶ τῶν λα-
τινικῶν τὰς «sciences», δηλαδὴ μαθηματικά,
φυσικά, χημικά κτλ. Δὲν τολμῶ νὰ συμβουλευσω
— πρὸς τὸ παρὸν — καὶ τετάρτην διαίρεσιν: ἄνευ
ἀρχαίων ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν, κατὰ τὴν ἐν
Γαλλίᾳ δ' — τονίζω, ὅμως, ὅτι τὰ ἀρχαῖα ἑλλη-
νικά πρέπει νὰ διδάσκωνται εἰς τῶν δύο τελευ-
ταίων τύπων τὰς σχολὰς ὀλιγότερον, πολὺ ὀλι-
γότερον ἐκτενῶς ἢ εἰς τὰς τοῦ α' τύπου καὶ — ἂν
ἐπιτρέπεται ἡ ἔκφρασις — κάπως ζωντανότερον.
Συγχρόνως δὲ εἰς ὅλους τοὺς τύπους, ἰδίως ὅμως
εἰς τοὺς δύο τελευταίους, ἐκτενῶς, μὲ θέματα, ἐκ-
θέσεις κτλ., ἡ ἰδική μας γλώσσα, ἡ νέα ἑλληνική.
Ταῦτα διὰ τὰς γενικὰς μέσας σχολὰς. Πλὴν τού-
των ὅμως ἔχομεν ἀνάγκην — καθὼς καὶ ὅλαι αἱ
ἄλλαι πεπολιτισμέναι χώραι — καὶ μέσων σχο-
λῶν τεχνικῆς (εἰδικῆς) ἐκπαίδευσως. Δειλὰ — δειλὰ
ἠρξίσαμεν ν' ἀποκτῶμεν μερικὰς ἰδιωτικὰς τοι-
αύτας καὶ μίαν — δύο τοῦ κράτους, ἀλλὰ χρειά-
ζεται συστηματοποίησις ἐκ μέρους τοῦ κράτους
— καὶ ἐπίβλεψις τῶν ἐκ τῶν ἰδιωτικῶν ἀναγγω-

ριζομένων. Χρειαζόμεθα τοὐλάχιστον 5 δημο-
σίας ἐμποροναυτικὰς σχολὰς — δὲν ἔχομεν κα-
μίαν — ἄλλας 5-6 ἐμπορικὰς καὶ πολλὰς ἄλλας
γεωργικὰς, δασοκομικὰς, ξυλουργικὰς, βιομηχα-
νικὰς κτλ., ἄνευ τῶν ὁποίων τὸ ἔθνος θὰ μένῃ
πιωχόν, πτωχότατον καὶ θὰ κακοδαιμονῇ. Ὅ-
πως εἰς τὸν ἀνθρώπινον ὀργανισμόν χρειάζεται
ἁρμονικὴ λειτουργία ὅλων τῶν μελῶν, οὕτω καὶ
εἰς ἐν κράτος ἀπαιτεῖται ἑναρμόνιος διαίρεσις
τῆς ἐργασίας τῆς τε ὕλικῆς καὶ πνευματικῆς καθ'
ὅλας τὰς διευθύνσεις: ἅς ἔχωμεν καὶ κλασικὰ
γυμνάσια, ἀλλὰ καὶ φυσιοδιφικά, καὶ νὰ ἔχωμεν
καὶ σχολὰς τεχνικὰς, δηλ. βιομηχανίαν, χεῖμα,
ζωήν. Ἐνῶ τώρα ὁ ὅλος ἐκπαιδευτικὸς ὀργανι-
σμός μας πάσχει ὑδροκεφαλίαν, καλλιεργεῖ σχεδὸν
μόνον τὰς νεκρὰς γλώσσας. Τίς θὰ εἶναι ἡ ἀνα-
λογία τοῦ ἀριθμοῦ τῶν σχολῶν ἐκάστου τύπου,
βεβαίως οὔτε εὐκολον, οὔτε ἔργον ἐμοῦ εἶναι νὰ
ὀρίσω τώρα ἐδῶ. Πρόκειται ἄλλως τε πρὸς τὸ
παρὸν νὰ γίνῃ μόνον ἡ ἀρχή, ἡ μᾶλλον νὰ δε-
χθῇ τὸ κράτος ιδέαν, ἡ ὁποία, παρ' ὅλας τὰς
ἀντιδράσεις, ὠρίμασε πλέον, νομίζω, ἀρκεία.
Ὅπως δὴποτε εἶναι ἀνάγκη νὰ τονίζωνται ταῦτα

καὶ θάπτον ἢ βράδιον θὰ νικήσῃ ἡ ἀλήθεια καὶ
τῶν πραγμάτων ἡ πορὰ. — Ἐν σχέσει μὲ τὴν
αἴτησιν περὶ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς χημείας εἰς τὰ
γυμνάσια ἐπεθύμουν κ' ἐγὼ νὰ ὑπομνήσω τὸν
κ. πρωθυπουργόν, ὅτι, ἐνῶ ἄλλοτε καὶ παρ' ἡμῖν
ἐδιδάσκετο ἡ γεωγραφία καὶ εἰς τὰ γυμνάσια —
ὡς πανταχοῦ τοῦ κόσμου γίνεται — ἀγνοῶ ἀπὸ
ποῖον, πρὸ ἐτῶν πολλῶν, κατηργήθη καὶ τώρα
ἡ ὅλη ὑπὸ τοῦ κράτους παρεχομένη γεωγρα-
φικὴ ἐκπαίδευσις εἰς τοὺς Ἑλλήνας περιορίζεται
εἰς τὴν ἐν τῷ ἐλληνικῷ σχολείῳ καὶ μόνῳ διδα-
σκαλίαν ἐνὸς συντομωτάτου βιβλιαρίου γεωγρα-
φίας! Σημειωτέον δέ, ὅτι πλείστα μέρη τῆς γε-
ωγραφίας, π. χ. τὰ τῆς ἀστρονομικῆς γεωγρα-
φίας καὶ ἄλλα πολλὰ, δὲν δύνανται καὶ νὰ κατα-
νοηθῶν ἀπὸ τοὺς ἐγκεφάλους τῶν μικρῶν τοῦ
ἐλληνικοῦ σχολείου, καὶ ἀπαιτοῦν τὸ γυμνάσιον.
Οὕτως ἐξηγεῖται, διατὶ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες εἴ-
μεθα εἰς τῶν μᾶλλον ἀγεωγραφῆτων λαῶν: οὔτε
εἰς τὸ πανεπιστήμιον οὔτε εἰς τὰ γυμνάσιά μας
διδάσκεται ἡ γεωγραφία! Καὶ ὅμως ἄλλοτε
ἐδιδάσκετο, εἰς τὰ γυμνάσια τοὐλάχιστον. Ἀλλά,
φαίνεται, μᾶς ἦτο περιττὴ.

Συκία Κορινθίας
20 Σεπτ. 05.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ι. ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ
καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου.

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΕΡΕΝΤΙΑ

Εκυριόρχει ἡ σχολὴ τῶν Παρνασσιστῶν εἰς τὴν
Γαλλίαν ὅτε ἐνεφανίσθησαν τὰ «Τρόπαια»
τοῦ Ἑρεντία. Ἡ ἐμφάνισις τῶν κυριολεκτικῶς
ἡχηματώσεως τοὺς ἑραστὰς τῆς κλασικῆς ὥραιό-
τητος, διότι ἔφθανον εἰς στιγμήν ὅπου ὁ μὲν
Ὀὕγγω δὲν ἐμεσουράνει πλέον εἰς τὸν ὀρίζοντα,
ὃ δὲ συμβολισμὸς δὲν εἶχεν ἀναπετάσει ἀκόμη
τὰς πτέρυγας του. Ἦτο ἡ ἐποχὴ κατὰ τὴν
ὁποίαν ὁ Λουὶ Μενάρ ἐβύθιζε τοὺς νέους εἰς
τοὺς ἀρχαίους πολιτισμοὺς καὶ ὁ Λεκόντ Ντε-
λὶλ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ γαλλικοῦ Παρνασσοῦ
τοὺς ἐδίδασκε τὴν θεωρίαν τοῦ Σπινόζα περὶ
τὰς ἀναπαραστάσεως ὅλων τῶν πραγμάτων ὑπὸ τὸν
τύπον τῆς αἰωνιότητος. Ὁ ὑποκειμενισμὸς τῶν
ῥομαντικῶν ἐξέπνευε καὶ ὁ ἀντικειμενισμὸς μὲ
κάποιαν πνοὴν νεοκλασικισμοῦ ἐνεφανίζετο ὁλό-
κορμος.

Τοιοτοτρόπως τὸ αἶσθημα ἐτίθετο εἰς κατω-
τέραν μοῖραν καὶ ἐπολιτογραφεῖτο ἡ συμβουλὴ
τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου «πρέπει νὰ βυθίζωμεθα
διὰ τῆς διανοίας ἐντὸς τοῦ σύμπαντος καὶ νὰ

ἐκμηδενίζωμεν τὴν προσωπικότητά μας ἐντὸς
τοῦ ἀπείρου τῆς φύσεως». Ἐκτὸς τούτου καὶ ἡ
δοξασία τοῦ Μπαμβίλ ἢ «Τέχνη διὰ τὴν Τέχ-
νην καὶ τὴν Ὁραιότητα» ἐλάμβανεν ὅλας τὰς
διαστάσεις τοῦ δόγματος, ὥστε κάθε κραυγὴ τῆς
καρδίας νὰ τίθεται κάπως ὑπὸ κάθαρσιν χάριν
τῆς διανοητικῆς ποιήσεως, χωρὶς ὅμως νὰ γί-
νεται καὶ ὁ τέλειος γάμος τῆς καρδιᾶς μετὰ
τοῦ νοῦ.

Θρόμμα τῆς τοιαύτης ἀντιλήψεως τῶν πραγ-
μάτων ἦτο καὶ ὁ Ἑρεντία. Ἀληθὲς τέκνον τοῦ
φαινομενισμοῦ, μολοντί δὲν ἐπηρεάσθη ἀπὸ
τὸν Μπαμβίλ, οὔτε ἀπὸ τὸν λατρευτὸν του δι-
δάσκαλον καὶ φίλον Λεκόντ Ντελὶλ, διότι δια-
νοητικῶς συνεδέετο στενότερον μὲ τὸν Ἀνδρὲ
Σενιὲ ὡς πρὸς τὴν καλλονὴν καὶ τὴν ἁρμονίαν
τοῦ στίχου.

Ὁ Αἰσχύλος λέγει ὅτι τὸ καλύτερον ποῦ ἔχουν
νὰ κάμουν οἱ ποιηταί, εἶνε ν' ἀφιερῶνουν τὰ
ἔργα των εἰς τὸν χρόνον. Δὲν γνωρίζω ἂν ὁ

Ἐρεντιὰ κατείχeto ὑπὸ τῆς αἰωνίας αὐτῆς σκέψεως τοῦ ἀρχαίου τραγικοῦ ὅταν συνέθετε τὰ σονέτα του. Ἄν ὅμως κρίνωμεν ἐκ τῆς τελειότητος αὐτῶν, δὲν εἶνε καθόλου ἀπίθανον τοῦτο. Διότι οὐδεὶς ἐκ τῶν Γάλλων ποιητῶν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ῥονσάρ καὶ τοῦ Μπελὲ παρουσίασε μετὰ τοσαύτης ἀρμονίας συνθετικῆς τὸ σονέτον. Οἱ δεκατέσσαρες στίχοι εἰς τὸν ὑπέρροχον καλλιτέχνην ἤρκεσαν ὅπως ἐγκλείσῃ ὁλόκληρους κόσμους, ἐντὸς τῶν ὁποίων αἱ εἰκόνες ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην ἀντιπαρέρχονται μεγαλοπρεπεῖς καὶ ὡραῖαι ὥς μία πομπὴ τῶν Παναθηναίων. Τίποτε τὸ περιττὸν ἐντὸς τῶν δεκατεσσάρων στίχων, τίποτε τὸ πλεονάζον, ἀλλ' ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους μία συμμετρία ἐντελῶς ἀρχαϊκῇ ὑπενημιῖζουσα ἐν πολλοῖς τὰς μετόπας τοῦ Παρθενῶνος. Τὰ χρώματα μὲ τὰ ὁποῖα περιβάλλει τὰς εἰκόνας του ποῦ ἀντλεῖ ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους πολιτισμούς, ἔχουν ὅλην τὴν λαμπρότητα τῶν χρωμάτων τῆς φύσεως, ὅλην τὴν εὐρειαν τῆς δυνάμεως τὴν ὁποῖαν ἀρέσκειται αἰς νὰ συναντᾷ εἰς τὴν ποίησιν καὶ ἐν γένει εἰς ὅλας τὰς τέχνας τὰς προωρισμένας νὰ δίδουν εἰς τὸν μῦθον τὴν ἐνέργειαν καὶ τὴν πρωτοτυπίαν τῆς φύσεως.

Ἡ τοιαύτη ποίησις ἀναμφιβόλως δὲν συγκινεῖ τὴν ψυχὴν, ἐνθουσιάζει ὅμως τὸ πνεῦμα. Καὶ ὁ Ἐρεντιὰ δὲν ἦτο ὁ τραγουδιστὴς τῶν ἀνθρωπίνων συναισθημάτων. Ἐξ ιδιοσυγκρασίας ἤθελε νὰ μείνῃ ἀπλούστατα ὁ ἑναρμονιστὴς τῶν ὡραίων πραγμάτων καὶ τῶν ιστορικῶν ἀναπολήσεων. Ἐνα σπασμένον μάρμαρον, ἕνας ἐρειπωμένος ναός, ὁ στεναγμὸς ἀρχαίου τινὸς ἥρωος τὸν συνεκίνηει πλειότερον ἀπὸ μίαν λύπην προσωπικὴν, μολονότι ἀφίνει κάποτε ν' ἀκούσωμεν καὶ τὸν ἰδικόν του καημόν, ἀλλ' ἐντελῶς καλλιτεχνικὸν ὅπως εἰς τὴν «Μάγισσαν» ὅπου ὑπαινίσσεται τὸν ἀδιάκοπον δρόμον του πρὸς συνάντησιν αὐτῆς τῆς αἰωνίας Ὀμορφιάς ποῦ ἐνέκλεισεν εἰς τὸ ἔργον του.

«Παντοῦ κι' ἀκόμα στοὺς βωμοὺς ποὺ σφιχτο-
[αγκαλιάζω
Τὴν βλέπω νὰ μὲ προσκαλῇ μ' ὁλόνοιχα τὰ
[χέρια».

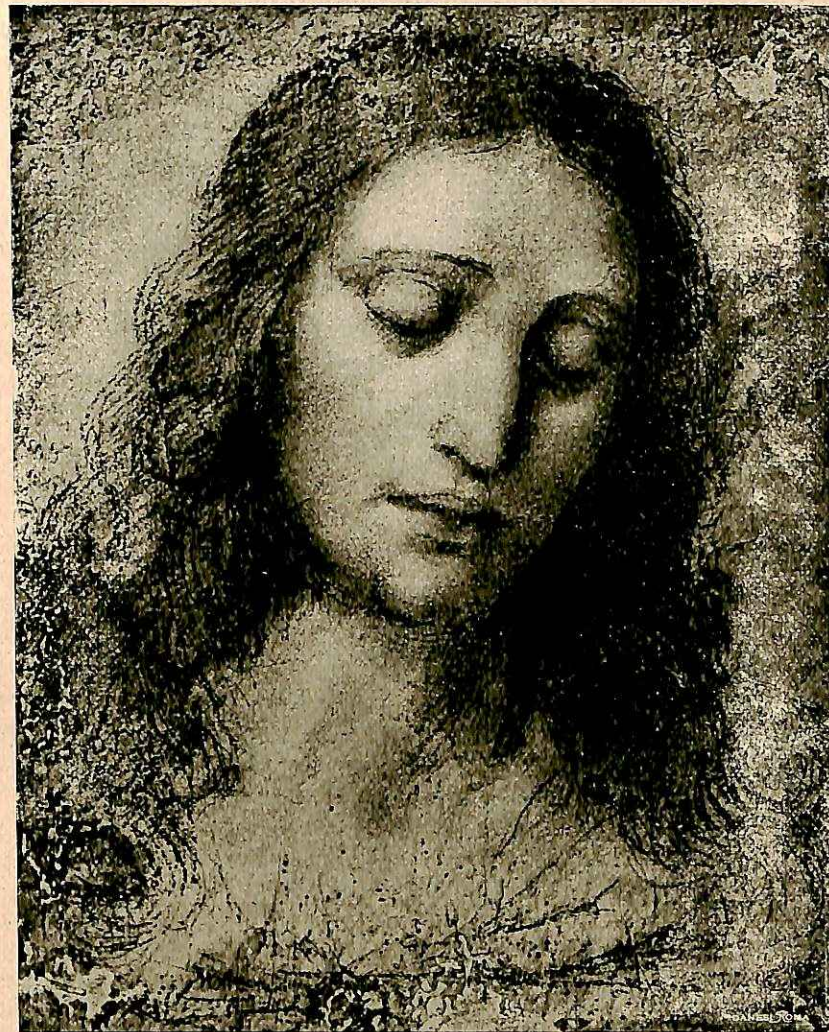
Τὴν τοιαύτην ἔλλειψιν τοῦ ὑποκειμενισμοῦ ἐκ τῆς ποιήσεως ἢ νεωτέρα αἰσθητικὴ τὴν θεωρεῖ ἐλάττωμα. Ἡ τοιαύτη ὅμως ἔλλειψις ἐκ τῶν σονέτων τοῦ Ἐρεντιὰ δὲν ἡμπόδισε τὸν καλλιτέχνην νὰ μεγαλουργήσῃ. Διότι μεγαλουργεῖ

ὁ ποιητὴς καὶ ὅταν δὲν προκαλῇ τὴν ψυχικὴν συγκίνησιν τοῦ ἀναγνώστου ἀλλὰ μόνον κτὴν διανοητικὴν. Ἄλλως τε τὸ κοινὸν ὀλίγον ἐνδιαφέρεται δι' ὅλας αὐτὰς τὰς ψυχικὰς ἢ διανοητικὰς συγκινήσεις, τὰς σχετιζομένας μόνον μὲ τὴν τέχνην τοῦ ὡραίου. Καὶ τὸ κοινὸν εἶνε τὸ ἴδιον πανταχοῦ. Ὅταν ὁ ποιητὴς δὲν τοῦ κολακεύῃ τὴν αἰσθηματικότητά του, μένει καθ' ὁλόκληριαν ἀδιάφορον. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι τὸ κοινὸν δὲν εἶνε καμμία ἀνάγκη νὰ ἐννοῇ τὴν ποίησιν καὶ ἰδίως ποῦ ἐγκεῖται τὸ κάλλος αὐτῆς. Ἐν τούτοις ὑπεράνω τοῦ κοινοῦ, τοῦ ὅχλου, ὑπάρχει καὶ μία ἄλλη τάξις ἀνθρώπων ἐνδιαφερομένη διὰ τὰς μορφὰς τὰς ὁποίας λαμβάνει ἢ ἀνθρωπίνῃ σκέψις. Ἡ τάξις αὕτη ἀναζητεῖ πανταχοῦ τὸ ὡραῖον εἴτε μονομερὲς εἴτε πολυσύνθετον εἶνε τοῦτο. Ὁ Ἐρεντιὰ ἔγραψε δι' αὐτὴν τὴν τάξιν τὰ σονέτα του. Τέλεια, αὐστηρὰ καὶ ἀπλά, εἰς γλῶσσαν μοναδικῆς καθαρότητος.

Ὁ Ἐρεντιὰ εἶνε ποιητὴς μορφώσεως σπανίας, καὶ τὸ ἔργον του ὁλόκληρον φέρει τὴν σφραγίδα τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ὅλων τῶν κανόνων τῆς ὀνθμικῆς. Αἱ νέαι φάσεις τῆς τέχνης δὲν τὸν ἐτάραττον ὅπως δὲν ἐτάραττε τὴν ψυχὴν του ὁ τριγύρω του κόσμος. Μὲ τὸ βλέμμα του βυθισμένον εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἐσμύλευε τοὺς στίχους του ἀδιαφορῶν διὰ τὸν ὀρισμὸν τοῦ Μπουαλὼ ὁ ὁποῖος ἐξετίμα τοὺς ποιητὰς ὅταν ἐγίνοντο «γνωστοὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας». Ἡ μόδα δὲν τὸν παρέσυρε, μολονότι «τέχνη εἶνε ἡ ἐκάστοτε μόδα» ὅπως ἔλεγεν ὁ Γκαίτε. Τὸ ὄνειρον τοῦ Ἐρεντιὰ ἦτο, ὅπως τὸ βλέπομεν νὰ ἐξέρχεται ἐκ τοῦ ἔργου του μεγαλοπρεπὲς καὶ θελκτικόν, ἡ ἀναδημιουργία τοῦ σονέτου τὸ ὁποῖον εἰσήγαγεν εἰς τὴν γαλλικὴν ποίησιν ὁ Ῥονσάρ παραλαβὼν αὐτὸ ἀπὸ τὸν Δάντην καὶ τὸν Πειράρχην. Καὶ ἐνεκολπώθη τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ποιήσεως ὅχι ὅπως ὁ Μπωντελέρ, ὁ Μπαμβίλ, ὁ Ντελίλ, ὁ Μαλλαρμὲ καὶ ὁ Βερλαῖν βραδύτερον ὥς ὄργανον διατυπώσεως μουσικοῦ αἰσθήματος. Ὁ Ἐρεντιὰ ἐν τῇ ἀναξωογονήσει αὐτοῦ τὸ ἡθέλησε καὶ τὸ ἀπεδέχθη ὥς αἰσθητικὴν ἀν' γκην, ἱκανὸν νὰ περιλάβῃ ἕνα ὁλόκληρον κόσμον εἰκότων.

Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ὁ ποιητὴς τῶν «Τροπαίων» ἀνεδείχθη ὁ μεγαλειότερος καλλιτέχνης τοῦ σονέτου εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν καὶ θὰ ἦτο ἴσως καὶ ἕνας τῶν μεγαλειτέρων ποιητῶν, ἂν παραπλεύρως τῆς ἀρμονικῆς του φαντασίας συνεβιάδιζε καὶ ὁ παθητικὸς τόνος τῆς ποιητικῆς συλλήψεως.

ΠΕΤΡΟΣ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗΣ

Ο ΑΥΤΡΩΤΗΣ — ΥΠΟ ΛΕΟΝΑΡΔΟΥ ΔΑ ΒΙΝΤΣΙ

ΣΑΜΟΣ — ΕΦΕΣΟΣ *

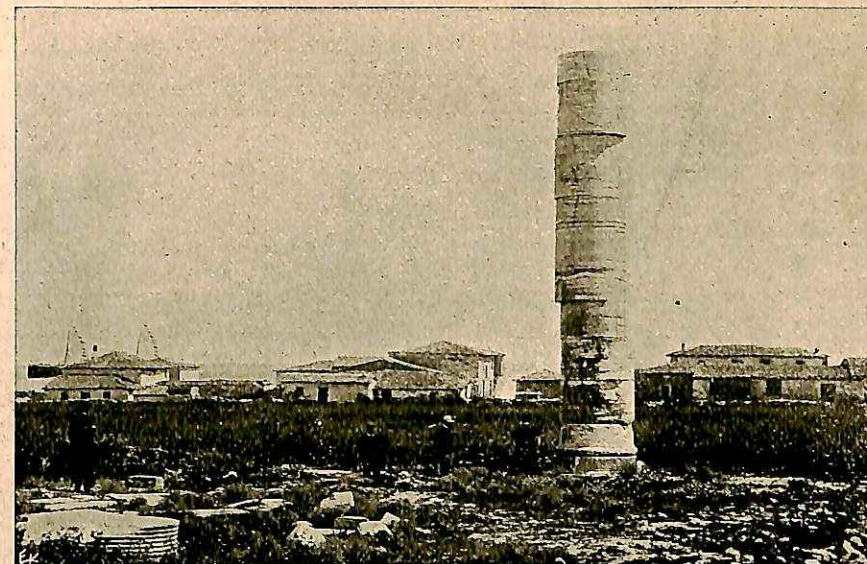
Τὴν ἐπομένην, ἡμέραν τοῦ Πάσχα, περὶ τὴν 10^{ην} προΐνῃν, ἀπεβιβάζομεθα εἰς τὴν ἐτέραν τῶν δύο μεγάλων τῆς Σάμου πόλεων, τὸ Τιγάνι. Ἀπὸ τῶν ἀτμοπλοίων ἤδη ἠκούομεν τοὺς κρότους τῶν διαφόρων ἐκτυροσκοπικῶν μηχανημάτων, δι' ὧν οἱ καλοὶ νησιῶται ἐώρταζον, κατὰ τὸ εἰωθός, τὴν Λαμπράν των, μεταξὺ δὲ τούτων προεξήρχε χαλκοῦν μικύλον τηλεβόλον τῶν χρόνων τῆς ἐπαναστάσεως, τὸ ὁποῖον εἶχον στήσει ἐπὶ τῆς προκυμαίας καὶ τὸ ὁποῖον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐπλήρουν πυρίτιδος καὶ ἐξεκένουν ἐν ἀκράτῳ ἐνθουσιασμῷ. Ἡ πόλις, λιθόστρωτος οὖσα καὶ ἐκτάκτως καθαρὰ, ἐποίει ἀληθῶς εὐφρόσυνον ἐντύπωσιν ἐν τῷ ἐορτασίμῳ αὐτῆς διακόσμῳ, καὶ οἱ ξένοι κατενθουσιάσθησαν. Ἐπὶ τῆς προκυμαίας ἀνέμενεν ἡμᾶς μετὰ τῶν κατοίκων καὶ εἰς τῶν Συμβούλων τοῦ Ἡγεμόνος, ὡς καὶ ὁ ἰδιαιτέρος αὐτοῦ γραμματεὺς, κατελθόντες ἵνα ὑποδεχθῶσιν ἡμᾶς, κωλυθέντος τοῦ Ἡγεμόνος νὰ παραστῇ ἐκεῖ, ὡς εἶχεν ἀναγγελθῇ. Ὁ κ. Βλιάμος, νεαρώτατος ἔτι, τὸ ἦθος δὲ σεμνὸν καὶ ἀξιοπρεπὲς ἔχων, προσεφώνησε γαλλιστὶ τοὺς ἐπισήμους ξένους, εὐχαριστήσας ἅμα ἐκ μέρους τοῦ ἡγεμόνος διὰ τὴν ἐπίσκεψιν. Μετὰ τὰς τυπικὰς ἀντιφωνήσεις διεσκορπίσθημεν ἀνὰ τὴν πόλιν περιεργαζόμενοι αὐτήν. Τὸ Τιγάνι κεῖται ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς ἀρχαίας παραθαλασσίας πόλεως Σάμου, τὰ δὲ ἐπάκτια κολοσσιαῖα κρηπιδώματα τοῖ λιμένος αὐτῆς ἐπιδιορθωθέντα καθιστῶσι καὶ τὰ νῦν τὴν πόλιν εὐλίμενον. Ἄλλα ἐκ τῆς ἀρχαίας πόλεως λείψανα δὲν διεσώθησαν καὶ διὰ τὸν λόγον μὲν ὅτι ἡ νέα πόλις ἐκτίσθη ἐπὶ τῆς παλαιᾶς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ὅτι δὲν ἐπεχειρήθησαν ποτὲ συστηματικαὶ ἀνασκαφαί. Φθείρουσι δὲ οἱ κάτοικοι ἀνοικτιρμόνως πᾶν τὸ τυχαίως ἀνακαλυπτόμενον κτίριον, χρησιμοποιοῦντες τὸ ὕλικόν αὐτοῦ. Καὶ εὐρίσκει τις συχνότατα παρερριμμένους εἰς τὰς ὁδοὺς ἢ ἐντετοιχισμένους εἰς οἰκοδομὰς σπονδύλους καὶ κιονόκρανα ἀρχαίων κτιρίων, ἄνευ οὐδεμιᾶς διαμαρτυρίας ἐκ μέρους τῶν ἀρχῶν. Οὕτως ἐκτὸς τῶν τειχῶν τῆς ἀρχαίας πόλεως, ὧν σώζονται πύργοι τινὲς καὶ τμήματα πολλὰ, τὸ μόνον ἀληθῶς ἀξιοθέατον ἀρχαῖον μνημεῖον, τῶν χρόνων πιθανώτατα τοῦ τυράννου Πολυκράτους, εἶναι ἡ ὑπόνομος σήραγξ, «τὸ ἀμ-

* Παναθήναια 15 Αὐγ. 15 καὶ 30 Σεπτ. 15 Ὀκτωβ.

φίστομον ὄρυγμα» τὸ ὑπὸ τοῦ Μεγαρέως Εὐπαλίνου, ἀρχιτέκτονος, κατασκευασθὲν πρὸς διοχέτευσιν τῶν ὑδάτων εἰς τὴν πόλιν. Ὀλόκληρον ὄρος διερρηπύθη τότε, ἀκριβῶς ὅπως τὰ σημερινὰ τούννελ. εἰς διάστημα χιλίων περίπου μέτρων δι' ὄρυγματος ὕψους καὶ πλάτους 2 ὡς ἔγγιστα μέτρων. Τάφρος δὲ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὄρυγματος βάθους ἐνιαχοῦ 8 μέτρων ἐχορσήμενεν εἰς τὴν διοχέτευσιν τοῦ ὕδατος. Τὸ ἔργον ἦτο ἀληθῶς κολοσσιαῖον καὶ ὑπὸ ἐποψιν συλλήψεως, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἐποψιν ἐκτελέσεως. Ἐὰν ἀναλογισθῇ τις ἰδίως τὰ ἀτελῆ σχετικῶς μηχανικὰ μέσα ἅτινα τότε διέθετον. Ἡ ἐργασία δὲ πρὸς διόρυξιν τῆς σήραγδος ταύτης ἐπεχειρήθη συγχρόνως καὶ ἀπὸ τῶν δύο αὐτῆς ἄκρων ἡστόχησεν ὁμοῦ, ὡς φαίνεται, ὁ μέγας αὐτὸς ἐκτελεστής εἰς τοὺς ὑπολογισμούς του, διότι κατὰ τὸ μέσον περίπου ταύτης παρατηρεῖται ἀνωμαλία τις κατὰ τὴν διεύθυνσιν καὶ τὴν ἐπιπέδωσιν ἣτις ὁπωσδήποτε ἐπανωρθώθη. Εἰς τὰς ἡμέρας μας τοιοῦτο σφάλμα θὰ ἐστοίχιζεν ἀκριβὰ εἰς τὸν μηχανικὸν τῆς ἐκτελέσεως ἀγνοεῖται ὁμοῦ ἔαν καὶ ὁ Εὐπαλίνος διὰ τοῦτο ἐτιμωρήθη ὑπὸ τοῦ τυράννου. Ἡ ἐπίσκεψις τῆς ἡμίσειαν ὥραν τῆς πόλεως ἀπεχούσης σήραγδος, ἦν τῇ βοήθειᾳ σπερμασέτων καὶ στοιχηδὸν ἐπεχειρήσαμεν, κατηγάσωμεν ἅπαντα τὸν π. μ. διαθέσιμον χρόνον ἡμῶν καὶ δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἴδωμεν ἐκ τοῦ πλησίον τὰ πολυκράτεια τεῖχη, τὰ τόσον ἐνδιαφέροντα. Εἰς τὴν πόλιν εἶχε παρασκευασθῇ ἡδη ὑπὸ τοῦ δημάρχου λαμπρὸν δι' ἁμῶν πρόγευμα, ὅπερ παρετέθη ἡμῖν ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς πόλεως ὑπὸ σκιερὰς πλατάνους.

Ἡ παροχὴ δὲ ἀφθόνου σαμιακοῦ οἴνου συνετέλεσεν εἰς τὴν ἄκραν ἐπιτυχίαν τοῦ συμποσίου, καθ' ὃ, μετὰ λίαν εὐκαιρον ὁμιλίαν τοῦ καθηγητοῦ κ. Πολίτου, αἱ πρῶτόσεις καὶ τὰ «οὔρα», καὶ αἱ πρὸς τοὺς φιλοξένους κατοίκους συμπαθεῖς ἐκδηλώσεις τῶν ξενιζομένων, ἐν διαφόροις ἰδιώμασι, διεδέχοντο βροχηδὸν ἀλλήλας. Μετὰ τὸ γεῦμα εἰς τὰ πλοῖα. Ἡ ἀπογευματινὴ ἦτο προωρισμένη διὰ τὸ μίαν ὥραν τοῦ λιμένος ἀπέχον Ἡραῖον. Πολλοὶ τῶν κατοίκων παρηκολούθησαν τὴν θαλασσίαν αὐτὴν ἐκδρομήν, ἐν οἷς καὶ οἱ ἐν τέλει πάντες. Ὁ ἀρχαῖος ναὸς τῆς Ἡρας ὁ μέγιστος, καθ' Ἡρόδοτον, τῶν ναῶν τῶν χρόνων ἐκείνων, κείμε-

νος παρὰ τὴν θάλασσαν εἰς τὸ ἄκρον εὐρείας κοιλάδος, δὲν σώζει τὰ νῦν ἢ ἓνα κατὰ χώραν ὑψούμενον κίονα (καὶ τοῦτον ἀκατέργαστον καὶ πιθανῶς ἔξ ἐπισκευῆς τινος κατὰ τοὺς ἀλεξανδρινούς χρόνους προερχόμενον) καὶ τὴν βάσιν του, ἣτις καὶ δὲν ἀπεκαλύφθη εἰσέτι ἔξ ὀλοκλήρου. Κατ' ἀκολουθίαν μόνον ἐκ τοῦ πλησίον δύναται τις «κᾶτι» νὰ ἴδῃ ἐκ τοῦ γιγαντώδους ἄλλοτε κτιρίου ἐκείνου, τοῦ ὑπὸ τῶν ἀρχιτεκτόνων Ροίκου καὶ Θεοδώρου σχεδιασθέντος καὶ ἐπὶ τυράννου Πολυκράτους ἀνεγερθέντος. Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τὴν παράδοσιν, διότι αἱ πρῶτινος ἐνεργηθεῖσαι ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἀνασκαφαί (διακοπεῖσαι ὁμοῦ ἄνευ σπουδαίων ἀποτελεσμάτων) ἐπεβεβαίωσαν ὅτι ὁ ὑπὸ τῶν ἀρχιτεκτόνων ἐκείνων ἀνεγερθεὶς πάριος ναὸς κατεστράφη καὶ (πιθανῶς ὑπὸ τῶν Περσῶν) καὶ ἐπὶ τῶν βάσεων ἐκείνου ἀνφοδομήθη νέος μαρμαρίνος περικαλλῆς ναός, μῆκος ἔχων 110 μέτρων, δίπτερος δέ, φέρων δις 12×24 κίονας. Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ἡ ἐντύπωσις ἦν ἀποκομίζει ὁ ἐπισκέπτης τοῦ διασῆμου ἐκείνου τῆς ἀρχαιότητος οἰκοδομήματος εἶνε οἰκτρά, καὶ διὰ τὴν ἀποσύνθεσιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐγκατάλειψιν ἀλλὰ... καὶ διὰ τὰ κυκλοῦντα αὐτὸ ἔλη, ἅτινα τρέπουσιν εἰς φυγὴν καὶ τὸν ἀπαθίστερον περιφρονητὴν τῶν ἀνωφελῶν κωνόπων. Μόνον δὲ μετὰ τὴν θεᾶν ἄλλου οἰκτροῦ παρρηχημένου μεγαλείου... τοῦ ἐν Ἐφέσῳ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος, περὶ οὗ κατωτέρω, δύναται τις νὰ κρίνῃ συγκαταβατικῶς τὴν ἐγκατάλειψιν καὶ τὴν κακομεταχείρισιν ἣν ὑπὸ νεωτέρων εὐρωπαίων ἀρχαιολόγων ὑπέστησαν τὰ δύο ταῦτα ἀρχαῖα καὶ περιδόξα μνημεῖα τῆς ἀρχαιότητος. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ ἡμῶν Ἑταιρεία καθήκον ἔχει νὰ ἐπαναλάβῃ ὡς τάχιστα τὰς ἀνασκαφάς, ἀλλ' ὑπὸ ἔφορον τακτικόν, ὅστις νὰ διαμείνῃ ἐκεῖ μέχρι τῆς ἀποπεράτωσεως τοῦ ἔργου, ὅπερ πάντως πολλὰ ὑπόκειται.

Ἡραῖον Σάμου.

Ἐπανελθόντες εἰς τὰ πλοῖα ἐπεστρέψαμεν εἰς Τιγάνι, ὅπου ἀπεβιβάσθησαν οἱ παρακολουθήσαντες ἡμᾶς ἐγγώριοι. Μετ' ὀλίγον λέμβος προσήγγισεν εἰς τὰ πλοῖα φέρουσα ἑκατοντάδας τινὰς φιαλῶν ἐξαισίον οἴνου καὶ χιλιάδας τινὰς σιγαρέτων, ἅτινα ὡς δῶρον προσήνεγκεν ἡ πόλις εἰς τοὺς «σοφοὺς» ξένους. Ὁ θαυμάσιος γλυκὺς Σαμιακὸς οἶνος (ἀνὰ μία φιάλη εἰς ἕκαστον ἐπιβάτην) καὶ τὰ σιγαρέττα (ἀνὰ ἑκατὸν εἰς ἕκαστον), διανεμηθέντα τὴν ἐπιούσαν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ γεύματος, προὐκάλεσαν ἀπερρίγραφτον ἐνθουσιασμόν καὶ ἀπείρους προπόσεις ὑπὲρ τῶν Σαμίων καὶ τῆς ὁραίας αὐτῶν νήσου, καθ' ἃς δὲν ἐλησμονήθη οὐδὲ αὐτὸς ὁ Πολυκράτης! Περὶ δείλην, μετὰ τὸν μαγικὸν περίπλουν τῆς γήσου, ἀπεβιβάζομεθα εἰς τὴν πρωτεύουσάν αὐτῆς Βαθύ. Ἡ θεὰ τῆς πόλεως ἀπὸ τοῦ πλοίου, ἐκτεινομένης κύκλω περὶ τὸν λιμένα καὶ καταλαμβανούσης τὰς κλιτύας τῶν πέριξ ὑψωμάτων, εἶνε ὄντως μεγαλοπρεπὴς καὶ ἐπιβάλλουσα. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ αὐτῆς ἡ πόλις, μὲ τὰς πλακοστρώτους ὁδοὺς τῆς καὶ τὰς κομψὰς νεοδμήτους οἰκίας τῆς, τὰς λευκάς ὡς αἱ Ἀθηναϊκαί, ἐμποιεῖ λίαν εὐάρεστον ἐντύπωσιν. Ἰδίᾳ ἡ θαυμασία αὐτῆς προκυμαία, ἡ εὐρεῖα καὶ πλακόστρωτος, ἡ ἀπαστράπτουσα ἐκ καθαριότητος, ἡ ἔχουσα τὸ φαληρικόν, καθιστᾷ τὴν διαμονὴν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ τερπνὴν ἄκρως. Ἴσως αἱ ἐντυπώσεις ἡμῶν, ἀποβιβασθέντων ἐν οὕτως ἐπισήμῳ ὥρᾳ καὶ ἐν ἡμέρᾳ ἐορτῆς, νὰ

εἶνε ὀλίγον ὑπερβολικαί, ὅπωςδὴποτε ὅμως ἡ ὄψις τῆς πρωτευούσης ἐκείνης δὲν δύναται ἢ νὰ προξηγήσῃ αἰσθησὶν ἀγαθὴν εἰς πάντα ἐπισκέπτῃ τῶν ἀνατολικῶν πόλεων. Ἀπεβιάσθημεν πρὸ τοῦ μεγάρου τοῦ ἡγεμόνος, περὶ τὸ ὁποῖον εἶχε συνάδραιοσθῃ ἀπειρος κόσμος καὶ πρὸ τοῦ ἀνδῆρου τοῦ ὁποῖου ἴσταντο πάντες οἱ ἐν τέλει, ἵνα ὑποδεχθῶσιν ἡμᾶς, παιανίζουσης τῆς μουσικῆς τῆς φρουράς. Ὁ ἡγεμὼν κ. Βιδυνὸς μετὰ τῆς ἀξιοτίμου συζύγου του, ὑπεδέχθησαν ἡμᾶς φιλοφρονέστατα ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ μεγάρου τῶν, ὅπου ὅμως ὁ ἐκ τῆς συγκεντρώσεως, τόσων ξένων συνωστισμὸς δὲν ἐπέτρεψε τὴν μακρὰν ἡμῶν διατριβήν. Μετὰ τὴν προσφροσὴν τῶν ἀναφυκτικῶν χαιρετίσαντες τοὺς ὑψηλοὺς οἰκοδεσπότας, ἀπήλθομεν ἵνα ἐπισκεφθῶμεν τὸ μικρὸν Μουσεῖον καὶ τὰ τῆς πόλεως ἀξιοθέατα. Τὸ Μουσεῖον, περιλαμβάνον ἤδη ἀρκετὰ καλὴν συλλογὴν ἀρχαίων ἀντικειμένων, προωρισμένον δὲ νὰ καταστῇ ἡμέραν τινὰ σπουδαιότατον διὰ τὴν μελέτην τῆς Σαμιακῆς ἱστορίας καὶ τέχνης, ἐὰν ἐκτελεσθῶσι συστηματικαί ἐν τῇ νήσῳ ἀνασκαφαί, κεῖται νῦν ἐν τῷ Γυμνασίῳ, καταλαμβάνον αὐτοῦ ἱκανὸν μέρος. Εὐρίσκονται ὅμως τὰ ἐν αὐτῷ ἀρχαῖα μνημεῖα οὕτως ἀτάκτως τοποθετημένα καὶ ἀναμεμιγμένα μετὰ τόσων ἄλλων, ἀσχετῶν πρὸς ταῦτα ἀντικειμένων, οἷον ὀρυκτολογικῶν, φυσιολογικῶν καὶ ζωολογικῶν, ὥστε χάνουσι ἐν τῷ ἄλλοτρίῳ ἐκείνῳ περιβάλλοντι πολὺ τῆς συνοχῆς αὐτῶν καὶ ἀξίας. Ἀλλ' ἡ συλλογὴ, καὶ ἡδη καλῶς τοποθετουμένη καὶ τακτοποιουμένη, θ' ἀποτελέσῃ ἀξιόλογον μικρὸν ἀρχαιολ. Μουσεῖον, ἅτε περιλαμβάνουσα ὀλίγα τινὰ ἀρχαῖα μνημεῖα πολλοῦ ἀξία, ὡς λ. χ. ἀρχαῖόν τι ἀγάλμα μικρασιατικῆς τέχνης καὶ ἐπιτύμβιον ἀνάγλυφον ἀττικῶν ρυθμοῦ ἔξοχον. Μετὰ τὸ Μουσεῖον περιεπατήσαμεν ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς παραλίας σχετισθέντες πρὸς πλείστον τῶν κατοίκων τῆς πόλεως. Δὲν παρελείψαμεν δ' ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες νὰ ἐπισκεφθῶμεν κατ' οἶκον τὸν Σεβ. ἀρχιεπίσκοπον τῆς νήσου, ἔξοχον μορφώσεως ἄνδρα, ὡς καὶ τὸν πρόξενον ἡμῶν κ. Νικολαΐδην. Ἦδη νυκτὸς γενομένης ἤρchiσεν ἡ συνοδεία ἐπιβιβαζομένη εἰς τὰ πλοῖα, καὶ περὶ τὴν δεκάτην ἀπῆγον ταῦτα κατευθυνθέντα, τὸ δεύτερον ἤδη, πρὸς τὰ μικρασιανὰ παρὰ πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς Ἐφέσου. Τὴν ἐπομένην λίαν πρωτὶ ἐπλέομεν ἐναντι τῆς νέας Ἐφέσου (Scala nuova), προσορμισθέντες βορειότερον τοῦ λιμένος τούτου καὶ πλησιέστερον πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἐφεσον, εἰς λιμενίσκον τινὰ ἔρημον παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Καύστρου. Ἐκεῖθεν

δι' ὑποζυγίων διελθόντες πᾶσαν τὴν διὰ προσχωσεων τοῦ ποταμοῦ τούτου σχηματισθεῖσαν ἄγονον καὶ νοσηρὰν πεδιάδα, ἀφίχθημεν μετὰ δώρον πορείαν εἰς τὴν μεταξὺ Κορέσου καὶ Πίωνος κοιλάδα, ἐνθα τὰ ἔρεπια τῆς ἀρχαίας Ἐφέσου, τὰ ἀνασκαπτόμενα ἀπὸ τοῦ 1896 ὑπὸ τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως. Ἀφίχθημεν οὕτως ἀπὸ τοῦ μέρους, ὁπόθεν καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἡ πόλις ἦτο προσιτὴ εἰς τοὺς ξένους, ἀπὸ τῆς θαλάσσης δηλονότι, ἥτις τὸ πάλαι, καὶ μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Ἀδριανοῦ, εἰσεχώρει μέχρι τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, προστατευθεῖσα καταλλήλως δι' ἐπακτίων τοιχωμάτων καὶ ἔργων λιμενικῶν. Ἦδη πάντα ταῦτα ἐξηφανίσθησαν ὑπὸ τὰς προσχωσεις τοῦ ὀρητικῶν Καύστρου, καὶ ἡ θάλασσα ἀπεσῦρθη εἰς διάστημα πέντε καὶ πλέον σταδίων.

Ἡ Ἐφεσσος καὶ ἂν ὑπῆρχε, δὲν θὰ ἦτο πλέον πόλις παραθαλασσία. Τὰ σωζόμενα μεγαλοπρεπῆ ἔρεπια τῆς πόλεως, τῶν ὁποίων τὴν ἐρημνείαν ἀνέλαβεν ὁ σοφὸς ἰδύντωρ τῶν ἐκεῖ ἐργασιῶν καὶ διευθυντὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις αὐστρ. Ἰνστιτούτου κ. Heberdey ὁ ἐπὶ τούτῳ προπορευθεὶς ἡμῶν, προξενοῦσιν ἀπὸ μικροῦ ἐν καταπληκτικῇ ἐντύπωσιν. Εἶναι ἔρεπια μεγαλοπόλεως! ἀπέραντος ἔκτασις καταπλημμυρισμένη ἀπὸ μάρμαρα στίλβοντα, ἀπὸ κίονας πεπωκότας, ἀπὸ συντρίμματα πλαστικῶν ἔργων, ἀπὸ ὁδοὺς πλακοστρώτους, πλατείας, ἀγοράς, θέατρα, ναοὺς, θέρμας καὶ τέλος ἀπὸ ἔκκλησίας. Διότι ἡ Ἐφεσσος, μία τῶν δώδεκα ἀρχαίων ἰωνικῶν πόλεων, ἡ ὑποταγεῖσα τῷ Κροίσῳ (550 π. Χ.) μέχρι δὲ τοῦ 460 π. Χ. περσικῇ ἐπαρχίᾳ διατελέσασα, καὶ ἐπὶ Ἀλεξάνδρῳ τοῦ Μεγάλου καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ Ἀντισμάχῳ (287) ἀναγεννηθεῖσα, ἤκμασεν οὐ μόνον κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους, ὅποτε καὶ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας τῆς Ἀσίας ὤρισθη, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς. Ἐκεῖ ὁ ἀπόστολος Παῦλος κατὰ τὰ μέσα τῆς Α'. μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος ἐδίδαξεν ἐπὶ τριετίαν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, σώζονται δὲ ἐπὶ τοῦ ὅρου Πίωνος καὶ αἱ φυλακαὶ του. Ἐν Ἐφέσῳ δὲ συνεκλήθη κατὰ τὰ μέσα τοῦ Ε'. μ. Χ. αἰῶνος ἡ οἰκουμένη Σύνοδος ἡ διαρρηθμίσασα καὶ κανονίσασα πλεῖστα θρησκευτικὰ ζητήματα. Ἐν Ἐφέσῳ τέλος ὑπῆρχεν ὁ περίφημος χριστιανικὸς ναὸς, ὁ εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην ἀφιερωμένος, ὁ ἐπὶ αἰῶνας ἀπείρους ἐλκύσας πανταχόθεν εὐσεβεῖς προσκυνητάς. Ἡ Ἐφεσσος πολλὰ ὑποστᾶσα κατὰ τὸν μεσαίωνα ὑπετάγη τέλος εἰς τοὺς Τούρκους κατὰ τὸν ΙΕ'. αἰῶνα, ἔρημος πλέον καὶ ἄσημος, ἀναπληρουμένη ὑπὸ τοῦ καὶ σήμερον ἔτι ὑπάρχοντος συν-

οικισμοῦ ἐν Ἀγιάσλῃ καὶ ἀπώτερον ὑπὸ τῆς Σκαλανόβας. Ἡ παλαιὰ Ἐφεσσος ἐπιχώσθησιν σὺν τῷ χρόνῳ, ἀνέθορεν ἤδη καὶ πάλιν διὰ τῶν ἀνασκαφῶν τῶν ἀρχαιολόγων ἵνα ἐπιδείξῃ ἡμῖν τὴν παλαιὰν αὐτῆς εὐκλειαν. Ἀληθῶς δὲ δὲν θὰ ἡδύνάτο τις, ἄνευ τῶν ἀνασκαφικῶν πορισμάτων, νὰ φαντασθῇ ποτὲ τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ τὸν πλοῦτον τῆς ἐπὶ αἰῶνας ἀκμιασῆς ἐμπορικῆς μεγαλοπόλεως. Ἀπὸ τοῦ λιμένος ἦγε διὰ μεγαλοπρεποῦς προπύλου ὁδὸς εὐρεία (ἐνδεκα μέτρων πλάτους καὶ μήκους ἡμίσεος χιλιομέτρου) πλακόστρωτος δὲ καὶ πλαισιουμένη ἑκατέρωθεν ὑπὸ στοῶν καὶ καταστημάτων, ἡ ἀρχαδιανὴ καλουμένη (ἅτε ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀρκαδίου οὕτω διασκευασθεῖσα, 395-408 μ. Χ.) πρὸς τὸ θέατρον τὸ εἰς τὸ ἄκρον αὐτῆς ὁρῶμενον. Ἡ ὁδὸς αὕτη ἀνασκαφεῖσα ἤδη καλῶς, διατηρουμένη δὲ ἐν τῷ συνόλῳ τῆς ἐπαρκῶς λίαν, ἐμποιεῖ πολλὴν αἰσθησὶν διὰ τὸ πλάτος αὐτῆς καὶ τὴν λοιπὴν διαρρηθμίσιν. Φαντάζεται τις δὲ εὐχερῶς τὴν κίνησιν καὶ τὴν ζωὴν τῆς ἐμπορικῆς αὐτῆς ὁδοῦ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς τῆς πόλεως. Τὸ εἰς τὸ ἄκρον αὐτῆς ἐπὶ κλίτύος ἐκτεινόμενον θέατρον, τὸ ἐξήκοντα καὶ ἑξσειδᾶς καθισμάτων περιλαμβάνον, τὸ διὰ τὴν διατάξιν καὶ πολυτελῆ διακόσμησιν τῆς σκηνῆς αὐτοῦ (τῆς ἐπὶ Δομητιανῷ μετασκευασθείσης) μεγαλοπρεπέστατον τῶν ἀρχαίων θεάτρων, συμπληροῦ τὸ μεγαλεῖον τῆς θέας. Παραλλήλως τῆς ὁδοῦ ταύτης ἐτέρα εὐρεία ὁδὸς με στοῶς ἑκατέρωθεν, καὶ ἀπώτερον τρίτη, ὁμοίως διασκευασμένη, ἦγον εἰς διάφορα κέντρα τῆς πόλεως. Αἱ δύο ἀγοραὶ αὐτῆς, εἰς δύο διεστῶτα ἀπ' ἀλλήλων σημεῖα τῆς πόλεως κείμεναι, ἡ τῆς ἑλληνικῆς ἐποχῆς καὶ ἡ τῆς ρωμαϊκῆς, ἡ καὶ πολυτελέστερον διασκευασμένη, μαρτυροῦσι τὴν εὐμάρειαν τῶν κατοίκων. Ἡ τελευταία αὕτη ἀποτελεῖται ἀπὸ τετράγωνον χώρον ὑπόστεγον καὶ περιβαλλόμενον κύκλῳ ὑπὸ στοῶν, τοῦ ὁποίου τὸ ἐμβαδὸν ἀνέρχεται εἰς 4,500 περίπου τετραγωνικά μέτρα. Ἡ στέγη αὐτῆς, ἡ ὑπὸ κίωνων συγκρατουμένη, ἦτο φυσικῶς ξυλίνη, τὸ δάπεδον δ' ἐπιστρωμένον διὰ πλακῶν μαρμαρίνων ποιηλοχρόων. Ἡ ἑλληνιστικῶν χρόνων ἀγορὰ ἦτο κατὰ τὸ τριπλάσιον τῆς ρωμαϊκῆς εὐρυτέρα, ἀπλουστερά ὅμως τὴν διακόσμησιν· περιβάλλετο ὑπὸ τείχους ὑψηλοῦ καὶ διακοσμητικῶν ἐργασιῶν εἰς τρία διαμερίσματα. Τὴν πόλιν ἐκόσμου ἀπώτερον, ναοί, κοῖται κτλ. ὧν τὰ ἔρεπια κατὰ κείνην εὐδιάκριτα ἐπὶ τοῦ ἀνεσκαμμένου χώρου, καὶ τῶν ὁποίων τὸ μᾶλλον ἀξιοθέατον, τὸ

σωζόμενον ἄλλως τε καὶ εἰς κατάστασιν ἐπιτρέπουσαν οὐ μόνον τὴν μελέτην πασῶν τῶν λεπτομερειῶν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν τελείαν ἀναπαράστασιν τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος, εἶναι ἡ ἐσχάτως ἀνασκαφεῖσα *Βιβλιοθήκη* ἡ ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου Κέλσου ἰδίαις δαπάναις ἀνεγερθεῖσα καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ φέρουσα. Τὸ οἰκοδόμημα αὐτὸ ἔχει σχῆμα ὀρθογωνίου καὶ κοσμεῖται ἑξωτερικῶς ὑπὸ προσόψεως μαρμαρίνης πολυτελεστάτης, διὰ γλυφῶν καὶ ἀναγλύπτων παραστάσεων κεκοσμημένης, εἰς ἣν ἀνήρχετο τις δι' ἰσομήκους τῷ οἰκοδομήματι μαρμαρίνης κλίμακος ἀποληγούσης εἰς πλακόστρωτον ἄνδρον. Ἡ πρόσοψις αὕτη, ἡ διὰ τὴν δαψίλειαν τῶν γλυφῶν αὐτῆς καὶ ποικιλίαν τῶν κοσμημάτων τῆς, μοναδικὴ ἴσως μετὰ τῶν κτιρίων τοῦ ἀρχαίου κόσμου, φέρει μετὰ τῶν θυρῶν τρεῖς νύμφας, (κόγχας) ἐν αἷς ἰδρυμένα τὸ πάλαι ἴσταντο τρία συμβολικῆς παραστάσεως ἀγάλματα, ὧν αἱ ἐπιγραφαὶ ἀναγινώσκονται εἰσέτι ἐπὶ τῶν βάθρων αὐτῶν «Σοφία Κέλσου», «Ἐπιστήμη Κέλσου», «Ἀρετὴ Κέλσου». Τὰ λείψανα τῶν ἀγαλμάτων τούτων, ὡς καὶ πάντα τὰ διὰ τῶν ἀνασκαφῶν ἀνακαλυφθέντα ἀξία λόγου κινήτὰ εὐρήματα μετεφέρθησαν, ὡς γνωστόν, εἰς Βιέννην καὶ κοσμοῦσι τὸ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ἐκεῖνῃ ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον. Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ οἰκοδόμημα. Τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ εἶναι ἀπλοῦν ὀρθογώνιον εὐρὺ δωμάτιον, πλακόστρωτον, τὸ ὁποῖον περιθεῖ κύκλῳ κτιστὸν πεζοῦλι χρησίμου εἰς τὴν ἀναζήτησιν τῶν ἐντὸς θηκῶν ἐντετειχισμένων ἐναποθεθειμένων βιβλίων (κυλίνδρων ἐκ παπύρου ἢ περγαμηνῆς). Ἀξία προσοχῆς, ἐν ἄλλοις, εἶναι καὶ ἡ ληφθεῖσα κατὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ κτιρίου πρόνοια, ἵνα μὴ φθειρῶνται ὑπὸ τῆς ὑγρασίας τὰ πολύτιμα ἐν αὐτῷ κατατεθειμένα συγγράμματα. Οἱ πρὸς τὸ μέρος τοῦ βράχου ἀνεγειγόμενοι τοῖχοι τοῦ κτιρίου — διότι κεῖται τοῦτο εἰς τοὺς πρόποδας βραχώδους λόφου — εἶναι διπλοὶ. Μεσολαβεῖ δηλ. μετὰ τῶν δύο τοῦ οἰκοδομήματος ὀπισθίων τοίχων κενὸς χώρος ἐνὸς περίπου μέτρου, ἐμποδίζων οὕτω τὴν ἐκ τοῦ βράχου προερχομένην ὑγρασίαν νὰ μεταδοθῇ εἰς τὸν ἐσώτερον τοῖχον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπῆρχον αἱ κυλινδροφόροι θῆκαι. Ὅπισθεν τοῦ οἰκοδομήματος τούτου ἀνεκαλύφθη πρὸ ὀλίγου χρόνου καὶ ὁ τάφος τοῦ ἰδρυτοῦ τοῦ κτιρίου καὶ εὐργέτου τῆς πόλεως Κέλσου, ὃν ὅμως δὲν ἡδυνήθημεν νὰ ἴδωμεν, καθ' ὅσον οἱ ἐνεργοῦντες τὰς ἀνασκαφάς, ἄγνωστον διὰ τὴν λόγον, ἐθεώρησαν ἀναγκαῖον νὰ ἐμφράξωσι τὴν θύραν αὐτοῦ καὶ πάλιν διὰ τοῖχου ἐρημικῶς.

Μετά την περιπλάνησιν ἡμῶν, τὴν δῖωρον διαρκέσασαν, ἀνὰ τὰ ὠραία ἐρείπια τῆς μικρασιατικῆς ταύτης πόλεως ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ κ. Heberdey καὶ τοῦ κ. Dörpfeld, τοῦ λεπτομερέστατα τὴν διάταξιν τοῦ θεάτρου καὶ τὰς διαφόρους ἐν αὐτῷ γενομένας κατὰ καιροὺς μεταρρυθμίσεις ἀναπτύξαντος, παρετέθη ἡμῖν ὑπὸ τεχνητὴν σκιάδα πολυτελέστατον γεῦμα ἀναλώμασι τοῦ ἐν Βιέννῃ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου, τοῦ τὰς ἀνασκαφὰς διενεργοῦντος. Κατὰ τὸ γεῦμα πολλοὶ ἐξεφωνήθησαν λόγοι καὶ πλείστοι ἡκούσθησαν προδόσεις. Ὁ τοῦ κ. Heberdey ἦτο ὄντως ἀπολαυστικώτατος διὰ τὴν γλαφυρότητα τοῦ ὕφους καὶ τὸ χροῖμα. Ἀφ' οὗ διηγῆθη ἡμῖν τὴν ἱστορίαν τῶν ἀνασκαφῶν τούτων, τὰς περιπετείαις τῶν διενεργούντων αὐτάς, ἕνεκα τοῦ νοσώδους κλίματος τοῦ μέρους ἐκείνου καὶ πᾶν τὸ σχετικὸν πρὸς αὐτάς, εὐχαριστῶν ἡμᾶς ἐν τέλει διὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του, κυρίως, ἀνακαλυφθέντων ἀρχαίων μνημείων, προσέθηκε χαριτολογῶν «εἶνε γνωστὸν, κύριοι, εἰς πάντας τοὺς ἐπιχειρήσαντας ἀνασκαφάς, ὅτι ὅσῳ εἶνε τερπνὸν τὸ νὰ ἀνακαλύψῃ τις ἄξια λόγου πράγματα, τόσῳ ἔξ ἴσου εὐχάριστον εἶνε καὶ νὰ δείξῃ ταῦτα εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους». Ὁ κ. Heberdey ἐδικαιολόγει οὕτω, φαίνεται, πλαγίως καὶ τὴν μεταφορὰν τῶν πολυτίμων εὐρημάτων τῆς ἀνασκαφῆς εἰς Βιέννην, εἰς κέντρον δῆλον ὅτι «ἐνδιαφερομένων». Μετὰ τὸ γεῦμα οἱ πλείστοι ἐκ τῶν συνοδοιπόρων μετέβησαν πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἐρειπίων (:) τοῦ ἡμίσειαν ὥραν ἀπέχοντος Ἀρτεμίου, τοῦ περιφήμου ἐκείνου καὶ ἐνὸς τῶν ἐπτὰ θαυμάτων τοῦ παλαιοῦ κόσμου, ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος. Διέβημεν στενὴν ἀτραπὸν πρὸς ἀνατολὰς διευθυνομένην καὶ βρίθουσαν τάφων καὶ ἐπιτυμβίων μνημείων, διερχομένην δὲ πλησιέστατα τῶν μεγαλοπρεπῶν προπυλαίων τοῦ Σταδίου, καὶ ἀφίχθημεν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀγιασολί, οὗτινος πλησιέστατα ἔκειτο ὁ περικλεῆς ναός. Ἐκεῖτο! διότι δὲν δύναται τις νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι διακρίνεται πλέον ἐκεῖ, μεθ' ὅσα καὶ ἂν ἔγραφαν τελευταίως οἱ Τάϊμς περὶ αὐτοῦ, τὰ ἐρείπια καὶ τοῦ μεγαλοπρεποῦς κτιρίου.

Λάκκος τεράστιος, πλήρης ἐλώδους λάσπης, ἐντὸς τῆς ὁποίας διακρίνονται ὀλίγοι ὀγκόλιθοι καὶ μία ἐγκαταλειμμένη ἀτμαντλία, εἶνε πᾶν ὅτι ἀντικαθιστᾷ νῦν εἰς τὰ ὄμματα τοῦ ἐπισκέπτου τὸν περικαλλὲς ναόν, τὸν ὑπὸ τοῦ Ἡροστράτου (ἔξ ἡλιθιότητος) κατὰ τὸ 356 π. Χ. καέντα καὶ τρίτην ἥδη τότε φορὰν, διὰ τοῦ ἀρχιτέκτονος Λεινοκράτους, πολυτελέστερον ἀνε-

γεγνέντα. Οὐδὲν ὑπολείπεται ἐκεῖ πλέον ἵχνος τῶν 127 (κατὰ Πλίνιον) τῶν κτίριον περιβαλλόντων κιόνων, ὧν τινες, ὡς γνωστόν, πρὸς τὴν βάσιν ἔφερον ἀνάγλυπτον κόσμον (columnae caelatae) καὶ τῶν ὁποίων εἰς, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἦτο ἔργον τοῦ Σκόπα. Τῶν κιόνων τοῦ ναοῦ μέρος, ὡς λέγεται, μετεφέρθη εἰς Κωνσταντινούπολιν!; πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας, μέρος ἐχρησιμοποιήθη ὡς οἰκοδομήσιμος ὕλη ὑπὸ τῶν περιόικων καὶ πρὸς ἀνέγερσιν τουρκικῶν τζαμιῶν, λείψανα δὲ τῶν ἀναγλύπτων κιόνων, ἀνευρεθέντα ὑπὸ τοῦ ἀγγλοῦ ἀρχιτέκτονος Wood, εἰς ὃν ὀφείλεται καὶ ἡ ἀποκάλυψις τῶν ἐπεχωσμένων ἐρειπίων, μετεφέρθησαν εἰς Λογδῖνον, κοσμοῦντα νῦν τὸ Βρετανικὸν Μουσεῖον. Ἄσας δὲ ὁ περὶ τὸν ναὸν χώρος, ἀγορασθεὶς τότε, διατελεῖ καὶ τὰ νῦν ἔτι ὑπὸ τὴν κατοχὴν τοῦ ἐν λόγῳ Μουσείου. Ἀπόπειραι νέων ἀνασκαφῶν ἐγένοντο ἐπ' ἐσχάτων ἐκεῖ, εἰς αἷς πάντως ὀφείλεται καὶ ἡ ἐγκατάστασις τῆς περιφήμου ἀτμαντλίας, ἀνευ ὁμῶς σπουδαίου ἀποτελέσματος. Ὁ ναὸς ἐξηφανίσθη! οὐδεμία δέ, ἴσως, τοῦ λοιποῦ προσπάθεια θὰ κατορθώσῃ νὰ φέρῃ εἰς φῶς νέα ἵχνη τῆς παλαιᾶς αὐτοῦ αἰγλῆς. Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ ἱερωτάτου τῶν παλαιοῦ καὶ περιωνύμου τεμένους, τοῦ ὑπὸ τείχους περιβαλλομένου καὶ περικλειόντος ἅμα τὸν περιφημον Βωμόν, τὸν ὑπὸ τοῦ Πραξιτέλους διὰ γλυφῶν κοσμηθέντα, προκαλεῖ τὰ νῦν ἀληθῆ θλίψιν καὶ ἀπογοήτευσιν, εἰς τοῦτο δὲ δὲν συνετέλεσαν ὀλίγον καὶ οἱ ἐνεργήσαντες τὰς διαφόρους ἐπιστημονικὰς ἀνασκαφάς. Ἐπιστρέψαντες ἐκ τῆς ἀνιαρᾶς ταύτης ὁδοιπορίας ὑπὸ θερμοκρασίαν πνιγερὰν, ὡς ἐκ τοῦ ὑπερβολικοῦ καύσωνος, διετρίψαμεν ἐπὶ ὥραν εἰσέτι ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῆς πόλεως, ὅπου πλήθος πολὺ συμπατριωτῶν ἡμῶν ἐκ Σμύρνης καὶ Σκαλανόβας εἶχε συναθροισθῇ, ἐν ἐνθουσιασμῷ περικυκλούντων ἡμᾶς ἰδίᾳ, τοὺς Ἕλληνας, παρ' ὧν ἐζήτουν τὰ πάντα νὰ πληροφορηθῶσι καὶ πρὸς οὓς ἐξέφραζον τὰ πατριωτικὰ αὐτῶν αἰσθήματα. Διότι ζῇ θεομὸς πάντοτε ὁ πατριωτισμὸς εἰς τὰ στήθη τῶν ὑποδούλων ἐν Τουρκίᾳ Ἑλλήνων καὶ δὲν θὰ πείσῃ νὰ ζῇ, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ἡ μικρὰ ἐλευθέρῳ γωνία, πρὸς ἣν στρέφονται διηνεκῶς αἱ βλέψεις αὐτῶν καὶ οἱ πόθοι.

Εἶχεν ἤδη δύσει ὁ ἥλιος, ὅτε, διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, ἐπανεκάμψαμεν εἰς τὴν παραλίαν καὶ ἐπεβίβάσθημεν εἰς τὰ πλοῖα. Ἀπῆραν δὲ ταῦτα μετ' ὀλίγον κατευθυνθέντα εἰς Πέργαμον.

[Ἐπεται τὸ τέλος]

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΣΤΑΗΣ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Ἀγαπῶ τὸν λαόν, βδελύττομαι τοὺς καταπιεστές, ἀλλὰ θὰ μοῦ ἦτο διαρκὲς μαρτύριον νὰ ζήσω μὲ τὸν λαόν.

Δύο μόνον τρόποι ὑπάρχουν διὰ νὰ μὴν πλήξῃς ὅταν μένης ἄεργος: ἡ συντροφιά εὐφυοῦς ἀνθρώπου ἢ ἓνα καλὸν βιβλίον.

Πολὺ μεγαλειτέρα εὐτυχία εἶναι ν' ἀγαπᾷς παρὰ νὰ ἀγαπᾷσαι.

Πρέπει ν' ἀπολαμβάνῃς τὸν ἑαυτὸν σου ἐν τῇ μονώσει· εἰς τοὺς φίλους ν' ἀποκαλύπτῃς τὰς σκέψεις σου ἀναλόγως τῆς νοημοσύνης τῶν ἄλλων διατρέχεις τὸν κίνδυνον νὰ φανῇς ἀνότερος τῶν, καὶ τότε εἶσαι χαμένος ἀνθρώπος.

Μοῦ ἀρέσουν τὰ ὠραία τοπία. Προξενοῦν κάποτε εἰς τὴν ψυχὴν μου τὴν ἰδίαν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν καὶ ἓνα καλὸ δοξάρι ἐπάνω στὸ βιολί. Δημιουργοῦν τρελὰ συναισθήματα, αὐξάνουν τὴν χαρὰν μου καὶ καθιστοῦν ἐλαφροτέρα τὴν δυστυχίαν.

Μία διάνοια πρέπει νὰ ἦναι πέντε ἢ ἕξι βαθμοὺς ὑψηλότερα ἀπὸ τὰς ἰδέας αἱ ὁποῖαι ἀπαρτίζουν τὸν νοῦν τοῦ κοινοῦ. Ἄν εἶναι κατὰ ὀκτὼ βαθμοὺς ὑψηλότερα, τότε εἰς τὸ κοινὸν ἐκεῖνο προξενεῖ πονοκέφαλον.

Τίποτε εἰς τὸν κόσμον δὲν μοῦ φαίνεται τόσον βλακῶδες ὅσον ἡ σοβαρότης.

Καὶ ὁ σοφώτερος ἀνθρώπος, ὅταν ἀγαπᾷ, τίποτε δὲν βλέπει ὅπως πραγματικῶς εἶναι.

Ἡ θεὰ παντὸς ὅ,τι πολὺ ὠραῖον, εἰς τὴν φύσιν ἢ εἰς τὴν τέχνην, μᾶς ἐνθυμίζει μὲ τὴν ταχύτητα ἀστραπῆς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀγαπῶμεν.

Ἐστὶ ἡ ἀγάπη τοῦ ὠραίου καὶ ὁ ἔρως μοιράζονται τὴν ζωὴν.

Ἡ μεγαλειτέρα εὐτυχία εἰς τὸν ἔρωτα εἶναι τὸ πρῶτον σφίξιμον τοῦ χειοῦ τῆς γυναικὸς τοῦ ἀγαπῶμεν.

Ἡ πρώτη ἀγάπη ἐνὸς νέου ὁ ὁποῖος ἀρχίζει τὴν ζωὴν, εἶναι συνήθως ἡ ἀγάπη ἡ φιλόδοξος... Κατὰ τὴν δύσιν τῆς ζωῆς ἔρχεται θλιβερώς ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ ἀπλοῦν καὶ τὸ ἀγνόν, ἀφοῦ ἀπελπισθῶμεν ἀπὸ τὸ ὑψηλόν. Μεταξὺ τῶν δύο εὐρίσκεται ἡ ἀληθινὴ ἀγάπη, ἡ ὁποία μόνον πρὸς ἑαυτὴν ἀτενίζει.

Οἱ μεγάλοι ἀνθρώποι ὁμοιάζουν τὸν αἰτὸν ὅσον περισσότερον ἀνεβαίνουν, τόσον ὀλιγότερον γίνονται ὁρατοὶ καὶ τιμωροῦνται διὰ τὸ μεγαλεῖον τῶν μὲ τὴν μόνωσιν τῆς ψυχῆς.

Κοῖμα! Κάθε ἐπιστήμη ὁμοιάζει μὲ ἓνα σημεῖον τοῦ γήρατος, τοῦ ὁποίου τὸ χειρότερον σύμπτωμα εἶναι ἡ ἐπιστήμη τῆς ζωῆς ἡ ὁποία δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ παθαινῶμεθα καὶ νὰ κάμνωμεν τρέλας διὰ τὸ τίποτε.

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἡ μόδα εἶναι καθῆκον. Εἰς τὸ Παρίσι εἶναι ἀπόλαυσις.

Εἶναι δυστύχημα νὰ γνωρίσῃς τὴν Ἰταλικὴν καλλονήν: γίνεσαι ἀναίσθητος.

Τὸ ὕψος πρέπει νὰ ἦναι, ὅπως τὸ βερνίκι, διαφανές: δὲν πρέπει νὰ ἀλλοιώνῃ τὰ χρώματα ἢ τὰ πράγματα καὶ τὰς σκέψεις τὰς ὁποίας καλύπτει.

Εἰς τὴν τέχνην καὶ εἰς ὅλας τὰς πράξεις τοῦ ἀνθρώπου αἱ ὁποῖαι ἐπιδέχονται πρωτοτυπίαν, ἢ εἶναι κανεὶς κατὰ τὸ ἴδιον ἢ δὲν εἶναι τίποτε.

STENDHAL

Η ΙΑΠΩΝΙΑ

Ἄπ' ὅσα ἐγράφησαν περὶ τῶν Ἰαπώνων καὶ τῆς Ἰαπωνίας, τὸ πλέον ἀληθινόν, τὸ πλέον βαθὺ ἐπομένως θεωρεῖται τὸ βιβλίον τοῦ Λευκαδίου Χέρον: *Japan, an Attempt at Interpretation**, σελίδες παρμέναι ἀπὸ τὰ καθημερινὰ γεγονότα. αἱ ὁποῖαι ἀποκαλύπτουν τὴν Ἰαπωνικὴν ψυχὴν διαρκούντος τοῦ ρωσσοϊαπωνικοῦ πολέμου. Ὁ ἴδιος συγγραφεὺς γράφει: Χιλιάδες βιβλία ἐγράφησαν περὶ τῆς Ἰαπωνίας: ἐξ αὐτῶν ἂν ἀφαιρέσωμεν τὰ καλλιτεχνικὰ καὶ τὰ ἔχοντα ἀπολύτως εἰδικὸν χαρακτήρα, δὲν ὑπάρχουν περισσότερα τῶν εἰκοσι τὰ ὁποῖα νὰ ἔχουν ἀξίαν πραγματικὴν. Καὶ αὐτὸ προκύπτει ἀπὸ τὴν ἀπειρονδυσκολίαν τοῦ νὰ ἴδῃ κανεὶς καὶ νὰ καταλάβῃ τὴν Ἰαπωνικὴν ζωὴν, ὅχι τὴν φαινομενικὴν. Οὕτε θὰ ἤμπορέσῃ νὰ γράφῃ βιβλίον τὸ ὁποῖον νὰ ἐρμηνεύῃ τὴν ζωὴν αὐτὴν, καὶ νὰ ζωγραφίσῃ τὴν Ἰαπωνίαν ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς, ἱστορικῶς καὶ κοινωνικῶς, ψυχολογικῶς καὶ ἐθνικῶς, πρὶν παρέλθουν πενήντα ἔτη. Τὸ θέμα εἶναι τόσο ἐνδο καὶ ποικίλον ὥστε δὲν θὰ ἦρεται ἡ ἐργασία ὁλοκλήρου γενεᾶς σοφῶν διὰ τὸ ἐξαντλήσῃ».

Ὁ Λευκάδιος Χέρον, ὅπως εἶναι γνωστὸν, ἦτο ἑλληρικῆς καταγωγῆς ἀπὸ πατέρα Ἰρλανδοῦ ὀνομαζόμενον Χέρον καὶ ἀπὸ μητέρα Ἑλληνίδα Λευκαδίαν. Ἐγεννήθη τὸ 1850 εἰς τὴν Λευκάδα. Ἡ ζωὴ τοῦ ἦτο περιπετειώδης. Ἐπῆγε εἰς τὴν Ἀμερικὴν ὅπου εἰργάσθη εἰς ἓνα τυπογραφεῖον ἦτο δεκαεννέα ἔτων τότε. Κατόπιν γίνεται δημοσιογράφος. Τριανταεπτὰ ἔτων φεύγει ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν καὶ πηγαίνει εἰς τὴν Μαρτίνικαν ὅπου μένει δύο ἔτη. Ἄπ' ἐκεῖ καταλίνει εἰς τὴν Ἰαπωνίαν ὅπου καὶ μένει μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἐκεῖ ἐνυμφεύθη Ἰαπωνίδα ἑξῆς ὥς Ἰάπων καὶ ἐπολιτογραφήθη Ἰάπων ὑπὸ τὸ ὄνομα Γιακούμ Κουαζούμι. πρὸ τὸ 1896 ἕως τὸ 1903 ἐδίδασκε εἰς τὸ Αὐτοκρατορικὸν Πανεπιστήμιον τοῦ Τόκιο τὴν ἀγγλικὴν φιλολογίαν.

Τριάντα τεσσάρων ἔτων ἐξέδωκε τὸ πρῶτον τοῦ ἔργου. Ἐγράψε ἐνὸς δεκαῆξι τόμους, ἐκ τῶν ὁποίων δώδεκα περὶ τῆς Ἰαπωνίας.

Τὸ τελευταῖον βιβλίον τοῦ περὶ τῆς Ἰαπωνίας, τὸ ὁποῖον ἀνεφύραμεν ἐξεδόθη πέντε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χέρον. Ἐπρόφθασε μόνον νὰ κάμῃ τὰς διορθώσεις. Εἰς τὸ ἔργον τοῦ αὐτοῦ ὁ Λευκάδιος Χέρον ἀποδίδει εἰδικὴν σημασίαν εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς θρησκείας ἐπὶ τοῦ ἰαπωνικοῦ ἔθνους. Ἡ ἐπίδρασις αὕτη ὑπάρχει παντοῦ ἀπὸ τὰ μικρότερα πράγματα τῆς καθημερινῆς ζωῆς ἕως τὰ μεγαλειότερα ἔργα τῆς φιλολογίας. Οἱ ἀναγνώσται τῶν «Παναθηναίων» θὰ διαβάσιν βέβαια μὲ ἐνδιαφέρον τὰ κατωτέρω ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ ἐν λόγῳ βιβλίον τοῦ Λευκαδίου Χέρον.

Σ. Τ. Δ

Ἡ πρῶται μου ἰαπωνικαὶ ἐντυπώσεις — ἐντυπώσεις ὑπὸ τὸ λευκὸν φῶς ὥραιας ἑαρινῆς ἡμέρας — ἦσαν βέβαια ὅπως ὅλαι αἱ τοιοῦτου εἶδους ἐντυπώσεις. Ἐνθυμοῦμαι ἰδιαιτέρως τὸ θαυμάσιον καὶ ἀπολαυστικὸν θέαμα, θαυμάσιον καὶ ἀπολαυστικὸν τόσον, ποῦ ποτὲ δὲν τὸ ἔλησμόνησα. Συχνὰ μάλιστα, καὶ τώρα ἀκόμη, ἔπειτα ἀπὸ δεκατεσσάρων ἔτων διαμονὴν, τὸ παραμικρὸν τὰς ἐπαναφέρει ἐμπρόσμου ζωντανάς. Τὸν λόγον ὅμως τῶν αἰσθημάτων

* London New-York, Macmillan, 1904.

αὐτῶν μοῦ ἦτο δύσκολον νὰ τὸν ἀνεύρω ἢ τουλάχιστον νὰ τὸν μαντεύσω... διότι δὲν ἤμπορῶ ἀκόμη νὰ εἰπῶ ὅτι γνωρίζω καλὰ τὴν Ἰαπωνίαν... Πρὸ πολλοῦ καιροῦ, ὁ ἀγαπητότερος καὶ καλλίτερος Ἰάπων φίλος μου μοῦ εἶπε, ὀλίγον πρὶν ἀποθάνῃ: «Ὅταν, μετὰ τέσσαρα ἢ πέντε χρόνια, ἴδῃς ὅτι δὲν ἤμπορεῖς νὰ ἐννοήσῃς καθόλου τοὺς Ἰάπωνας, τότε θὰ ἀρχίσῃς κάτι νὰ γνωρίζῃς ἀπ' αὐτούς». Ἀφοῦ εἶδα τὴν ἀλήθειαν τῆς προρρήσεως τοῦ φίλου μου ὅτι δὲν ἤμπορῶ νὰ ἐννοήσω τοὺς Ἰάπωνας, μοῦ ἐπιτρέπεται τώρα νὰ γράψω τὸ δοκίμιον τοῦτο.

Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἡ παράδοξις ὅψις κάθε πράγματος εἰς τὴν Ἰαπωνίαν γεννᾷ — εἰς μερικὸν τουλάχιστον — ἓνα ρῖγος, τὸ ὁποῖον δὲν περιγράφεται: κάτι σὰν φανταστικὸν καὶ ἀλλόκοτον, ὅπου μόνον τὸ ἀπολύτως νέον καὶ ἀσυνήθες μᾶς προξενεῖ.

Εὐρίσκεσθε εἰς παραξένους δρομίσκους, γεμάτους ἀπὸ παραξένους ἀνθρωπίκους μὲ χιτῶνας καὶ σανδάλια παραδόξου σχήματος. ποὺ μόλις ἤμπορεῖτε νὰ διακρίνετε τοὺς ἄνδρας ἀπὸ τὰς γυναῖκας. Τὰ σπῖτια εἶνε κτισμένα κ' ἐπιπλωμένα κατὰ πρωτότυπον τρόπον, διαφορετικὸν ἀπ' ὅ,τι ἕως τώρα γνωρίζετε. Καὶ ἀπορεῖτε πῶς δὲν ἤμπορεῖτε νὰ καταλάβετε εἰς τί χρησιμεύουν καὶ διατί ὑπάρχουν χίλια πράγματα ἐκτεθειμένα εἰς τὰ καταστήματα: ἐδώδιμα ἀκαταλήπτου προελεύσεως, ἐργαλεῖα σχήματος αἰνιγματώδους, ἐμβλήματα θρησκευτικὰ ἀκατανόητα, μάσκες καὶ παιγνίδια ἄγνωστα κατασκευασμένα εἰς ἀνάμνησιν θεῶν ἢ δαιμόνων, εἰκόνες ἀλλόκοτοι αὐτῶν τῶν θεῶν μὲ τερατώδη αὐτιά καὶ γελαστὰ πρόσωπα. Ὅλα αὐτὰ τὰ βλέπετε περιπατῶν: ἀλλὰ συγχρόνως βλέπετε καὶ τηλεγραφικὸν στυλόν, γραφομηχανάς, λυχνίας ἡλεκτρικὰς καὶ ραπτομηχανάς. Παντοῦ, ἐπάνω εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τῶν καταστημάτων καὶ τὰς πινακίδας ἢ ἐπάνω εἰς τὴν ῥάχην τῶν διαβατῶν, παρατηρεῖτε ἀλλόκοτα κινέζικα γράμματα καὶ ἡ μαγγανεία ὅλων αὐτῶν τῶν γραμμάτων προσδίδει εἰς τὸ θέαμα τὸν κύριον τόνον.

Καὶ ὅταν ἀκόμη γνωρίσετε περισσότερον τὸν φανταστικὸν αὐτὸν κόσμον, δὲν θὰ ἐλαττωθῇ καθόλου τὸ παράδοξον αἰσθημα, τὸ ὁποῖον προκαλεῖ ἡ πρώτη ματιά. Γρήγορα θὰ ἴδῃτε ὅτι κάθε πρᾶξις τῶν εἶναι ἀσυνήθης: ὅτι ἡ ἐργασία

τῶν γίνεται κατὰ τρόπον ἀντίθετον τῆς τῶν Εὐρωπαίων. Τὰ ἐργαλεῖα τῶν ἔχουν ἐκπληκτικὰ σχήματα καὶ τὰ μεταχειρίζονται κατὰ τρόπον ἐκπληκτικόν. Ὁ σιδηρουργὸς κάθεται διπλοπόδι ἐμπρὸς εἰς τὸν ἄκμονά του καὶ ἐργάζεται μὲ ἓνα σφυρί, τὸ ὁποῖον ὁ Εὐρωπαῖος θὰ ἐχρειάζετο πολλὴν ἀσκήσιν διὰ νὰ ἤμπορέσῃ νὰ τὸ μεταχειρισθῇ: ὁ μαραγκὸς δὲν σπρώχνει ἀλλὰ σύρει τὸ πριόνι καὶ τὸ ροκάνι του, ἐπίσης παράδοξα. Ὅλα τὰ πράγματα γίνονται ἀριστερά, καὶ τὸ ἀριστερὸν μέρος εἶναι τὸ καλόν. Διὰ ν' ἀνοίξετε ἢ νὰ κλείσετε μίαν κλειδωνίαν, θὰ γυρίσετε τὸ κλειδί ἀνάποδα. Ὁ κ. Πέριβαλ Λόελ εἶπε πολὺ ὀρθῶς ὅτι οἱ Ἰάπωνες ὁμιλοῦν ἀνάποδα, διαβάζουν ἀνάποδα, γράφουν ἀνάποδα — καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι παρὰ τὸ ἄλφα τῶν συνηθειῶν τῶν. Ὁ τρόπος τῶν αὐτῶν τοῦ γράφειν ἔχει τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἰαπωνικοῦ καλλιγραφία ἐξηγεῖ ἀρκετὰ διατί ὁ καλλιτέχνης σπρώχνει τὸν χροστήρα ἢ τὸ κονδῆλι τοῦ ἀντὶ νὰ τὸ σύρῃ. Ἀλλὰ διατί, ἀντὶ νὰ πλησιάσῃ τὴν κλωστήν εἰς τὸ μάτι τῆς βελόνας, φέρνει ἡ Ἰαπωνὶς τὴν βελόναν τῆς πρὸς τὴν κλωστήν; Ἀπὸ τὰ τόσα παραδείγματα τοῦ εἶδους τούτου, τὸ περισσότερον ἀξιοπαρατήρητον εἶναι ἡ ἰαπωνικὴ ὀπλομαχική. Ὁ ὀπλομάχος ἐπιτίθεται κρατῶν τὸ ξίφος μὲ τὰ δύο χέρια: καὶ ὅταν κτυπᾷ, δὲν τὸ σύρει πρὸς ἑαυτὸν ἀλλὰ τὸ ἀπωθεῖ, ἢ μᾶλλον προσβάλλει — καθὼς καὶ ἄλλοι ἀσιατικοὶ λαοὶ — ὅχι ὅπως μεταχειρίζομεθα τὸ σπαθὶ ἀλλὰ ὅπως χρησιμοποιοῦμεν τὸ πριόνι: ἐν τούτοις παρατηρεῖτε μίαν κίνησιν πρὸς τὰ ἐμπρὸς ὅταν καταφέρεται τὸ κτύπημα, τὴν στιγμὴν ὅπου ἡμεῖς περιμένομεν τὸ ἐναντίον.

Ὅλα αὐτὰ τὰ παράδοξα εἶναι ἀρκετὰ διὰ νὰ μᾶς δώσουν τὴν εἰκόνα ἑνὸς λαοῦ τόσο ὀλίγον συγγενεῦντος μὲ ἡμᾶς ὅσον ἴσως οἱ κάτοικοι ἄλλου πλανήτου, διὰ νὰ μᾶς ἐμπνεύσουν τὴν ἰδέαν ὅτι τὸν χωρίζει ἀπὸ ἡμᾶς κάποια φυσικὴ διαφορά. Καμμία ἐν τούτοις διασιλογικὴ διαφορά. Καμμία ἐν τούτοις διαφορά δὲν ὑπάρχει: καὶ ὅλη αὕτη ἡ ἀντίθεσις ὑποβάλλει τὴν σκέψιν ὅτι δὲν πρόκειται τόσο περὶ ζωῆς ἐντελῶς διαφορετικῆς ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν Ἀρίων, ὅσον περὶ ζωῆς ἐχούσης ἐξέλιξιν νεωτέραν τῆς ἰδικῆς μας.

Αἱ ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς αὐτῆς δὲν καταπλήττουν μόνον, ἀλλὰ καὶ θέλγουν. Ἡ λεπτή καὶ τελεία ἐργασία, ἡ στερεότης τῶν ἀντικειμένων, συνδυασμένη μὲ τὸ ἐλαφρὸν καὶ τὴν χάριν, ἡ ἱκανότης νὰ κατασκευάζουν ὥραιότατα πράγματα μὲ τὰ πλέον ἀσήμαντα ἐργαλεῖα, νὰ προσοδεύουν εἰς τὴν μηχανικὴν μὲ τὰ ἀπλού-

στερα μέσα, ἡ ἔννοια τοῦ ἀκανονίστου ὡς ὁρῶν αἰσθητικοῦ, ἡ ἀντίληψις τῶν σχημάτων καὶ ἡ τελεία καλαισθησία εἰς ὅλα τὰ ἀντικείμενα, ἡ ἔννοια τῆς ἀρμονίας ἐκδηλουμένη εἰς τὰ χρώματα καὶ εἰς τὴν ἀνάμειξιν αὐτῶν, — ὅλα μᾶς πείθουν ὅτι ἡ Δύσις ἔχει πολλὰ νὰ μάθῃ ἀπὸ τὸν ἀπομακρυσμένον αὐτὸν πολιτισμόν, ὅχι μόνον εἰς τὴν τέχνην καὶ εἰς τὴν καλαισθησίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν οἰκονομίαν καὶ εἰς τὸ χρησιμον. Αἱ θαυμάσιαι πορσελάναι τῶν, τὰ κεντήματά τῶν τὰ καταπλήττουντα, τὰ μοναδικὰ τῶν βερνικωμένα κομψοτεχνήματα καὶ ἄλλα ἀπὸ ἐλεφαντόδοντον ἢ ἀπὸ ὀρείχαλκον, τὰ ἀνοίγοντα εἰς τὴν φαντασίαν νέας ἀπόψεις, δὲν εἶναι βάρβαροι ἐπινοήσεις. Ὅχι: εἶναι προἰόντα πολιτισμοῦ ὁ ὁποῖος ἔφθασε, ἐντὸς τῶν ὁρίων του, εἰς τοιοῦτον βαθμὸν τελειότητος, ὥστε μόνον ὁ καλλιτέχνης ἤμπορεῖ νὰ κρίνῃ περὶ τῆς βιομηχανίας του — πολιτισμοῦ τὸν ὁποῖον θὰ ἀπεκάλουν ἀτελὴ ἐκείνοι μόνον οἱ ὁποῖοι θὰ ἐδίδαν τὸ ἴδιον ἐπίθετον εἰς τὸν πρὸ τριῶν χιλιετηρίδων ἑλληνικὸν πολιτισμόν.

... Ἡ βαθύτερα, ὅχι ἡ φαινομενικὴ παραδοξότης, ἐκπλήττει πολὺν περισσότερον. Τότε ἀρχίζετε νὰ κανανοῖτε τὴν σημασίαν τῆς, ὅταν ἀνακαλύψετε ὅτι κανεὶς νέος Εὐρωπαῖος δὲν ἤμπορεῖ νὰ γίνῃ τελείως κύριος τῆς γλώσσης. Εἰς τὴν Ανατολὴν καὶ τὴν Δύσιν τὰ στοιχεῖα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως εἶναι ὁμοιότατα: ἡ πνευματικὴ διαφορὰ μεταξὺ δύο παιδιῶν, Ἰάπωνος καὶ Εὐρωπαίου, εἶναι προπάντων δυναμικὴ. Ἀλλὰ μὰζι μὲ τὴν σωματικὴν ἀνάπτυξιν ἀναπτύσσεται καὶ ἡ διαφορὰ αὐτὴ ταχέως, φθάνουσα παρὰ τὴν ἐφήβῳ εἰς κάτι ἀνέκφραστον. Τὸ σύνολον τῆς πνευματικῆς ἀνάπτυξεως τοῦ Ἰάπωνος ἐξελίσσεται εἰς τρόπον ὅπως ἀνόμιον πρὸς τὴν ψυχικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Εὐρωπαίου: ἡ ἑκφρασις τῆς σκέψεως κανονίζεται καὶ ἡ ἑκφρασις τοῦ αἰσθήματος ἀναχαιτίζεται κατὰ τρόπον ὁ ὁποῖος καταπλήττει. Αἱ ἰδέαι τοῦ λαοῦ αὐτοῦ δὲν ὁμοιάζουν τὰς ἰδικὰς μας ἰδέας: τὰ αἰσθηματὰ τῶν δὲν ὁμοιάζουν τὰ ἰδικὰ μας αἰσθηματὰ: ἡ ζωὴ τῶν, ἡ ἠθικὴ, παρουσιάζει εἰς ἡμᾶς ὀρίζοντας σκέψεως καὶ αἰσθημάτων νέους ἢ λησμονηθέντας ἴσως πρὸ πολλοῦ. Μία ὁποιαδήποτε κοινὴ φράσις τῶν, μεταφραζομένη εἰς εὐρωπαϊκὴν γλῶσσαν, εἶναι κάτι ἀπελπιστικόν: ἡ μετάφρασις τῆς ἀπλουστερῆς ἀγγλικῆς φράσεως εἰς τὴν ἰαπωνικὴν δὲν ἔχει καμμίαν ἔννοιαν διὰ τὸν Ἰάπωνά, ὁ ὁποῖος δὲν ἔμαθε εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. Ἐὰν ἐμανθάνει ὅλας τὰς λέξεις τοῦ ἰαπωνικοῦ λεξικοῦ, δὲν θὰ

σας ἦτο δυνατόν νὰ γίνετε καταληπτὸς ἐνόσω δὲν σκέπτεσθε ὡς Ἰάπων — νὰ σκέπτεσθε δηλαδὴ ἀνάποδα καὶ ἀνακατωμένα, κατὰ τρόπον ἀπολύτως διαφορετικόν. Ἡ πείρα ἡ ἐκ τῆς σπουδῆς τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, χρησιμεύει εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς ἰαπωνικῆς ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς γλώσσης τῶν κατοίκων τοῦ Ἑλλείνου. Διὰ νὰ ἡμπορέσῃ κανεὶς νὰ κάμῃ χρῆσιν τῆς ἰαπωνικῆς ὅπως ὁ Ἰάπων, πρέπει νὰ ξαναγεννηθῇ. Δυνατόν, ἕνας ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἰαπωνίαν ἀπὸ γονεὺς Εὐρωπαίους, ὁ ὁποῖος ὅμως ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας ἔμαθε ἰαπωνικά, νὰ διατηρήσῃ τὴν αὐτόματον αὐτὴν γνώσιν, ἡ ὁποία μόνη θὰ τὸν ἐβοήθει νὰ προσαρμόσῃ τὸ πνεῦμα του εἰς τὸ ἰαπωνικὸν περιβάλλον. Ὑπάρχει ἕνας Ἀγγλος ὄνο-

μαζόμενος Μπλάκ, ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἰαπωνίαν καὶ ὁ ὁποῖος γνωρίζει τόσο καλὰ τὰ ἰαπωνικά ὥστε ζῇ διηγούμενος ἱστορίας — χανασίκα — Ἀλλὰ τοῦτο ἀποτελεῖ ἐξαίρεσιν... Ὡς πρὸς τὴν φιλολογικὴν γλῶσσαν, ἀρκεῖ νὰ σὰς εἰπῶ ὅτι χρειάζεται κατὰ περισσότερον ἀπὸ τὴν ἐκμάθησιν ὀλίγων χιλιάδων κινεζικῶν χαρακτήρων, διὰ νὰ γίνῃς κάτοχος αὐτῆς. Κανεὶς Εὐρωπαῖος δὲν ἡμπερὶ νὰ διαβάσῃ μονομιᾶς μίαν σελίδα φιλολογικὴν — εἶναι ἀλήθεια ὅτι καὶ πολὺ ὀλίγοι ἰθαγενεῖς λόγιοι ἡμποροῦν νὰ τὸ κάμουν. Καὶ μολονότι πολλοὶ Εὐρωπαῖοι εἶναι ἄξιοι θαυμασμοῦ διὰ τὴν ἱκανότητα τὴν ὁποίαν ἔδειξαν εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, κανεὶς δὲν θὰ ἡμποροῦσε νὰ παρουσιάσῃ ἕνα ἔργον χωρὶς τὴν βοήθειαν ἐνὸς ἰθαγενεῖς.

ΛΕΥΚΑΔΙΟΣ ΧΕΡΝ

Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΑ ΘΕΟΔΩΡΑ

Γ.

Θὰ ἦτο ἄλλως παιδαριῶδες νὰ ἐπιμείνωμεν εἰς ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἀναγκαίως ἀπομένει ἄλυτον καὶ εἶνε καὶ σημασίας δευτερευούσης. Ἡ Θεοδώρα δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει ὡς ἐταῖρα, ἀλλ' ὡς ἡγεμονίς· καὶ διὰ νὰ τὴν γνωρίσωμεν, ἔχομεν εὐτυχῶς ἄλλας πληροφορίας ἐκτὸς τῶν Ἀνεκδότων.

Εἰς τὸ δράμα τοῦ Θεοδώρα ὁ Σαρδού, ἐνθυμείσθε, μᾶς ἔδειξε αὐτοκράτειραν ἡ ὁποία καὶ εἰς τὸν θρόνον ἀκόμη ἀπέμεινε τυχοδιώκτρια, καὶ εἰς τὴν αὐτὴν διετήρησε τὴν ἔκλυτον νεότητά της ἡ ὁποία, ὥσάν νοσταλγοῦσα τὸν βόρβορον, ἠδύχαιετο νὰ τρέχῃ εἰς τὰς ἀποκρύφους γωνίας τοῦ Ἱπποδρόμου καὶ νὰ φλυαρῇ μὲ συναδέλφους της, ὀλιγώτερον ἀπὸ αὐτὴν τυχεράς, παλαιάς της γνωριμίας τοῦ θεάτρου ἡ ὁποία ἔφευγε τὴν νύκτα ἀπὸ τὸ Ἱερὸν Παλάτιον καὶ ἐγύριζε τοὺς δρόμους τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡ ὁποία ἔπιανε εἰς τὰ ἔρωτικά της δίχτυα τὸν ὥραϊον Ἀνδρέαν ἡ ὁποία μὴ λησμονοῦσα ὅτι ὑπῆρξεν ἐταῖρα, ἀρχίζει καὶ πάλιν τὰς παλαιάς της ἁμαρτίας. Νομίζω ὅτι ἂν ἡ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα ἐπανήρχετο εἰς τὸν κόσμον αὐτόν, πολλὸ ὀλίγον θὰ ἐκόλακευτο ἀπὸ τὰς ἰδιότητάς αὐτάς καὶ τὴν φήμην ποὺ τὰς διεδέχθη. Θὰ διεμαρτύρετο δικαίως κατὰ τοῦ Σαρδού ὁ ὁποῖος, διὰ νὰ φέρῃ τὴν λύσιν τοῦ

* «Παναθηναῖα» 15 Ὀκτωβρίου.

δράματός του καὶ διὰ νὰ ἀναδείξῃ τὴν τέχνην τῆς Σάρρας Μπερνάρ, τὴν πνίγει εἰς τὴν τελευταίαν πράξιν, δεκαεὶς ἔτη περίπου ἐνωρίτερα ἀπ' ὅτι πραγματικῶς ἀπέθανε. Ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἄλλα ἀκόμη. Ἰσως θὰ παρεδέχετο ὅτι ἦτο δεισιδαίμων, ὅτι κατέφευγε εἰς τὰς προφητείας καὶ τὰ μάγια. Καὶ ἀναμφιβόλως θὰ ἀνεγνώριζε ὅτι ὡς γυναῖκα τοῦ Βυζαντίου, εἶχε, καὶ αὐτοκράτειρα ἀκόμη, τὸ πάθος τῶν ἱπποδρόμων ὅπου εἶχε λάμψει ἡ νεότης της. Βέβαια ὅμως θὰ ἐκήρυττε ψευδῇ — καὶ θὰ εἶχε δίκαιον — τὴν ρομαντικὴν συνέχειαν ποὺ ἔδωκε ὁ Σαρδού εἰς τὸ μυθιστόρημα τοῦ Προκοπίου. Καὶ πραγματικῶς ἡ Θεοδώρα τοῦ Σαρδού, ἐκτὸς τῆς περιφήμου γλαυδίας, ἡ ὁποία ἀντεγράφη ἀπὸ τὸ μωσαϊκὸν τῆς Ρεβέννας, καμμίαν ὁμοιότητα δὲν ἔχει μὲ τὴν βασίλισσαν τοῦ Βυζαντίου.

Κατὰ τὴν ὁμολογίαν μάλιστα τοῦ Προκοπίου, τὸ ὁποῖον πρέπει ἐδῶ νὰ μὴ λησμονήσωμεν, ἡ Θεοδώρα ὡς αὐτοκράτειρα ἦτο ὅλως ἄμεμπτος καὶ αὐστηρά. Τὰ Ἀνέκδοτα, τὰ ὁποῖα τόσο ἐξογκώνουν τὰς νεανικὰς της παρεκτροπὰς, δὲν ἀποδίδουν μετὰ τὸν γάμον της, εἰς τὴν τόσο διεφθαρμένην αὐτὴν γυναῖκα, τὴν μικροτέραν τάσιν πρὸς ἔρωτας. Δὲν ἔξάγω ἐκ τούτου καὶ νὺν συμπέρασμα διὰ τὴν ἀρετὴν τῆς Θεοδώρας. Ἡξεῖς, διὰ νὰ διατηρήσῃ τὴν βασιλικὴν ἀρχὴν, νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν της μερικὸν

περιορισμούς· καὶ ἡ ἀξιοπρέπειά της αὐτὴ τιμᾷ ἴσως τὴν Θεοδώραν ἐξίσου ὡς αὐτοκράτειραν καὶ ὡς γυναῖκα. Ἀλλ' ἐπιτέλους τὸ πρᾶγμα δὲν εἶνε ἀνάξιον προσοχῆς καὶ ἡ ἁμαρτωλὴ — εἰς ὑπῆρξε — ἔδειξε ἐπὶ εἰκοσιπέντε ἔτη διαγωγὴν ἀξίαν θαυμασμοῦ.

Ὅποιαδήποτε καὶ ἂν ἦτο ἡ καταγωγὴ της, γρήγορα ἀφωμοιώθη μὲ τὸ νέον περιβάλλον. Ἡ ἀρχὴ τῆς παρεῖχε εὐτυχίαν τὴν ὁποίαν ἡσθάνετο πολὺ καὶ τὴν ἀγαποῦσε. Εἰς τὰ δωμάτιά της τοῦ Ἱεροῦ Παλατίου, εἰς τὸ πλούσιον ἀνάκτορον ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς παραλίας, ἐπεδείκνυε μεγάλην πολυτέλειαν καὶ πολλὴν κομψότητα. Γυναῖκα προπάντων φιλάρεσκος καὶ ἐκλεπτυσμένη, ἐφρόντιζε διαρκῶς διὰ τὴν ὥραιότητά της· διὰ νὰ ἔχῃ πρόσωπον ἡρεμον καὶ θελκτικόν, παρέτεινε ἐπὶ πολὺ τὸν ὕπνον· ἔπλενε συχνὰ λουτρά, τὰ ὁποῖα διεδέχετο μακρὰ ἀνάπαισις. Τὰ γεῦματά της ἦσαν πάντοτε λεπτὰ καὶ μὲ καλαισθησίαν· δὲν ἠδύχαιετο ἡ Θεοδώρα μὲ τὴν λιτότητα τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Ἀλλὰ πολὺ περισσότερον τὴν εἴλκυεν ἡ ἐξωτερικὴ αἴγλη τῆς βασιλείας. Ἐνῶ ὁ Ἰουστινιανὸς ἦτο ἀπλοῦς, ἡ Θεοδώρα, τὴν ὁποίαν ἐθάμβωνε ἡ ἀπρόοπτος τύχη, ἠγάπα τὰς διαφόρους ἐθιμοτυπίας καὶ ἀπαιτοῦσε τὴν ἐκτέλεσιν καὶ τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν τοῦ πρωτοκόλλου. Ὁφείλον οἱ ἀνώτατοι ἄρχοντες, ὅταν παρουσιάζοντο ἐνώπιόν της, νὰ κλίνουν τὸ μέτωπον μέχρι τοῦ ἐδάφους καὶ νὰ ἀσπασθοῦν τοὺς πόδας της· ἔπρεπε πάντοτε νὰ τὴν προσφωνοῦν Μεγαλειοτάτην· καὶ ἀπεπέμπετο ὅστις ἔκαμε τὴν ἐλαχίστην παρατυπίαν. Ἡθελε προπάντων νὰ ἔρχονται συχνὰ νὰ τὴν χαιρετίζουν· καὶ ὅμως τοὺς ἀνάγκαζε νὰ περιμένουν ταπεινῶς ἕως ὅτου ἐμφανισθῇ. Καὶ κάθε πρωτὶ ἔβλεπε συσσωρευμένους εἰς τὸν ἀντιθάλαμόν της, λέγει ὁ Προκόπιος, ὡς ἀγέλην δούλων, τὰ ὑψηλότερα πρόσωπα τοῦ Βυζαντίου. Ἐπερίμεναν, συχνὰ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, τὴν σειρὰν τῶν νὰ γίνουν δεκτοί, καὶ προσπαθοῦσαν τεντώνοντες τὸν λαμὸν νὰ ἐλκύσουν τὸ βλέμμα τῶν εὐνοῦχων, οἱ ὁποῖοι ἐφύλαττον τὴν εἴσοδον τῆς αὐτοκρατορικῆς αἰθούσης. Καὶ ὅταν, μετὰ πολλὰ, παρουσιάζοντο εἰς τὴν αὐτοκράτειραν, αἱ κινήσεις τῶν καὶ τὰ λόγια τῶν ἦσαν κανονισμένα· ὥφειλον, μόνον νὰ ἀπαντοῦν εἰς τὰς ἐρωτήσεις τῆς αὐτοκρατείας, χωρὶς νὰ ἐπιτρέπεται ποτε νὰ τῆς ἀποτεινούν πρῶτον τὸν λόγον. Ὅλα αὐτά, τὰ ὁποῖα σκανδαλίζουν πολὺ τὸν Προκόπιον, δὲν ἔχουν τίποτε τὸ παράδοξον εἰς μίαν αὐτὴν ὅπως τοῦ Βυζαντίου· καὶ τὰς λεπτομερείας αὐτὰς ἀναφέρω μό-

νον, διότι δείχνουν ἰδίως μὲ πόσῃν εὐκολίαν καὶ μὲ πόσῃν εὐχαρίστησιν προσαρμόζεται ἡ Θεοδώρα εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς θέσεώς της καὶ τῆς ἐξουσίας της καὶ πρὸς τοῦτοισι διότι ἀποδεικνύουν ὅτι γυναῖκα, τόσο προσκολλημένη εἰς τὴν ἐθιμοτυπίαν, δὲν θὰ ἔτρεχε εἰς τὸν Ἱπποδρόμον, οὔτε θὰ κατέβαινε τόσο χαμηλὰ ὅπως εἰς τὸ δρᾶμα τοῦ Σαρδού.

Δ'.

Δὲν πρέπει ὅμως νὰ ἴδωμεν εἰς τὴν Θεοδώραν, ἀπλῶς μίαν νωχελὴ αὐτοκράτειραν, θαμβωμένην ἀπὸ τὸ ἀπρόοπτον μεγαλεῖον της. Ἡ ἀρχὴ μόνον δὲν ἦτον ἀρετὴ δι' αὐτήν· ἡθελε καὶ τὰ ἐκτὸς τῆς ἀρχῆς, καὶ μάλιστα μὲ πόθον ἰσχυρόν. Φιλόδοξος εἰς τὸ ἄκρον, ἦτο πλασμένη διὰ νὰ θέλῃ νὰ ἦναι παντοδύναμος· ψυχὴ αὐθαίρετος, θέλησις ἰσχυρὰ καὶ ἐμπαθὴς, χαρακτήρ δεσποτικὸς καὶ σκληρὸς. Κατεῖχε ὅμως καὶ ὅ,τι δίδει τὴν δύναμιν, πνεῦμα σταθερὸν καὶ φωτεινόν, εὐφυΐαν, ἦθος εὐχαρι καὶ πνευματικῶδες, μὲ τὸ ὁποῖον ἄλλοτε, εἰς τὴν νεότητά της, κατάρθωνε, λέγουν, νὰ κρατῇ δεσμευμένους καὶ τοὺς μᾶλλον ἐπιπολαίους ἑραστάς της, καὶ μὲ τὴν ὁποίαν, τώρα ἀκόμη, ἐξουσίαζε τὸν Ἰουστινιανόν. Καὶ εἶχε μάλιστα, πρέπει νὰ τὸ προσθέσωμεν, μερικὰς ἀρετὰς αἱ ὁποῖαι καθίσταν νόμιμον τὸ πάθος τῆς ἀνωτάτης ἐξουσίας· ἐνεργὸν ὑπερηφάνειαν, σταθερότητα ἀνδρικήν, θάρρος ἡρεμον, τὸ ὁποῖον ἠδυνήθη ν' ἀντιμετωπίσῃ τὰς πλέον δυσκόλους περιστάσεις. Ποτὲ δὲν πρέπει νὰ λησμονῇται, ὅταν γίνεται λόγος περὶ τῆς Θεοδώρας, τὸ τρανὸν παράδειγμα τὸ ὁποῖον ἔδωκε κατὰ τὴν στάσιν τοῦ 532. Ἡ πρωτεύουσα ἦτο ἐπαναστατημένη, τὰ ἀνάκτορα ἀπειλοῦντο· τὸ ἡμισυ τῆς πόλεως ἐκαίετο, καί, ὅπως ὁ Σαρδού παρέστησε εἰς μίαν ἀπὸ τὰς ζωηροτέρας σκηνὰς τοῦ ὥραϊου τοῦ δράματος, — πραγματικῶς ἱστορικὴν ἄλλως τε — αἱ κραυγαὶ τῆς νίκης καὶ τοῦ θανάτου ἐφθάνον ἕως τὴν αἶθουσαν ὅπου ὁ Ἰουστινιανός, ἔξω φρενῶν, συνεσκέπτετο μὲ τοὺς ὑπουργοὺς καὶ τοὺς στρατηγοὺς του. Ἡ ἀποθάρρυνσις ἦτο τελεία· μὲ τὰς τρεῖς χιλιάδας πιστοὺς στρατιώτας ποῦ τοῦ ἔμενον, ὁ αὐτοκράτωρ δὲν ἠλπίζε νὰ καταπαύσῃ τὴν ἐπανάστασιν καὶ ἤρχισε νὰ φοβῇται καὶ δι' αὐτὴν τὴν ζωὴν του. Ἐν βίᾳ, διὰ τῶν κήπων ποῦ ἐφθάναν ἕως τὴν θάλασσαν, μετέφεραν τὸν αὐτοκρατορικὸν θησαυρὸν εἰς τὰ πλοῖα, ὅπου θὰ κατέφευγε καὶ ὁ Ἰουστινιανός. Ἐπρόκειτο πλέον περὶ τῆς σωτηρίας του· ἀλλὰ

ἔχανε βέβαια καὶ τὸν θρόνον τὸν ὅποιον κατέλειπε. Ἐν τούτοις ὁ ἡγεμὼν δὲν ἐδίσταζε πλέον, καὶ ὅλοι οἱ σύμβουλοί του, καὶ αὐτοὶ οἱ θαρραλεώτεροι ἀξιωματικοὶ του, ἐδειλίασαν. Ἡ Θεοδώρα, τὴν ἡμέραν αὐτὴν τὴν κρίσιμον, παρίστατο εἰς τὸ συμβούλιον. Δὲν εἶχε τίποτε εἰπῇ ἕως τότε· ἔξαφνα, μέσα εἰς τὴν σιωπὴν, ὠργισμένη διὰ τὴν ἀνανδρίαν ὧν, ὑπέμνησε εἰς τὸν αὐτοκράτορα καὶ εἰς τοὺς ὑπουργοὺς τὸ καθήκον. «Καὶ ἂν μόνον ἡ φυγὴ ἀπέμενε διὰ τὴν σωτηρίαν μου, εἶπε, δὲν θὰ ἔφρευγα. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐφόρεσε τὸ στέμμα, ὀφείλει νὰ συναπολεσθῇ μαζί του. Ποτὲ δὲν θὰ ἀνατεῖλῃ ἡ ἡμέρα, ὅπου δὲν θὰ μὲ προσαγορεύουν αὐτοκράτειραν. Ἄν θέλῃς νὰ φύγῃς, Καῖσαρ, καλὰ: Ἔχεις χρήματα, τὰ πλοῖα εἶνε ἐτοιμα, ἡ θάλασσα εἶνε ἀνοικτὴ· ἐγὼ θὰ μείνω. Μοῦ ἀρέσει ἡ παλαιὰ ρῆσις, ὅτι ἡ πορφύρα εἶναι ὠραῖον σάβανον». Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ Θεοδώρα ἔσωσε τὸν θρόνον τοῦ Ἰουστινιανοῦ καί, κατὰ τὴν ὠραίαν φράσιν τοῦ Ε. Οὐσσαί, ἐφάνη, εἰς τὸ συμβούλιον τῆς αὐτοκρατορίας, ἀξία τῆς θέσεως τὴν ὁποίαν ἕως τότε κατεῖχε χάρις ἰσως εἰς τὴν ἀδυναμίαν τοῦ αὐτοκράτορος.

Μία τοιαύτη γυναῖκα, εἶνε φανερόν, ἐπέδρασε ἰσχυρῶς εἰς τὴν ἀναποφάσιστον πολλάκις ψυχὴν τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Μέχρι τοῦ θανάτου τῆς Θεοδώρας, ὁ Ἰουστινιανὸς ἔτρεφε, φαίνεται, πρὸς αὐτὴν τὸ ἀπεριόριστον πάθος μὲ τὸ ὅποιον τὸν κατέκτησε νέον. Ἦτο δι' αὐτόν, κατὰ τὴν φράσιν συγχρόνου ἱστορικοῦ, ἡ γλυκυτέρα γοητεία. Ἦτο, ὅπως ὁ ἴδιος ἔλεγε παίζων μὲ τὸ ὄνομα Θεοδώρα εἰς ἓνα ἐπίσημον ἔγγραφο, Θεοῦ δῶρον. Καὶ διηγούνται ὅτι ἡ ἀνάμνησις τῆς ἡτο τόσον προσφιλεῖς εἰς τὸν αὐτοκράτορα, ὥστε πολλὰ ἔτη μετὰ τὸν θάνατόν της, ὅταν ἤθελε νὰ ὀρκισθῇ ἐπισήμως, ὠρκίζετο εἰς τὸ ὄνομα τῆς Θεοδώρας. Τίποτε δὲν τῆς ἠρνήθη. Τὸ ὄνομα τῆς Θεοδώρας εἰκονίζεται πλησίον τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰουστινιανοῦ εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τὰς χαραγμένας εἰς τὴν πρόσοψιν τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὰς πύλας τῶν ἀκροπόλεων. Ἡ εἰκὼν της εἶνε πάντοτε μαζί μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἰουστινιανοῦ εἰς τὰ ψηφιδωτὰ τοῦ ἁγίου Βιταλίου, ἀπαράλλακτα ὅπως καὶ εἰς τὰ ψηφιδωτὰ ποῦ ἐστόλιζαν τὰ διαμερίσματα τοῦ Ἱεροῦ Παλατίου. Εἰς τὰς αὐτοκρατορικὰς βούλας εἰκονίζετο εἰς τὰ πλάγια τοῦ βασιλέως, καὶ πλεῖσται πόλεις ὑπερηφανεύοντο νὰ φέρουν τὸ ὄνομά της. Μέχρι τοῦ θανάτου της ἡτο εἰς τὴν βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν ἰσότημος μὲ τὸν αὐτοκράτορα. Οἱ ἄρχοντες, οἱ ἐπίσκοποι,

οἱ στρατηγοὶ, οἱ ἑπαρχοὶ, ἔδιδον ὄρκον πίστεως εἰς αὐτὴν ὅπως καὶ εἰς τὸν βασιλέα καὶ ὠρκίζοντο ἐν ὀνόματι τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ, τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ λυτρωτοῦ μας καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τῆς ἁγίας καὶ ἐνδόξου Θεοτόκου ἀειπαρθένου Μαρίας, τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων, τῶν ἁγίων ἀρχαγγέλων Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ νὰ ὑπηρετήσουν πιστῶς τοὺς εὐσεβεστάτους καὶ ἁγιωτάτους ἡγεμόνας Ἰουστινιανὸν καὶ Θεοδώραν, σύζυγον τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος, καί, εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἀρχῆς τὴν ὁποίαν τοῖς ἀνέθετον, νὰ ἐργασθῶν χωρὶς δόλον καὶ χωρὶς ἀπάτην πρὸς προαγωγὴν τῆς ἡγεμονείας τῶν καὶ τῆς διουκείσεως. Ὅταν ἡ Θεοδώρα ἐταξίδευε, ἠκολοῦθεῖτο ἀπὸ αὐτοκρατορικὴν συνοδείαν, ἀπὸ ὀλόκληρον αὐλὴν εὐγενῶν καὶ ὑπουργῶν καὶ φρουρὰν τεσσάρων χιλιάδων στρατιωτῶν. Αἱ διαταγαὶ της ἠκούοντο μὲ ὑποταγὴν εἰς ὅλην τὴν αὐτοκρατορίαν· καὶ ὅταν ἐνίοτε — συνεκρούοντο πρὸς τὰς θελήσεις τοῦ βασιλέως, ὅχι σπανίως ὑπῆκουον μᾶλλον εἰς τὰς ὁδηγίας τῆς Θεοδώρας παρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Οἱ ξένοι πρέσβεις ἐπίσης ἐγνώριζαν τὴν ἐπιρροὴν της καί, διὰ νὰ κερδίσουν τὴν εὐνοίαν της, ἐπροθυμοποιοῦντο νὰ ὑπακούσουν εἰς αὐτήν. Ὅλοι οἱ χρονογράφοι ἀναφέρουν ὅτι εἰς τὰ σπουδαιότερα ζητήματα ἦτο ἡ συνεργάτις τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὅτι ἤρχε ὅσον ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ἰσως περισσότερον. Αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ τὸ ἀναφέρει κάποτε εἰς ἓνα διάταγμά του, ὅτι «συνεβουλεύθη καὶ πάλιν τὴν σύζυγόν του κλπ.». Ἡ Θεοδώρα ἄλλως τε τὸ ἐκήρυττε ὑπερηφάνως: Ὁ αὐτοκράτωρ, ἔγραφε κάποτε, τίποτε δὲν ἀποφασίζει χωρὶς νὰ μὲ συμβουλευθῇ.

Ὅλα λοιπὸν τὰ ἐκανόνισε ὅπως ἤθελε τὰ τοῦ Κράτους καὶ τὰ τῆς Ἐκκλησίας, διορίζουσα ἢ ἀπολύουσα τοὺς στρατηγούς καὶ τοὺς ὑπουργούς, ἀναβιβάζουσα ἢ καταβιβάζουσα τοὺς πατριάρχας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοὺς πάπας τῆς Ρώμης. Μὲ τὴν ἰδίαν εὐκολίαν ἀνεβίβαζε ὑψηλὰ τοὺς εὐνοουμένους της καὶ ἐσύμβουλε τὴν ἰσχύϊ τῶν ἀντιπάλων της. Παράδειγμα ὁ τραπεζίτης Πέτρος Βαρουμῆς τὸν ὅποιον ἔκαμε ἀρχηγὸν τῶν σωματοφυλάκων, ὁ εὐνοῦχος Ναρσῆς, τὸν ὅποιον διώρισε στρατηγόν, ὁ διάκονος Βιγίλιος κατόπιν πάπας. Ἡ νοημοσύνη της τὴν ἔκαμνε νὰ βλέπῃ θαυμασίως τὰς ἀνάγκας τῆς αὐτοκρατορικῆς πολιτικῆς καὶ αἱ παράτολμοι ἐνίοτε πράξεις, εἰς τὰς ὁποίας ἀναγνωρίζεται ἡ πρωτοβουλία της, τιμοῦν αὐτὴν ὡς ἔξοχον πολιτικόν. Ἀλλ' ἦτο καὶ

γυναῖκα ἔμπαθής, βιαία, ὀξύθυμος, ἀπληστός διὰ τὴν ἔξουσίαν, ἔχουσα τὴν φιλοδοξίαν νὰ τὴν διατηρήσῃ ἀμέτοχος ἀφ' ὧν τὴν εἶχε κατακτήσει. Καὶ ἔτσι χωρὶς δισταγμόν, χωρὶς τύψιν, ἀπεμάκρυνε κάθε δύναμιν τὴν ὁποίαν ἐνόμιζε ἱκανὴν νὰ μετριάζῃ τὴν ἰδικήν της, κατέστρεψε ἀλύπητα ὅλους ὅσους ἐνόμιζε ὅτι ἠμποροῦσαν νὰ κλονίσουν τὴν ἰδικήν της ἔξουσίαν. Εἰς κάθε πλεκτάνην, μὲ τὴν ὁποίαν προσεπάθουν νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἐκείνη ἀντέτασσε νέαν πλεκτάνην ἐπιτηδειοτέραν. Καὶ ἐπετύγγανε. Εἰς μάτην εὐνοούμενοι, ὑπουργοί, οἱ ὁποῖοι ἐθεώρουν ἑαυτοὺς ἀπαραίτητους, ἐπροσπάθησαν νὰ τὴν νικήσουν, νὰ καταρτίψουν τὴν πίστιν τὴν ὁποίαν εἶχε πρὸς αὐτήν ὁ Ἰουστινιανός· εἰς ὅλους ἀπέδειξε ὅτι δὲν ἦτο γυναῖκα ἡ ὁποία ὑπέμενε τοιαῦτα τολμήματα ἢ τὰ ἐσυγχώρει. Ἡ ἱστορία τοῦ Ἰωάννου Καπαδόκη εἶνε πολὺ διδακτικὴ· μᾶς ἀποκαλύπτει ὀλίγον τὰ ἔθιμα τῆς βυζαντινῆς αὐλῆς, τόσον πλουσίας εἰς πλεκτάνας καὶ συνωμοσίας, καὶ συγχρόνως φωτίζει ζωηρότατα τὸν παράφορον χαρακτήρα, τὴν φιλοδοξίαν ψυχῆς, τὸ ἐκδικητικὸν πνεῦμα, τὴν ἀκίεστον ὁρμὴν καὶ τὴν ἀπιστίαν τῆς αὐτοκρατείας Θεοδώρας.

Ε'.

Ἀπὸ δέκα ἐτῶν κατεῖχε ὁ Ἰωάννης Καπαδόκης τὸ ὑψηλὸν ἀξίωμα τοῦ ἐπαρχοῦ τῆς αὐλῆς, ἦτο δηλαδὴ συγχρόνως ὑπουργὸς τῶν οἰκονομικῶν, ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν καὶ σχεδὸν πρωθυπουργὸς τῆς αὐτοκρατορίας. Μὲ τὰ ἐλαττώματά του, μὲ τὴν σκληρότητά του καὶ τὴν διαφθοράν του ἐπληθήνεν τὸ λεγόμενον τότε διὰ τοὺς συμπατριώτας του: «Ὁ Καπαδόκης εἶναι κακὸς ἐκ φύσεως» ὅταν ἀνέλθῃ εἰς τὴν ἀρχήν, γίνεται χειρότερος» ὅταν πρόκειται περὶ Ἰουστινιανοῦ ὁ Ἰωάννης εἶχε ἓνα μοναδικὸν πλεονέκτημα: ἐπρομήθευε ἀμέσως εἰς κάθε στιγμήν τὰ χρήματα τὰ ἀπαιτούμενα διὰ τὰς μεγάλας δαπάνας τῆς βασιλείας. Μὲ ποίας παρανόμους φορολογίας, μὲ ποίας πιέσεις τῶν ὑπηκόων ἐπετύγγανε τὰ θαυμάσια αὐτὰ ἀποτελέσματα, δὲν τὸν ἔμελε τὸν αὐτοκράτορα, ἰσως μάλιστα οὔτε τὰ ἐγνώριζε καθόλου. Ὅπως δὲποτε ὁ ἑπαρχὸς τῆς αὐλῆς ἦτο ὁ ἰδιαιτέρος εὐνοούμενος τοῦ ἡγεμόνος, καὶ ὅλοι οἱ αὐλικοί, τρέμοντες ἐμπρὸς του, ἡμιλλῶντο ποῖος νὰ ἐξυμνήσῃ τὴν ἱκανότητά του καὶ τῆς διοικήσεώς του τὰ θαύματα. Ἐχὼν μεγάλην ἰσχύϊ ἐπὶ τοῦ πνεύματος

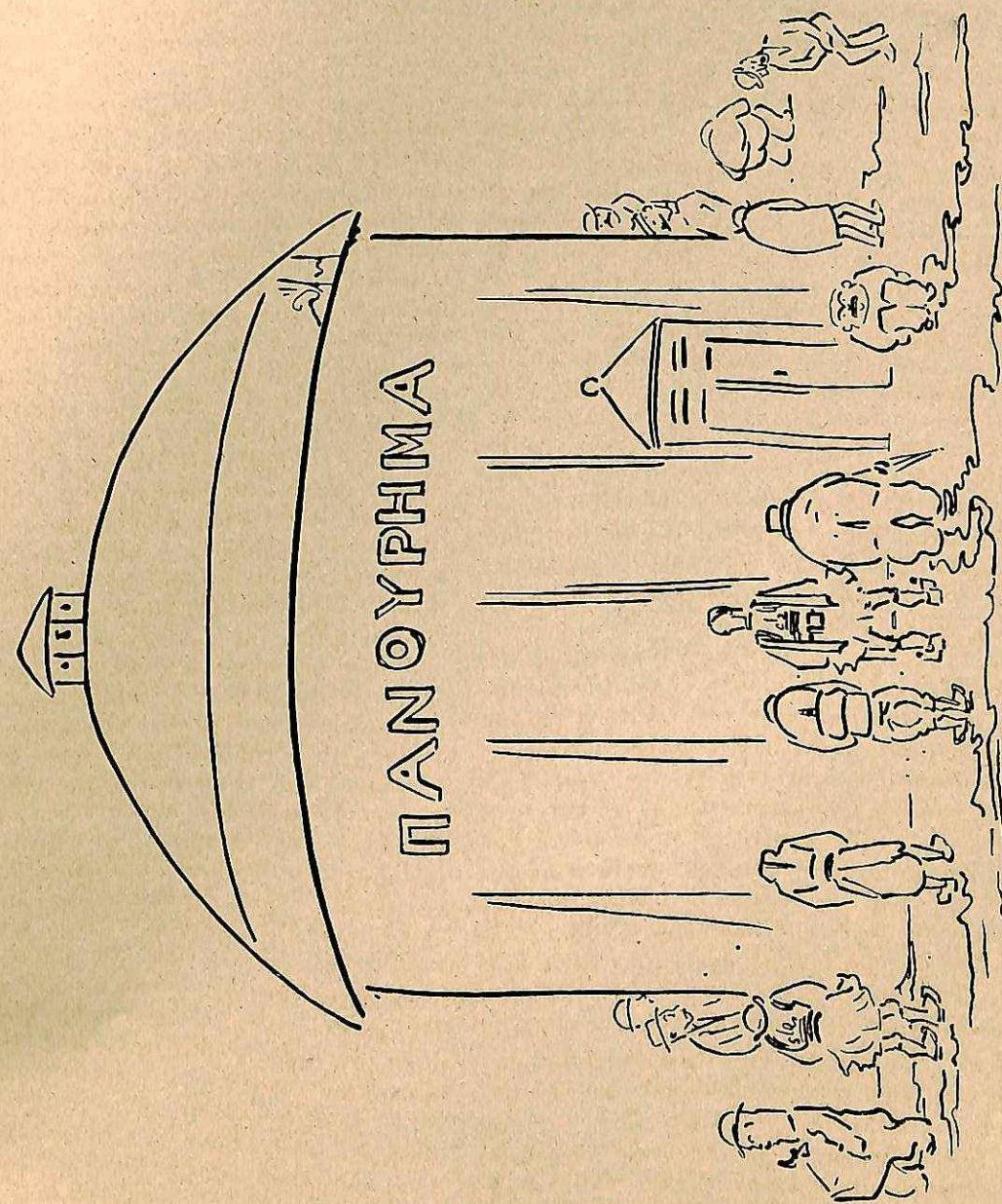
τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ κατέχων μεγάλα πλούτη, ὁ Ἰωάννης ἤρχισε ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ αἰσθάνεται τὴν μέθην τῆς τύχης. Τὸν πλοῦτον του ἐπεδείκνυε μὲ πολυτελεῖς συνοδείας, μὲ ἐξεζητημένας ἐπιδείξεις, μὲ κενοδόξους πολυτελείας, μὲ τὰ ὁποῖα ἐνόμιζε ὅτι θὰ καταπλήξῃ τοὺς συγχρόνους του· ἡ φαντασία του, γεμάτη ἀπὸ προλήψεις, ὅπως ἦσαν οἱ περισσότεροὶ ἀνθρωποὶ τῆς ἐποχῆς του, ἐθερμαίνετο μὲ τὰς προρρήσεις, αἱ ὁποῖαι τὸν ἐλίκνιζον μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς ἡγεμονείας· ἐκεῖνος, διὰ νὰ προετοιμάσῃ τὸν δρόμον, ἐνόμιζε ὅτι ἠμποροῦσε νὰ ἀντιταχθῇ εἰς τὴν Θεοδώραν. Ἐλαβε στάσεις ὑπεροπτικὰς ἀπέναντι τῆς αὐτοκρατείας, σχεδὸν αὐθάδεις· ἐπροσπάθησε νὰ καταρτίψῃ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς αὐτήν. Ἡ Θεοδώρα ποτὲ δὲν θὰ ἐσυγχώρει τὴν τολμὴν αὐτήν. Ἐκτοτε ἤρχισε φανερὰ ἡ πάλιν. Ὁ ἑπαρχὸς τῆς αὐλῆς ἤξευρε καλὰ πόσον φοβερὸν ἀντίπαλον εἶχε· τὴν ἐγνώριζε ἱκανὴν τὸ πᾶν νὰ κάμῃ, νὰ φθάσῃ καὶ εἰς τὸ ἐγκλημα διὰ νὰ καταβάλῃ τὸν ἐχθρόν της· καὶ τὴν νύκτα, παρὰ τὴν πολυάριθμον φρουράν του, συχνὰ ἐταράσσετο ὁ ὕπνος του ἀπὸ φοβερὰ ὄνειρα· ἔβλεπε ὄρθιον εἰς τὸ προσκέφαλόν του τὸν δῆμιον· ἔτοιμον νὰ τὸν κτυπήσῃ· ἀλλ' ἡ ἡμέρα τοῦ ἀπέδιδε τὸ θράσος του. Ἐγνώριζε πόσον ὁ Ἰουστινιανὸς εἶχε ἀνάγκην ἐπείγουσαν τῶν ὑπηρεσιῶν του, ἐγνώριζε τὴν μεγίστην ἀταξίαν, τὴν ὁποίαν σκοπίμως εἶχε δημιουργήσει εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν οἰκονομικῶν, καὶ ἡ ὁποία καθίστα τὴν ἀντικατάστασίν του ἀδύνατον. Δὲν ὑπελόγιζε ὅμως καὶ τὴν ραδιοῦργον δύναμιν τῆς Θεοδώρας. Κατ' ἀρχὰς ἡ αὐτοκράτειρα ἠθέλησε νὰ καταδείξῃ εἰς τὸν Ἰουστινιανὸν τὰ δεινὰ ποῦ ἐπροξένει εἰς τοὺς ὑπηκόους του ἡ διοίκησις τοῦ ἐπαρχοῦ· ἔπειτα ἐπεχείρησε νὰ τοῦ ἐμπνεύσῃ ὑπονοίαν πρὸς τὴν φιλοδοξίαν τοῦ Ἰωάννου, ἡ ὁποία ἦτο ἓνας κίνδυνος διὰ τὸν θρόνον. Ὁ αὐτοκράτωρ, ὅπως ὅλοι αἱ ἀνίσχυροι ψυχαί, ἐδίσταζε νὰ ἀπομακρύνῃ σύμβουλον μὲ τὸν ὅποιον, φαίνεται, τὸν συνέδεον στενῶς μακρὰ συνήθεια καὶ πραγματικὴ ἀγάπη. Ἡ Θεοδώρα ἐμηχανεύθη τότε κατὰ μακιαβελικώτατον. Ἡ εὐνοουμένη της Ἀντωνίνη, ἡ σύζυγος τοῦ Βελισαρίου, εἶχε πρὸ ὀλίγου ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν. Ἡ Ἀντωνίνη, κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Προκοπίου, ὁ ὁποῖος τὴν ἐγνώρισε καλὰ, δὲν εἶχε ἐφάρμιλλον εἰς τὸ νὰ σχεδιάσῃ μίαν πλεκτάνην. Ἡ Θεοδώρα τῆς ἀπεκάλυψε τὸν σκοπὸν της καὶ ἡ Ἀντωνίνη, διὰ νὰ τὴν εὐχαριστήσῃ, ἐδέχθη μὲ προ-

θυμίαν. Συνεδέθη διὰ φιλίας μετὰ τὴν μονογενῆ κόρην τοῦ ἐπάρχου, τῆς ἀπεκάλυψε ἐμπιστευτικῶς τὴν δυσἀρέσκειαν τοῦ Βελισαρίου καὶ κατεδίκασε τὴν ἀχαριστίαν τοῦ Ἰουστινιανοῦ πρὸς τὸν νικητὴν στρατηγόν του. Ἡ νεᾶνις ἤκουσε ἀνύποπτος τὰ ἐπικίνδυνα αὐτὰ λόγια καὶ ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ ἐμίσει τὸν ἀντίπαλον τοῦ πατρὸς της, τὴν ἠρώτησε μίαν ἡμέραν: «Μὰ διατὶ, ἀφοῦ ἔχετε τὸν στρατὸν μαζί σας, ἀνέχεσθε αὐτὰς τὰς αἰμιᾶς; Αὐτὸ ἀκριβῶς ἀνέμενε ἡ Ἀντωνίνη: «Ἐπανάστασις εἰς τὸ στρατόπεδον, ἀπήντησε, εἶνε ἀδύνατος χωρὶς ἓνα σύμμαχον εἰς τὴν πρωτεύουσιν. Ἄ, ἐάν ὁ πατέρας σας ἤθελε νὰ γίνῃ σύμμαχός μας!» Ἡ κόρη ἐπανέλαβε φρυσιὰ τὴν ὁμιλίαν εἰς τὸν ἐπαρχον, ὁ ὁποῖος ἐμήνυσε εἰς τὴν Ἀντωνίνην ὅτι εὐχαρίστως θὰ συνεννοεῖτο μαζί της. Διὰ νὰ τὸν ἐκθέσῃ ἀκόμη περισσότερον, ἡ Ἀντωνίνη ἀνέβαλλε τὴν συνέντευξιν, ἀπαιτοῦσα νὰ γίνῃ τὴν νύκτα, ἔξω τῆς πόλεως, μετὰ μεγάλην μυστικότητα, εἰς μίαν ἀπομακρυσμένην ἑπαυλιν τοῦ Βελισαρίου. Ὁ ἐπαρχος ἐδέχθη. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Θεοδώρα, ἐνήμερος τῶν γενομένων, ἀπεκάλυπτε ὁλοένα τὰ πράγματα εἰς τὸν Ἰουστινιανόν. Τὸν ἔπεισε, ὅχι χωρὶς δυσκολίαν, — διότι ὁ αὐτοκράτωρ ἀμφέβαλλε διαρκῶς — νὰ στείλῃ κατὰ τὴν ὥραν τῆς συνεντεύξεως δύο ἐμπιστοὺς, εἰς τὴν ἑπαυλιν τοῦ Βελισαρίου, τὸν Μάρκελλον καὶ τὸν Ναρσῆν, οἱ ὁποῖοι διετάχθησαν νὰ κατασκοπεύουν τὸν ἐπαρχον καὶ ἂν ἡ προδοσία ἀπεκαλύπτετο, νὰ τὸν συλλάβουν ἂν ἀνθίστατο, νὰ τὸν φονεύσουν ἀμέσως. Συγχρόνως ὁμοῦ, ὑποχωρῶν εἰς τὴν θέλησιν τῆς Θεοδώρας, ὁ Ἰουστινιανὸς δὲν ἐλησμόνη τὴν πρὸς τὸν ἐπαρχον ἀγάπην του καὶ τὸν εἰδοποίησε κρυφὰ νὰ μὴν ὑπάγῃ εἰς τὴν ἀπαισίαν ἑπαυλιν. Ὁ Ἰωάννης Καπαδόκης δὲν ἔλαβε ὑπ' ὄψιν τὴν συμβουλὴν ἐφρόντισε μόνον νὰ ἦναι καθ' ὅλα ἔτοιμος διὰ τὴν ἐπίθεσιν καὶ ὅταν οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ αὐτοκράτορος, ἀκούσαντες ἀπὸ τὰ χεῖλη του τὴν ὁμολογίαν τῆς συνωμοσίας, ἠθέλησαν νὰ τὸν συλλάβουν, ἐκεῖνος ὑπερησπίσθη καὶ κατέφυγε ἔπειτα εἰς τὸ ἄστυλόν τῆς Ἀγίας Σοφίας. Ἐδῶ, λέγουν οἱ σύγχρονοι, δὲν ἐπέδειξε οὔτε ἡρεμίαν σκέψεως, οὔτε εὐφυϊάν. Ἄν ἄφινε μετὰ θάρρος νὰ τὸν ὀδηγήσουν ἐνώπιον τοῦ αὐτοκράτορος, ἴσως θὰ κατώρθωνε νὰ τὸν πείσῃ περὶ τῆς ἀθωότητός του

μετὰ τὴν φυγὴν ἀνεγνώριζε τὴν ἐνοχὴν του. Ἡ Θεοδώρα ἐνίκησε καὶ ἐπέτυχε ἀπὸ τὸν Ἰουστινιανὸν τὴν παῦσιν τοῦ ἐπάρχου. Ὁ Ἰουστινιανὸς ὁμοῦ ἐξώρισε ἀπλῶς εἰς τὴν Κύζικον τὸν ἔκπτωτον ὑπουργόν του, ὁ ὁποῖος, κατὰ τὰ βυζαντινὰ ἔθιμα, ἔγινε μοναχός· ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγον καιρὸν ὁ Ἰουστινιανὸς τοῦ ἀπέδωκε τὸ πλεῖστον τῆς δημευθείσης περιουσίας του.

Τοῦτο δὲν εἶδε μετὰ εὐχαρίστησιν ἡ Θεοδώρα. Κατὰ τὴν κρίσιν αὐτῆς στιγμῆν, τὴν σοβαρώτεραν τῆς ζωῆς της ὡς αὐτοκράτειρας, ἔδειλσε καὶ ἀμφέβαλλε πρὸς στιγμὴν διὰ τὴν ἐπιτροπὴν της δὲν θὰ ἐσυγχώρει ποτὲ τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἐπεβουλεύθη τὴν δυνάμιν της. Ἡ μνησικακία της δὲν ἐφείσθη τίποτε διὰ νὰ τὸν καταστρέψῃ· ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγα ἔτη ἐπροσπάθησε νὰ τὸν περιπλέξῃ εἰς μίαν συνωμοσίαν, ἡ ὁποία ἐπέφερε τὸν φόνον τοῦ ἐπισκόπου τῆς Κιζίκου· ὁ Ἰωάννης συνελήφθη καὶ πάλιν καὶ ἐμαστιγώθη· ἡ περιουσία του ἐδημεύθη. Ἄλλ' ἡ ἀθωότης του ἦτο τόσο καταδίκη, ὥστε ἦτο ἀδύνατος ἢ εἰς θάνατον καταδικῆ. Ἐν τούτοις ἡ Θεοδώρα κατώρθωσε νὰ τὸν ἐξορίσῃ μακρὰν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅπου ἀμπύχωτος ἐζητεῖ ἐλεημοσύνην. Ἐκεῖ ἔμεινε μέχρι τοῦ θανάτου τῆς καταδικωκυίας του. Τὴν ἰσχυρὰν ψυχὴν τοῦ Ἰωάννου οὔτε ἡ πενία οὔτε ἡ ἐξορία ἠμπόρεσαν νὰ τὴν καταβάλουν πάντοτε ἔχον πεποίθησιν εἰς τὸ ἄστρον του, ὁ Ἰωάννης ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τὴν φορὰν αὐτὴν ἦτο πλέον ἀργά. Ἐπτά ἔτη ἤρκεσαν εἰς τὸν Ἰουστινιανόν διὰ νὰ λησμονήσῃ τὸν παλαιόν του σύμβουλον· ὁ Ἰωάννης Καπαδόκης δὲν ἠμπόρεσε νὰ ἐπανακτήσῃ τὴν εὐνοίαν του, καὶ ἀπέθανε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μετὰ τὸ ἔνδυμα τοῦ μοναχοῦ, τὸ ὁποῖον παρὰ τὴν θέλησίν του ἐφόρεσε. Ὁ Προκόπιος προσθέτει — διότι καὶ ἐκεῖνος ἦτο προληπτικὸς καί, ὅπως ὁ Ἰωάννης Καπαδόκης καὶ ἡ Θεοδώρα, ἐπίστευε καὶ αὐτὸς τὰς προφητείας — ὅτι ἡ πρόρρησις, ὅτι μίαν ἡμέραν ὁ ἐπαρχος θὰ ἔφερε τὸ ἔνδυμα τοῦ Αὐγούστου, δὲν εἶχε διαφενεσθῇ. Ὅταν ἔπρεπε εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν δυσμένειαν ὁ Ἰωάννης καὶ ἠναγκάσθη νὰ γίνῃ μοναχός, ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχε πρόχειρον κατάλληλον ἔνδυμα, τοῦ ἐφόρεσαν, διὰ νὰ μὴ βραδύνουν, τὸ ράσον ἐνὸς ἱερέως τῆς Ἀγίας Σοφίας, ὁ ὁποῖος ὀνομάζετο Αὐγουστός. Καὶ ὁ χρησμὸς ἐπληρώθη.

[Ἐπεται τὸ τέλος. Μετάφρ. Κ.Μ.] CHARLES DIEHL

ΑΝΗΓΕΡΘΗ ΕΤΕΙ ΣΩΤΗΡΙΩΙ ΘΩΝ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΤΩΝ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ»

ΑΠΟ τῆς προσεχούς Τετάρτης 2 Νοεμβρίου τὰ «Παναθηναία» ἐγκαινίζουν Μαθήματα Ἀρχαιολογικά. Ὁ ἀρχαῖος κόσμος ἀπὸ τῆς πρωτογενούς ἐποχῆς τῆς τέχνης μέχρι τοῦ ὑψίστου σημείου αὐτῆς καὶ ἀπ' αὐτοῦ μέχρι τῆς παρακμῆς, θὰ παραλέσῃ ἐν ὅλῃ τῇ ἱστορικῇ του σημασίᾳ, μὲ ὅλον τὸ κάλλος τῆς μεγάλης τέχνης ἐνώπιόν μας ἐπὶ αὐτῶν τῶν μνημείων τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἔργων τῶν ἀποκειμένων εἰς τὰ μουσεῖα μας. Τὴν πρώτην σειρὰν ἐκ δέκα μαθημάτων θ' ἀποτελέσῃ ἡ *Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Πλαστικὴ* ἐναλλάξ εἰς τὸ Ἑθνικὸν Μουσεῖον, εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Ἀκροπόλεως καὶ εἰς τὸν Κεραμεικόν. Θ' ἀκολουθήσουν βραδύτερον ἡ *Ἑρμηνεία τῶν Μουσείων* καὶ τὰ *Μνημεία τῶν Ἀθηνῶν*. Εἰς τὸ τέλος ἐκάστης σειρᾶς μαθημάτων θὰ γίνονται μίᾳ διάλεξις εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων» διὰ τῆς ὁποίας μὲ ἓνα γενικὸν βλέμμα θὰ διέρχονται οἱ ἀκούσται τὰς διαφόρους ἐποχὰς τῆς τέχνης τὰς ὁποίας θὰ ἔχουν μελετήσει ἐπὶ τῶν διαφόρων ἔργων καὶ τῶν μνημείων. Τὴν διδασκαλίαν αὐτήν, ἡ ὁποία οὕτω γινόμενη ἐπὶ αὐτῶν τῶν μνημείων καὶ τῶν ἔργων ἀποβαίνει πολὺ περισσότερον ἐνδιαφέρουσα καὶ ὠφέλιμος, ἀνέλαβε προθύμως ὁ ἐκ τῶν συνεργατῶν μας κ. Α. Σ. Ἀρβανιτοπούλος, ἀρχαιολόγος.

Τὰ μαθήματα θὰ γίνονται κατὰ Τετάρτην τὴν 3 15 μ. μ. κατόπιν ἐιδικῆς ἐκάστοτε προειδοποιήσεως. Οἱ θέλοντες νὰ παρακολουθήσουν παρακαλοῦνται νὰ δηλώσουν ἐγκαιρῶς.

Τίμημα τῶν ΔΕΚΑ μαθημάτων τῶν ἀποτελούντων τὴν πρώτην σειρὰν ὁρίσθη διὰ τοὺς συνδρομητὰς τῶν «Παναθηναίων» δρ. 8. Διὰ δύο ἢ περισσότερα ἄτομα τῆς ἰδίας οἰκογενείας, δρ. 7 κατ' ἄτομον. Διὰ τοὺς μὴ συνδρομητὰς μας δρ. 10 καὶ 9.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΖΩΗ

Μεσαιωνικά καὶ Νέα Ἑλληνικά, ὑπὸ Γεωργίου Ν. Χατζιδάκι.

Εἷς σοφὸς φίλος μου ποῦ μὲ εἶδε κάποτε νὰ φέρω ὑπὸ τὴν μασχάλην μου ὀγκώδη τινὰ βιβλία, ἀφοῦ ἐθαύμασε τὸν ἥρωισμόν μου, εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μοῦ συστήσῃ κατόπιν νὰ προσέχω τὸ στομάχι μου, διότι τὰ ὀγκώδη βιβλία εἴτε καλλιτεχνικά, εἴτε ἐπιστημονικά εἶνε, ἔχουν τὴν ιδιότητα νὰ προσφέρουν μαζί μὲ τόσα ἄλλα ὠφελήματα καὶ ἰσχυρὸν στομαχόπονον. Ὁ φίλος μου εἶχε πικρὰν πείραν τούτου, τὴν ὁποίαν ἀπέκτησα κέγῳ βραδύτερον ὥστε νὰ πάρω σ' τὰ χέρια μου μὲ κἀποῖαν ἀδημονίαν καὶ ταραχὴν τὰ «Μεσαιωνικά καὶ Νέα Ἑλληνικά» τοῦ κ. Χατζιδάκι καὶ ὅπου εἰς ἓνα ὀγκωδέστατον τόμον ἐξέδωκε τελευταίως ἡ Μαράσλειος Βιβλιοθήκη. Ἐν τούτοις «ἀνάγκη καὶ θεοὶ πείθονται». Ἐπειτα, ἐκτός τῆς ἀνάγκης, ὀφείλω νὰ τὸ εἶπω, μ' ἐνδιαφέρει κάθε ἐργασία ποῦ ἐξέρχεται ἀπὸ τὸν ἐπιστημονικὸν σάκκον τοῦ κ. Χατζιδάκι. Κάτι ἔχω νὰ ὠφελῶμαι ἐξ αὐτοῦ καὶ ἂν ἡ ὠφέλεια εἶνε ἐλαχίστη, διότι εἰλικρινῶς πιστεύω ὅτι καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν ὅπου ἡ γλωσσολογικὴ ἐπιστήμη δὲν εἶχε φθάσει ἀκόμη εἰς τὴν περιωπὴν ποῦ τὴν ἀνέ-

βασαν σήμεραν οἱ ἀκούσται καὶ φωτισμένοι ἐργάται τῆς, ἡ γλώσσα δὲν ἔπαιε νὰ ἐξακολουθῇ τὸν δρόμον τῆς καὶ νὰ ἐπαρῇ εἰς ὅλας τὰς ἀνάγκας τῆς διανοίας.

Μὲ τούτο ὅμως δὲν θέλω νὰ εἰπῶ ὅτι τὰ «Μεσαιωνικά καὶ Νέα Ἑλληνικά» τοῦ κ. Χατζιδάκι εἶνε ἐπιστημονικὴ ἐργασία στερουμένη ἀξίας. Ἀπαρτῇ τῆς βλαστημίας, διότι ἓνας τοιοῦτος ὑπαινιγμὸς θὰ ἦτο ἀπλοῦστα μίᾳ χονδροειδῆς ἀνοησία. Ἄλλως τε εἶνε πασίγνωστον ὅτι ὅλαι αἱ ἐργασίαι τοῦ διαπρεποῦς καθηγητοῦ εἶνε πολὺταιμια συμβολαὶ εἰς τὴν ἐπιστήμην τῆς γλωσσολογίας καὶ ἡ ἐπιστήμη, σοβαρῶς τὸ λέγω, δὲν χωρεῖται καὶ ὅταν ἀκόμη προσπαθῇ νὰ μάθῃ, εἰς ἀπειραριθμους σελίδας, τὴν ἡλικίαν τοῦ Ροδίου ποιητοῦ Γεωργιλλὰ διὰ τὸν ὁποῖον λέγεται ὅτι εἶνε ὁ ἴδιος ποῦ ἔγραψε τὸν «Θρήνον τῆς Κων/πόλεως» καὶ τὸ «Θανατικόν». Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀκόμη ἡ ἐπιστήμη γράφῃ τὸ «πούλος» μὲ δύο λ, καὶ τότε πάλιν δὲν ἀστείνεται. Εἰς τὸν τόπον μας ἔχουμεν ἀνάγκην εἰσαγωγῆς πλουτοῦ. Διατί τάχα νὰ μὴ ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὰς λέξεις; Εἶνε καὶ αὐτὸ μίᾳ καλῇ ἀρχῇ. Πλουτίζοντες διαφόρους λέξεις μὲ διπλὰ καὶ τριπλὰ σύμφωνα δὲν νομίζετε ὅτι ἐπιρροὺνόμεν τὴν γλῶσσαν μας;

Οἱ ἄδαεῖς νομίζουν ὅτι εἶνε ματαιοπονία ἡ προσθήκη ἐνός λ εἰς τὴν λέξιν «κοτόπουλον» π. χ. διότι τὸ εὐρίσκουν εὐθηνότερον καὶ νοστιμώτερον εἰς τὴν γεῦσιν. Οἱ ἐμβρυϊέστεροι ὅμως δὲν ἀγνοοῦν ὅτι τὸ «κοτόπουλον» μὲ δύο λ εἶνε παχύτερον καὶ συνεπὲς πολυτιμότερον. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε ἀφορημὴ νὰ θυμώσῃ κανεὶς μὲ τὸν κ. Χατζιδάκιν. Ὁ ἔξοχος γλωσσολόγος κάμνει τὸ καθήκον του καὶ ὅταν γράφῃ καὶ ὅταν τρώγῃ τὸ «κοτόπουλο» μὲ δύο λ ὅπως ἐγὼ τὴν προσευχὴν μου ἐνώπιον τῶν βιβλίων του ἀπὸ φόβον καὶ ἀπὸ σεβασμόν.

Π. Ζ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Ὁ θολωτὸς τάφος τοῦ Καπακλή.

ΠΡΟ εἰκοσι περίπου ἡμερῶν ἔληξεν ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ ἐν Βόλῳ, ἐν τῇ συνοικίᾳ Καπακλή, ἀνακαλυφθέντος θολωτοῦ τάφου.

Ἡ συνοικία Καπακλή κεῖται πλησίον τοῦ φρουρίου τοῦ Βόλου παρὰ τὴν δεξιὰν ὁχθὴν τοῦ πρὸς Δ. τοῦ φρουρίου χειμάρρου. τοῦ ἀρχαίου Κραυσίνδωνος, φαίνεται δὲ ὅτι ἀνήκεν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς παναρχαίας πόλεως Ἰωλκοῦ, ἡ ὁποία πιθανώτατα ἔκειτο ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ φρουρίου.

Ὁ τάφος ἀνήκει εἰς τοὺς Μυκηναϊκοὺς χρόνους, εἶνε δὲ κατεσκευασμένος, ὅπως οἱ περίφημοι θολωτοὶ τάφοι τῶν Μυκηναίων, ἀλλὰ ὀλιγώτερον πολυτελεῖς ἐκείνων, δι' ἀκατεργάστων πλακῶν κτισμένος, ὅμοιος πρὸς τὸν θολωτὸν τάφον τοῦ Μενιδίου, ὅστις εἶνε τῶν αὐτῶν χρόνων κατασκευάσμα.

Ἀντιθέτως πρὸς τοὺς τάφους τῶν Μυκηναίων καὶ τοῦ Μενιδίου, οἵτινες εἶνε κατασκευασμένοι ἐντὸς τοῦ πρηνοῦς λόφου, ὁ τάφος τοῦ Καπακλή κεῖται ἐν τῇ πεδιάδι καὶ εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπόγειος, μόνον δὲ ὀλίγον μέρος τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἐξείχεν ὑπεράνω τοῦ ἐδάφους, ἦτο δὲ καὶ τοῦτο κεκαλυμμένον διὰ χύματος, οὕτως ὥστε ἐφαίνετο ἐκεῖ κατὰ τὴν ἀρχαίότητά χαμηλὸς τύμβος.

Ἡ κορυφὴ τοῦ τάφου εἶχε καταπέσει ἀπ' ἀρχαιο-

τάτων χρόνων, οὐδὲν δὲ σημεῖον ἐμαρτύρει τὴν ὑπαρξίν τουτοῦ, καὶ ὅπως τυχαία ἦτο καὶ ἡ ἀνακάλυψις αὐτοῦ.

Ἡ διάμετρος τοῦ κυκλικοῦ δωματίου, ὅπερ εἶνε τὸ κύριον μέρος τοῦ τάφου, εἶνε 10 περίπου μέτρων, οἱ δὲ τοῖχοι αὐτοῦ σώζονται σήμερον μέχρις ὕψους τεσσάρων μέτρων ἀλλὰ τὸ ἀρχικὸν ὕψος τοῦ τάφου θὰ ἦτο πλέον τῶν 7 μέτρων.

Ἡ θύρα τοῦτου ἦτο ἐπίτηδες κεκλεισμένη διὰ στερεοῦ τοίχου καὶ ἄλλαι δὲ προφυλάξεις εἶχον ληφθῇ κατὰ τὴν ἀρχαίότητα, ὅπως ἀσφαλισθῇ ὁ τάφος ἀπὸ τῆς συλήσεως. Ἡ ἀνασκαφὴ ἐγένετο διὰ τοῦ μεγάλου ἀνοίγματος, ὅπερ ἐσχηματίσθη ἐκ τῆς καταπτώσεως τῆς θύλου. Ἐντὸς τοῦ τάφου εὐρέθησαν σημεῖα εἰκοσι περίπου σκελετῶν, ὥστε ὁ τάφος ἐχορηγείσθαι ἐπανελημμένους εἰς ταφὴν, ἦσαν δὲ πάντων τούτων τὰ ὅσα ἐντελῶς ἄκανστα.

Πλησίον τῶν σκελετῶν τούτων εὐρέθησαν πλούσια σχετικῶς κτερίσματα, ἀποτελούμενα κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ χρυσῶν ψήφων περιδεραίων, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἰκονίζονται πολυπόδες. Εὐρέθησαν πρὸς τούτοις πολλὰ χρυσαλλίδες ἐκ χρυσοῦ, αἵτινες ἦσαν ἐπερραμμέναι ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων τῶν νεκρῶν, ἐν μέγα σχετικῶς ἀνθος ὁμοιάζον πρὸς κρίνον καὶ εἰς ὥραιος δακτύλιος λίαν ἐντεχνος. Πολλὴν σπουδαιότητα μεταξὺ τῶν εὐρημάτων ἔχει καὶ ἓν λεπτὸν πλακίδιον, ἐπὶ τοῦ ὁποῦ παρίσταται ἡ πρόσοψις οἰκοδομήματος τῶν Μυκηναϊκῶν χρόνων. Εὐρέθησαν δὲ καὶ πολλὰ ἄλλα μικροτέρας ἀξίας χρυσὰ κοσμήματα. Ἐν τῷ τάφῳ ὑπῆρχον πολλὰ σκεύη ἐξ ἐλεφαντίνου ὁποῦ, ἀλλὰ ταῦτα ἦσαν πάντα τελείως ἐφθαρμένα.

Ἀγγεία μετὰ γραφῶν τῶν Μυκηναϊκῶν χρόνων μόνον ὀλίγα ὑπῆρχον ἐν τῷ τάφῳ.

Κ.

Ἀρχαιολογικαὶ εἰδήσεις.

Ἐν Χαμάκῳ τῶν Σουδενῶν πλησίον τῶν ἐρείπειῶν τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος Ἡμέρας τῶν ἀρχαίων Λουσῶν, ὁ Βασ. Ἀλεξόπουλος ἐνήργησεν ἀδεία τοῦ ὑπουργείου ὀλιγοήμερον ἐρευνᾶν καὶ ἀνεκάλυψε τὰ ἑξῆς διάφορα ἀφιερώματα τοῦ ἱεροῦ.

Μίαν ὁραίαν ἀγινῶν περόνην. Τρεῖς ἀργυροὺς δακτυλίους. Ἐπὶ τῆς σφενδόνης ἐνός τούτων εἶνε χαραγμένη δι' ὥραιον γραμμάτων τῶν ἀρχῶν τοῦ πέμπτου αἰῶνος ἡ λέξις ΚΑΛΑ, δηλαδὴ *Καλή* (ἐκείνη, εἰς ἣν ἀνήκεν ὁ δακτύλιος).

Ζεύγος χαλκῶν ἐνοπίων καὶ διάφορα ἄλλα ἀσημένια χαλκᾶ κοσμήματα.

Μίαν προτομὴν χαλκοῦ εἰδωλίου Ἀρτέμιδος τοῦ τέλους τῆς ἑκτῆς ἐκατονταετηρίδος.

Τοῦ ναοῦ τῆς ἐν Λουσῶν Ἀρτέμιδος σώζονται μόνον ὀλίγα λείψανα, τὰ ὁποῖα ἀνέσκαψε πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἡ Αὐστριακὴ σχολή. Τὰ ἀνωτέρω εὐρήματα ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ χώρου δὲν εἶνε συντελεσμένη.

Γράφουν ἀπὸ τὸν Βόλον ὅτι εἰς τὴν ἐπισκευαζομένην πλησίον τοῦ δευτέρου δημοτικοῦ σχολείου τῶν θηλέων ὁδὸν τῆς Λαρίσης, εὐρέθη ἡ ἐπομένη ἐπιγραφή:

ΤΟ ΚΟΙΝΟΝ
ΔΩΚΕ ΑΓΑΣΙΚΛΑΕΙ ΜΕΝΤΟΡΟΣ ΜΑ
ΚΕΛΟΝΙ ΕΓ ΔΙΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΗ.

Τὸ κάτω μέρος τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι θρασυμένον, τοῦ δὲ ἄνω μέρους μερικὰ γράμματα κατεστραμμένα. Ἡ ἐπιγραφή εἶναι ἐπιέγγωρτον ὑποφαίου λίθου, πλάτους 24 ἐκ. τοῦ μέτρου, μήκους 15 καὶ πάχους 8.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΘΕΑΤΡΟΝ

Ἡ ἐμφάνις τοῦ κ. Ταβουλάρη εἰς τὸ Δημοτικὸν Θέατρον τὴν παρελθούσαν ἐβδομάδα ὡς Ὁθέλλου ἀνεμένετο ὡς μία βραδεία πραγματικῶς καλλιτεχνική. Ὁ κ. Ταβουλάρης εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς ἑλλήνας ἠθοποιούς, ποῦ θὰ ἡμποροῦσε νὰ παρουσιασθῇ καὶ εἰς τὸ μᾶλλον ἀνεπτυγμένον κοινόν. Δὲν ἐνθυμοῦμαι καλὰ ἂν τὸν εἶχα ἰδῇ ἄλλοτε ὡς Ὁθέλλον. Ὅπως δὴποτε θὰ ἐπέρασεν πολλὰ χρόνια.

Ἡ ὑπόκρισις του πάντοτε ὥραία. Εἰς τὸ ὅλον ὅμως. Εἰς μερικὰς λεπτομερείας νομίζω ὅτι ἀδίκησε τὴν τέχνην του. Ἡ ἐμφάνις του κάμνει ἀλλόκοτον ἐντύπωσιν. Δὲν θέλω νὰ ἐνθυμῶμαι ἄλλους μεγάλους ἠθοποιούς. Δὲν μοῦ ἀρέσουν αἱ συγκρίσεις εἰς τὴν τέχνην. Προσπαθῶ πάντοτε νὰ ἐκτιμῶ τὸ ἐγὼ τοῦ καλλιτέχνη. Ἀλλ' ἐνθυμοῦμαι ὅπως δὴποτε τὸν Ὁθέλλον ποῦ δικαίως ἡ ἀδίκως, ὁρθά ἢ ὀχι, ἔπλασα μέσα μου μὲ τὴν ἀνάγκωσιν τοῦ δράματος τοῦ Σαίξπηρ. Ὁ κ. Ταβουλάρης — καὶ τὰ γράφω αὐτὰ διότι τὸν ἐκτιμῶ παραπολύ καὶ τὸν θέτω ὑψηλὰ εἰς τὴν ἐλληνικὴν σκηνήν — ἐνεφανίσθη ὡς Ὁθέλλος μὲ ὕψος 30 τὸ πολὺ 35 ἐτῶν. Ὁ Ὁθέλλος τοῦ Σαίξπηρ ἐπέρασε πρὸ

Ἡ κυρία Θεὼν Πανπᾶ ὡς Δεσδαίμωνα.

πολλού την ηλικίαν του θά του έδιδε τὸ ὕψος ἐκεῖνο. Ἀλλὰ καὶ νέος ἂν ἦτο ὁ Ὀθέλλος, εἶχε κατὰ τὴν ἐμφάνισίν του ὁ κ. Ταβουλάρης κατὰ τὸ δυνάμειον πρὸς τὸν Συμβουλίου τῆς Βενετίας — ἔπειτα ἡ στολή του, νὰ ἦτο ἀρα γὰρ ἡ στολή τοῦ Μαύρου; Καὶ αἱ ἐκρήξεις τοῦ πάθους τοῦ κατόπιν τὸν βασανίζουν εἶχαν κατὰ τὸ ἀλλόκοτον τοῦ ἐκφεύγει τὰ ὅρια τοῦ καλοῦ καὶ μᾶς φέρεται εἰς τὴν πραγματικότητα, τὴν περὶ ὅπως. Ὁ κ. Ταβουλάρης ὁ ἴδιος, εἰς μίαν συνομιλίαν του, μᾶς ἀπεκάλυψε τὴν πηγὴν ὅλων αὐτῶν. Πέρουσι ἐπῆγε εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Εἶδε ἐκ τοῦ πλησίον τοὺς Μαύρους τῆς Ἀμερικῆς, τοὺς ἐμελέτησε καὶ προσέδωκε εἰς τὸν Μαύρον τῆς Βενετίας ὅ,τι ἐνόμιζε ὅτι ἀνταποκρίνεται εἰς τὸν χαρακτήρα του. Ἀρα γὰρ δὲν ὑπάρχει διαφορὰ μετὰ τοῦ Μαύρου τῆς Ἀμερικῆς καὶ τοῦ στρατηγοῦ τῆς Δημοκρατίας;

Τὶ ὥραίαι ὅμως αἱ μεταπτώσεις τοῦ πάθους τοῦ Ὀθέλλου! Τὶ ὥραίαι στάσεις! Καὶ πῶς ἐξωντάνευσε μέσα του ἡ ζήλεια ποὺ κατέτρωγε τὸ στήθος του καὶ τὸν ὠδήγησε ἐπὶ τέλους εἰς τὸν πνιγμὸν τῆς Δεσδαίμονας! Δι' αὐτὰ ὅλα τὸν ἐχειροκρότησα τὸν μοναδικὸν ἠθοποιόν, ὁ ὁποῖος προκαλεῖ ἀκόμη μὲ νεανικὸν σφριγὸς τὴν συγκίνησιν τῶν θεατῶν του καὶ τοὺς ἐνθουσιάζει μάλιστα.

Ἀλλ' ἡ βραδεία τοῦ Ὀθέλλου εἶχε καὶ κατὰ ἄλλο, πολὺ ἐλκυστικόν τὴν ἐμφάνισιν τῆς κυρίας Θεωνῆς Παπᾶ ὡς Δεσδαίμονας. Ἡ κυρία Παπᾶ ἐπαίξε μὲ πολὺ αἰσθημα, μὲ τὴν ἀπαλότητα τοῦ ἀρμόζει εἰς τὴν ψυχὴν τῆς κόρης ἡ ὁποία ἠγάπησε τὸν Ὀθέλλον, ἡ μάλλον συνεπάθησε πρὸς τὴν τύχην τοῦ πλάνητος πολεμιστοῦ. Μία ἀγάπη ὑποτακτικὴ, ἡρεμὸς, σὰν μία ἀντίθεσις πρὸς τὸ ἄγριον πάθος τοῦ Ὀθέλλου, ἡ ὁποία διὰ τοῦτο τὴν καθιστᾷ ἓνα ἐκ τῶν πλέον συγκινητικῶν προσώπων τοῦ Σαίξπηρ. Ἀν ἡ κυρία Παπᾶ δὲν ἦναι ἀκόμη τελείως κυρία τῆς σκηνῆς, μᾶς δίδει ὅμως ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, μὲ τὴν ἐμφάνισιν τῆς ὡς ἐρασιτέχνης, τὴν αἰσθησὶν μᾶς λεπτῆς ἀντιλήψεως τῶν ρόλων ποὺ παίζει.

Κ. Μ.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Ὁ «Νουμάς» παύει τὸν πόλεμον ποὺ εἶχε κηρύξει κατὰ τῶν «Παναθηναίων». Εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ φύλλου τῆς 23 Ὀκτωβρίου γράφον πρὸς τὸν κ. Παναθηναϊοκράτη λέγει: «Ἐξυπνὴ ἡ σάτυρά σου, καὶ δὲν τὴ δημοσιεύουμε. Ἀ χωρατέψαμε ἄλλοι, καμμιὰ φορὰ, μὲ τὰ «Παναθηναία», τὰ χωρατὰ μᾶς δὲν εἶχαν κανένα προσωπικὸν λόγο. Οἱ ἄνθρωποι δὲν μᾶς καταπάτησαν τ' ἀμπελοχώραρά μας. Δουλεύουν καὶ αὐτοὶ καὶ μᾶς φτάνει ποὺ μὲ τὴ δουλιὰ τους χτυπᾶνε, ὅσον μποροῦν, τὸ Λογιστικὸν καὶ τὴν Καταρτίαν. Ἀδιάφορο ἂν αὐτοὶ τραβᾶν ἄλλο δρόμο ἀπὸ μᾶς. Πάντα τὸν ἴδιον ὁχτὸ πολεμοῦμε. Συμμαχοὶ λοιπὸν, καὶ τοὺς συμμάχους τοὺς δὲν πρέπει κανεὶς νὰ τοὺς κακοκαρδίζει».

Ἄν φοβεῖται ὅμως μήπως μετανόηση ἀργότερα καὶ εὐρεθῇ δεσμευμένος; Καὶ τότε θὰ πᾶνε χαμένα τὰ ἀρήϊον πνεῦμα ποὺ ἤμπορε νὰ ξαναγυρίσῃ καὶ τὰ καποτε ἐξυπνα πειράγματά του;

ἈΠΟΤΕΛΕΙ γεγονός ἡ ἐκδοσις τοῦ «Ὀδηγοῦ τῆς Ἑλλάδος» ὑπὸ τοῦ κ. Νικ. Γ. Ἰγγλέση, τῶν ἐτῶν 1905-6 εἰς δύο γλώσσας ἐλληνικὴν καὶ γαλλικὴν. Ἐν τῷ τόμῳ ὀκτώδεος περιέχον 902 σελίδας ἐλληνικοῦ κειμένου καὶ 347 γαλλικοῦ. Εἶναι ὁ πρῶτος πλήρης Ὀδηγὸς τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῇ βάσει τῶν εὐρωπαϊκῶν, παρέχον καθεὶ πληροφορίαν ἀφορῶσαν τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς κατοίκους τῆς. Ὁ κ. Ἰγγλέσης λέγει εἰς τὸν

ἐπίλογον τοῦ βιβλίου του ὅτι παρ' ὅλας τὰς προσπάθειάς καὶ τὰς δαπάνας, ὁ «Ὀδηγὸς τῆς Ἑλλάδος» κατὰ τὸ πρῶτον αὐτὸ ἔτος θὰ ἔχη τὰς ἀπαραίτητους ἐλλείψεις. Οὐτε ἦτο ἰσως δυνατόν νὰ εἶναι τέλειον κατὰ τὴν πρῶτην του ἐκδοσιν. Εἶναι μάλιστα ἀξίος ἐπαίνου πολλοῦ ὁ κ. Ἰγγλέσης ὅτι ἔφερε τὸ ἔργον αὐτὸ μέχρι τοιοῦτου σημείου. Ὁ «Ὀδηγὸς τῆς Ἑλλάδος» θὰ ἐκδίδεται κατὰ διέταξιν.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Περιοδικά:

Ὁ στρατηγὸς Λίγνιτς γράφει εἰς τὴν «*Deutsche Revue*» τῆς Στουτγκάρτ — Ὀκτώβριος — περὶ τῶν αἰτίων καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ ρωσσοῖπαιωνικοῦ πολέμου. Ἐνας λόγος τῆς ἀτυχίας τῶν Ρώσων εἶναι ὅτι ποτὲ δὲν ἐπίστευαν ὅτι ἡ Ἰαπωνία θὰ ἐτολμοῦσε νὰ παλαίῃ πρὸς τὸσον πολυάριθμον λαόν, καὶ ἓνας λόγος τῆς ἰσχύος τῶν Ἰαπώνων ἦτο ἡ ἐνωσις. Ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος μέχρι τοῦ κοῦλι, ὅλοι ἐσκέπτοντο ὅτι ὄφειλον νὰ δώσουν τὴν ζωὴν των προκείμενον περὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς πατρίδος των. — Ἡ ρωσικὴ ἐφημερίς «*Σβίετ*» λέγει ὅτι ἡ εἰρήνη εἶναι ἀπλὸν διάλειμμα ἢ δὲ Νοβόγιε Βορέια ὅτι οἱ στρατοὶ τῶν δύο ἐθνῶν ἔδωσαν συνέντευξιν διὰ τὸ μέλλον.

Εἰς τὴν «*Deutsche Rundschau*» τοῦ Βερολίνου — Ὀκτώβριος — ὁ κ. Γούλιος Κάφταν διαφεύγει τὴν ζωὴν τοῦ Νίτσε εἰς τρεῖς περιόδους: Εἰς τὴν πρῶτην περίδον ὁ Νίτσε ὑπῆρξε ὁ μαθητὴς τοῦ Σοπενάουερ καὶ ὁ ἐνθουσιώδης φίλος τοῦ Βάγνερ. Εἰς τὴν δευτέραν ἀπερηνήθη τοὺς θεοὺς του καὶ ἐγένε θετικιστής. Εἰς τὴν τρίτην περίδον, ἡ ὁποία ἤμπορε νὰ ὀνομασθῇ περίδον Ζαρατούστρα, ὁ Νίτσε παρήγαγε τὰ καλλίτερα ἔργα του.

Ὁ κ. Μούντς δημοσιεύει εἰς τὸ γερμανικὸν περιοδικόν «*Die Nation*» τοῦ Βερολίνου Ἀναμνήσεις ἐνὸς συγχρόνου τοῦ Γκαίτε, τοῦ Γιόζεφ Στανισλάους Λάμπερ, ὁ ὁποῖος τὸ 1821 συνήντησε τὸν Γκαίτε εἰς τὴν Βοημίαν καὶ εἶχε μαζί του μακρὰν ἀλληλογραφίαν.

Ὁ κ. Λουὶ Σομμεράζ δίδει εἰς τὴν «*Revue des Deux Mondes*» — 1 Ὀκτωβρίου — πλήρη εἰκόνα τοῦ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου ἀπὸ τῆς μικρᾶς ηλικίας του ὅτε ἐξ ἑτῶν ἐσώθη ἀπὸ τὴν γενικὴν σφαγὴν τοῦ Κωνσταντινίου μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του ὡς αὐτοκράτορος. Διηγείται τὰ τῆς ἀνατροφῆς του ὑπὸ τοῦ Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδείας, τὰ αἶτια τὰ μορφώσαντα τὸν χαρακτήρα του ἐφεκτικὸν καὶ φιλόποτον, τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν, τὴν ἰδιωτικὴν του ζωὴν κλπ.

Εἰς τὴν «*Revue de Paris*» — 1 Ὀκτωβρίου — ὁ κ. Γουιστάβ Γκλότς λέγει ὅτι τὸ ἑλληνικὸν δίκαιον πολὺ πλέον εὐστροφον καὶ πλέον ζωντανὸν ἀπὸ τὸ δεσμευμένον μέσα εἰς ἀναλλοιώτους τύπους θρησκευτικῆς ἀκαμψίας ρωμαϊκὸν δίκαιον, θὰ ἐπιδράσῃ εἰς τὸ μέλλον ἐπὶ τοῦ δικαίου.

Ὁ Σιρ Οὐίλλιαμ Ράμσαι ἐξετάζει εἰς τὴν «*Revue Générale des Sciences*» — 30 Σεπτεμβρίου — τὸ ζήτημα ἂν τὸ ράδιον ἤμπορε νὰ παραγάγῃ ζῶν, ὁρμώμενος ἀπὸ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ Τζὼν Μπούρκε. Ὁ Σιρ Ὁ. Ράμσαι δὲν πιστεύει ὅτι τὰ πειράματα τοῦ Μπούρκε παρήγαγον ζωϊκοὺς οργανισμούς, καὶ ἐξηγεῖ πῶς ἀπλᾶ σφαιρίδια, περιέχοντα μόνον ἀέριον, ἔλαβον τὴν ὄψιν κυττάρων.

Εἰς τὸ «*Fortnightly Review*» τοῦ Λονδίνου — Ὀκτώβριος — ὁ κ. Ι. Α. Μάσφορντ λέγει ὅτι ἡ τεχνικὴ ἐκπαίδευσις ἐν Γερμανίᾳ ἐπέφερε τὴν μεγάλην ἀνάπτυξιν ἐν γερμανικῆς βιομηχανίας καὶ συγχάριται τὸ γερμανικὸν ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ὅτι ἐκλέγει πλέον ὡς καθηγητὰς, μηχανικοὺς οἱ ὁποῖοι ἐκτὸς τῆς θεωρίας ἔχουν καὶ τὴν πρᾶξιν.

Εφημερίδες:

Εἰς τὴν «*Οικονομικὴν Ἑλλάδα*» μᾶς δίδει ὁ κ. Ἀριστ. Ν. Παναγιωτίδης εἰκόνα τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἐκ τῆς ὁποίας καταδεικνύεται, λέγει, ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς εἶναι ἐκ τῶν ταχύτερον αὐξανομένων.

Καὶ ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ Καποδίστρια ὅταν τὸ παλαιὸν Βασίλειον εἶχε πληθυσμὸν 650,755 ψυχὰς Μετὰ ἐννέα ἔτη, τὸ 1838 ἐπὶ Ὀθωνος, ἀνῆλθον οἱ κάτοικοι εἰς 752,077. Τὸ 1848 εἰς 986,731 καὶ μετὰ 13 ἔτη, τὸ 1861 εἰς 1,096,810. Ἡ αὐξήσις αὐτὴ ἀναλογεῖ πρὸς 18 1/2 ἐπὶ 1,000 κατοίκων ἐτησίως.

Τὸ 1864 ἡ Ἑπτανήσος ἐνωθεῖσα μὲ τὴν Ἑλλάδα προσέθεσε 228,631 ψυχὰς (κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1862). Τὸ 1870 τὸ νέον Βασίλειον ἔχει πληθυσμὸν 1,457,894. Τὸ 1879 ἀνῆλθε εἰς 1,679,470. Τὸ 1881 μὲ τὴν ἐνωσιν τῆς Θεσσαλίας προστίθεται πληθυσμὸς 299,677 ψυχῶν. Ἡ ἀπογραφὴ τοῦ 1889 δι' ὅλον τὸ Βασίλειον ὁμοῦ μὲ τὴν Θεσσαλίαν, ἔδωσε πληθυσμὸν 2,187,208, ἡ δὲ τοῦ 1896 ἔδωσε 2,433,806. Ἡ ἐτήσια αὐξήσις ἀπὸ τοῦ 1861, μὴ λαμβανομένης ὑπ' ὅψιν τῆς προσθήκης τῶν κατοίκων τῆς Ἑπτανήσου καὶ τῆς Θεσσαλίας, ἀναλογεῖ διὰ τὸ παλαιὸν Βασίλειον εἰς 17 ἐπὶ 1000 κατοίκων. Ἡ ἀναλογία τῆς κατὰ μέσον ὁρον ἐτήσιας αὐξήσεως τοῦ ὅλου Βασιλείου ἀπὸ τῆς προσαρτήσεως τῆς Θεσσαλίας (1881) μέχρι τῆς τελευταίας ἀπογραφῆς τοῦ 1896 εἶναι 14 ἐπὶ 1000 κατοίκων.

Ὁ κ. Ἀρ. Πουλημένος γράφει εἰς τὸν «*Νουμάν*» τῆς 23 Ὀκτωβρίου σημειώματα περὶ τοῦ Καλοσγούρου, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε, λέγει, μαθητὴς. Αἱ ἐπόμεναι γραμμαὶ ἀπὸ τὰ σημειώματα αὐτὰ δίδουν μίαν εἰκόνα χαρακτηριστικὴν τοῦ Κερκυραίου λογίου τοῦ ὁποίου τὰ «Παναθηναία» ἐδημοσίευσαν διάφορα ἔργα:

«Ἀληθινότητι» θὰ διατηρῶ τὴν ἐντύπωσιν ἀπὸ τὰ σοφὰ του μαθήματα. Τὸν βλέπω ἀκόμη μὲ τὸ βιβλίον στήν ἀμασχάλην καὶ τὰ χέρια στήν τσέπην νὰ μπαίνει τὴν τάξην καὶ μηχανικὰ νὰ πηγαίνει στήν ἔδρα. Ἐνθ' αὐτὸ πρόσωπό του βλέπει κανεὶς ποὺ ἄλλοῦ ἔχει τὴ σκέψιν του. Ὅλος ἀφοσιωμένος στὸ θέμα του, μιλεῖ σιγα, καθαρὰ, ὁλοσφύγγυλα, ὥστε ὁ λόγος του νὰ ἐκφράζῃ ὅλην τὴν σκέψιν. Αἰσθάνεσαι ποὺ μόνον ἀγάπη γιὰ τὴν ἀλήθειαν κρύβουν τὰ βάθη τῆς ψυχῆς του. Στὴν ὁμιλίαν του δὲ θὰ μείνῃ πολλὴν ὥρα σὲ κοινὰ ζητήματα, θ' ἀνέβῃ πάντοτε ὡς τίς ὑψηλότερες σφαῖρας τῆς ἡθικῆς. Ἡ ἐκφρασις τοῦ προσώπου του, τὸ ἐνθουσιασμένον του βλέμμα, κάθε του κίνημα, ὅλα δείχνουν μὲ πόσῃ εὐχαρίστησιν μιλεῖ γιὰ πράγματα ἔξω τῆς κοινῆς ζωῆς. Τὴν καλλίτερόν του ἀπόλαψιν βρῖσκει στὰ διαλεκτὰ βιβλία, ἐκεῖνα ποὺ τὸν κάνουν νὰ σκέπτεται, γιὰ τὴν σκέψιν, καθὼς ἔλεγε, «μᾶς ἀνεβάζει σ' ἄλλη σφαῖρα ἀμόλυττον». Τὴν ζωὴν αὐτὴ τῆς ἀνώτερης σφαῖρας πάρα πολὺ ἐχάρηκε καὶ ἡ φύσις ἐκδικήθηκε τοῦ ἀνοιξε γρήγορα τὸν τάφο, ἀφίνοντας σ' ἐμᾶς τὴ λύπην καὶ τὸν καημόν.»

Εἰς τὸ προηγούμενον τεῦχος ἀνεφέραμεν περὶ τοῦ λαϊκοῦ ποιητοῦ Περούλη ὁ ὁποῖος συγκινεῖ τὸν φιλολογικὸν κόσμον. Τὸ «*Νέον Ἄδων*» τῆς 24 Ὀκτωβρίου δημοσιεύει ἀρθρον τοῦ κ. Κ. Πασσαγιάννη περὶ τοῦ Σπύρου Περούλη καὶ συγχρόνως διάφορα ποιήματά του. Ὁ κ. Πασσαγιάννης ἐπῆγε καὶ τὸν εἶδε ὁ

ἴδιος. Καὶ διηγεῖται ὡς ἑξῆς τὴν συνομιλίαν των.

— Ἐγὼ νὰ σᾶς πῶ: πάντα ἀπὸ μικρὸς ἐνοιῶθα κατὰ μέσα μου, ποὺ δὲ μποροῦσα νὰ τὸ ξηγήσω. Πῶς νὰ σᾶς πῶ; Ἔτσι, μίαν ἰδέαν, μίαν ἔγνοιαν πάντα μὲς τὸν νοῦ μου ποὺ καὶ γέροντα δὲν μὲ ἀφίνει νὰ ἡσυχάσω... Στὸ δρόμο, ὅταν πέφτω νὰ κοιμηθῶ, ὅσες φορὲς εἶμαι μόνος καὶ ὅταν ἐργάζομαι ἀκόμη στὴ δουλειά μου, μοῦ ἔρχεται αὐτὴ ἡ ἰδέα καὶ ἀπολησμονοῦμαι μέσα μου. Μυστήριον!

Ἄνοιξε τὰ μάτια του μεγάλη μία ἐκφρασις ἀπορίας ἀπλῶς ἐπάνω εἰς τὴν ἀτριχὸν μορφήν του καὶ ἐπανελάβε:

— Τότε εἶνε ποῦ μοῦ κατεβαίνει ἡ ὄρεξις γιὰ τὰ τραγούδια. Τὰ φτιάχνω μὲς τὸν νοῦ μου, τὰ φέρνω ἔτσι, τὰ φέρνω ἄλλοιως, καὶ ὅταν τάποτελειώσω, τὰ λέω τὰ ξαναλέω καὶ ὕστερα βάζω καὶ μοῦ τὰ γράφουνε: γιὰ τοὺς ὁρίζεις, οὔτε τὸ δημοτικὸν σχολεῖο δὲν ἐτελείωσα ποτὲ καὶ δὲν ξέρω βλέπεις καλὰ νὰ γράψω...

— Εἶνε πολλὸς καιρὸς ποὺ κάνετε τραγούδια;

— Καὶ βέβαια θάνα. Πάνε τώρα κάπου 15 χρόνια ποὺ ἔκαμα τὸ πρῶτον μου τραγούδι καὶ τὸ πῆρανε καὶ τὸ τραγουδῆσαν τὰ παιδιὰ τοῦ χωριοῦ.

— Καὶ στὴ μουσικὴ πῶς τὰ ταιριάζετε; Τὰ τονίζετε καὶ τὰ γράφετε μὲ νότες μόνος σας;

— Ἀ, ὄχι, καθόλου. Δὲν ξέρω νὰ γράψω μουσικὴ. Μαζὶ μὲ τὰ λόγια στὸ νοῦ μου ῥεχεται καὶ ἡ μελωδία καὶ ποῦμε. Κι' ἀφοῦ βάλω καὶ μοῦ γράψουν τὸ τραγούδι σὲ στίχους, τὸ λέω μόνος μου ὕστερα τραγουδιστὰ. Πέρνουν τὰ παιδιὰ τίς μελωδίας καὶ τίς ξαναλένε τραγουδιστὰ, ὅσο ποὺ μαθαίνουν τὰ λόγια καὶ τὸ τραγούδιμα ἀτόξω.

Ἀπαντῶν εἰς τὰ περὶ Περούλη γραφέντα ὁ κ. Θ. Βελιανίτης λέγει εἰς τὰς «*Ἀθῆνας*» ὅτι τὰ ποιήματα τοῦ Περούλη χαμνίαν ὁμοιότητα δὲν ἔχουν πρὸς τὴν ποιήσιν τῶν μεγάλων λαϊκῶν ποιητῶν μὲ τοὺς ὁποίους τὸν περιβάλλουν κάποτε, οὔτε τὸν ἐλάχιστον ὀργανικὸν δεσμὸν πρὸς τὴν λαϊκὴν ποιήσιν τῆς Ἑλλάδος, οὔτε κατὰ τὴν μορφήν οὔτε κατὰ τὰς ἰδέας καὶ τὰς ἀντιλήψεις τοῦ λαοῦ περὶ τοῦ κόσμου: ὅτι τὰ ποιήματα αὐτὰ δὲν φαίνονται καὶν ἐμπνευσθέντα εἰς τὴν ἀγροτικὴν ἀτμόσφαιραν ἀλλ' ἔχουν ἀφθονὴν τὴν ἐπιτήδευσιν καὶ τὸν ἀστυκὸν κόμπον, εἶναι κοινὰ καὶ τετριμμένα. Ὅτι ἂν δὲν πρόκειται περὶ νέας τινὸς ἐκδόσεως ψευδοδημοτικῶν ποιημάτων τὰ ὁποῖα παρουσίασε κάποιος ἀνακαλυφθέντα δῆθεν ἐν Ῥώμῃ, ὁ ὑποδηματοποιὸς τοῦ Ποταμοῦ φαίνεται ὅτι παρέφρεται τὸ λαϊκὸν αὐτοῦ πνεῦμα δι' ἀναγνώσεως στίχων νεωτέρων ποιημάτων.

Εἰς τὴν ἰδίαν ἐφημερίδα γράφει ἀπὸ τὴν Ἰέναν ὁ Α. Ι. ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐλαττώσεως τῶν ἐκ τῆς τουρκικῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ φοιτητῶν τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου. Καὶ λέγει ὅτι διὰ νὰ προσελκύσωμεν τοὺς Ἕλληνας φοιτητὰς πρέπει νὰ συμπληρωθῶν αἱ ἔδραι τῆς ἐν Ἀθῆναις θεολογικῆς σχολῆς καὶ νὰ πλουτισθῇ τὸ θεολογικὸν τιμῆμα τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης. Νὰ συμπληρωθῇ ἡ ἔδρα τῆς παιδαγωγικῆς καὶ νὰ προσαρτηθῇ εἰς αὐτὴν μία σχολὴ πρὸς πρακτικὴν ἐξάσκησιν. Νὰ ρυθμισθῇ ἡ διδασκαλία τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου οὕτως ὥστε νὰ εἶναι ἀρκετὴ ἡ πλήρης ἀκρόασις αὐτοῦ ἐντὸς ἐνὸς ἔτους, προσιτὴ δὲ καὶ εἰς τοὺς φοιτητὰς τῆς Θεολογίας διὰ τῆς ἐν καταλλήλῳ ὥρᾳ τοποθετήσεως αὐτῆς. Ὅτι οἱ Ἕλληνες φοιτηταὶ θὰ ἀπῆρχοντο τῶν Ἀθηνῶν μὲ γνώσεις τὰς ὁποίας πρὸ παντὸς ἀπαιτεῖ ἡ ἐν Τουρκίᾳ ἑλληνικὴ ἐκκλησία. Νὰ εἰσαχθῇ ἡ τουρκικὴ γλῶσσα εἰς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ νὰ ἰδρυθῇ ἔδρα τοῦ Μουσουλμανικοῦ καὶ Τουρκικοῦ δικαίου, διὰ νὰ μὴ περιορίζωνται, ἐπιστρέφοντες οἱ νομικοὶ εἰς τὰς πατρίδας των, εἰς μόνον τὰ προξενικά δικαστήρια. Νὰ συμ-

πληρωθῶν καὶ τελειοποιηθῶν τὰ ἐργαστήρια καὶ ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Πανεπιστημίου μας. Νὰ καταρτισθῇ ἀναγνωστήριον μετ' ἑλληνικά καὶ ξένα περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας.

Ἡ «**ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ**» ἐδημοσίευσε συνέντευξιν τοῦ κ. Γ. Ν. Φιλαρέτου περὶ φυσικοθεραπείας ὅτι καὶ Φιλάρετος ὁ ὁποῖος ἠκολούθησε τοιαύτην θεραπείαν εἰς τὸ παρὰ τὴν Δρέσδην σανατόριον Weissen Hirsch καταλήγει εἰς τὸ ἑξῆς συμπέρασμα:

«Τὸ συμπέρασμα μου εἶνε, ὅτι πρὸ πολλῶν αἰώνων ἡ ἀνθρωπότης ζητεῖ τὴν θεραπείαν ἀπὸ τὴν παθολογίαν, ὅτι ἡ ὑγιεινὴ εἶνε κλάδος τῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης ἀλλὰ παρημελημένος καὶ ὑπὸ τῶν ἱατρῶν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ, καὶ ὑπὸ τῆς Πολιτείας γενικώτερον. Ἰατροὶ καὶ πάσχοντες συναντῶνται κατὰ πρῶτον ὅταν ἐπέλθῃ τὸ κακόν, ἐνίοτε μάλιστα ὅταν εἶνε ὁ καιρὸς τῆς προσκλήσεως τοῦ ἱερέως.

Ἡ θεωρία τοῦ Λάμαν συνίσταται εἰς τὸ ὅτι σχεδὸν πᾶσαι αἱ νόσοι ἔχουσιν ὡς ἀφορμὴν τὴν δυσαιμίαν αὐτὴ δὲ προσέχεται ἐκ τῆς βλαβεροῦς τροφῆς καὶ πόσεως, ἐκ τῆς χειρίστης διαίτης ἕνεκα τοῦ καπνίσματος καὶ τῶν ἀλκοολικῶν ποτῶν, ἐκ τῆς εἰσποσῆς μεμολυσμένου ἀέρος ἐντὸς ἀνθυγιεινῶν δωματίων. ἐκ τῆς νοσογόνου ἐνδυμασίας Πάντα ταῦτα συνήθως ἀπολιγνύουσιν εἰς γενικὴν νευρασθένειαν ἐκδηλουμένην παντοιοτρόπως. Ἡ σωματικὴ νόσος συνεπάγεται τὴν νοσηρὰν κατάστασιν τοῦ πνεύματος.

Ἡ σωματικὴν δυσαιμίαν ἔχει ὡς κύριον σκοπὸν ὁ Λάμαν ὅτι ὀφείλει νὰ θεραπευθῇ ὁ ἱατρός, οὐχὶ διὰ φαρμάκων, οὐχὶ διὰ μεταλλικῶν ὑδάτων, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐξυγιάνσεως τοῦ αἵματος ἐπὶ ἀσφαλῶν βάσεων. Τοῦτο φρονεῖ ὅτι ἐπιτυγχάνει διὰ τῆς κατὰ τὸ δυνατόν ἐπαγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν φυσικὸν βίον, ἐκ τοῦ ὁποῖου ἐπὶ ἀνυπολογιστῶ ζήμια τοῦ τερατωδῶς ἀπεμακρύνθη.

«Τὰ μέσα εἰς ἃ καταφεύγει εἶνε ὅπως εἴπομεν ἡ ἡ χρησιμὴ τοῦ ἀέρος, τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ ὕδατος μεθοδικῶς. Ἡ βελτίωσις τῆς ἐνδυμασίας, ἡ δέουσα τροφή καὶ ἡ κατάλληλος πόσις, ἡ γυμναστικὴ καὶ ἐν γένει ὁ φυσικὸς βίος, ἡ καταδίκη τῆς υπερβολικῆς κοπώσεως κυρίως ἕνεκα τῆς δύνης τοῦ χρυσοῦ κατὰ τὴν γνώμην μου ἡ ἕνεκα δοξομανίας. Ἡ αὐστηρὰ ἀπαγόρευσις τῆς φαντασιώδους ἐκ τῆς νικητικῆς εὐχαριστήσεως, τῆς οἰνοποσίας καὶ ἰδίως τῆς ζυθοποσίας.

Ἡ εἰς Weissen Hirsch ἐπὶ ἑξ ἑβδομάδας θεραπεία χρησιμεύει πρὸς ὑπόδειξιν τοῦ τρόπου δι' οὗ ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος νὰ διάγῃ ἐφαρμοζὼν καὶ κατ' οἶκον πᾶν ὅ,τι εἶνε δυνατόν, διότι βεβαίως ὅλα εἶνε ἀδύνατον.»

Ο ΛΙΓΟΣ ΤΙΧΑ

Τὸ Πανόραμα περὶ τοῦ ὁποῖου συχνὰ γίνεται λόγος, ὅτι καταστρέφει τὸ ὁραϊότερον μέρος τῆς πόλεως μετ' ὅν τερατώδη ὄγκον τοῦ καὶ δείχνει τὴν σύγχρονον ἀκατασθένειαν, δὲν ἠμποροῦσε νὰ διαφύγῃ τὸ μάτι τοῦ κ. Ἀννίνου. Ἡ εὐφυὴς γελοιογραφία του ὡς χρησιμεύσῃ ὡς κτύπημα σκαπάνης.

Τὴν παρελθούσαν ἑβδομάδα ἔγινε τὸ μνημόσυνον τοῦ πρὸ ἐνὸς ἔτους φρονεθέντος Παύλου Μελά.

Κατόπιν δηλώσεως Σουηδῶν, Ἀγγλῶν καὶ ἄλλων ἀθλητῶν ὅτι ἕνεκα τῆς μεγάλης διαρκείας τοῦ χειμῶνος εἰς τὰ μέρη τῶν δὲν μὲν ἀρκετὸς καιρὸς προπονήσεως, ὡρίσθη ἡμέρα ἐνάρεως τῶν προσεχῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων, ἀντὶ τῆς 3ης Ἀπριλίου ἢ 9ῃ Ἀπριλίου, Κυριακῇ τοῦ Θωμά. Ἀξίως τῶν ἀγώνων ἢ 19ῃ Ἀπριλίου.

Εἰς τοὺς μύστας τῆς «Νέας Σκηνῆς» προσετέθη

καὶ ὁ κ. Δεκατσῆς Ἡ «Νέα Σκηνή» ἀποκτῇ ἕνα κάλυστον παράγοντα.

Ἡ «Ἀλήθεια» τῆς Κύπρου ἐόρτασε πρὸ ἡμερῶν τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα τῆς Εἰς τὸν ἀγαπητὸν διευθυντὴν τῆς «Ἀληθείας» στέλλομεν τὰ φιλικὰ μας συγχαρητήρια.

Ὁ Γάλλος ποιητὴς Ρισπὲν ἐδραματοποίησε τὸν Δὸν Κιχῶτην. Τὸ ἔργον ἔχει ὡραιότατα μέρη, ὑπελείφθη ὁμως τῶν προσδοκιῶν τοῦ κοινού.

Εἰς τὸ Μιλάνον ἐδόθη νέον μελόδραμα τοῦ Μασνὲ Le Jongleur de Notre Dame. Μουσικὴ λεπτὴ καὶ ὁραία εἰς τὴν μελωδίαν, ποικίλη καὶ πλουσία εἰς τὴν ἐνορχήστωσιν. Ἡ ὑποδοχὴ ἐν τούτοις τοῦ μελοδράματος ἦτο μᾶλλον ψυχρά.

Τὰ ὑπαίθρια θέατρα διὰ τὰ ὁποῖα ἔγραψε εἰς δύο ἐπιστολάς του ἀπὸ τὸ Παρίσι ὁ Ἰων μεταφτεύνονται ἀπὸ τὴν Γαλλίαν καὶ εἰς ἄλλας χώρας. Εἰς τὰ περὶ χώρα τῶν Βουξέλλων, εἰς τὸ Ζενβάλ-Λεζὼ ἐδόθη σειρά παραστάσεων. Ἡ ἐπιτυχία ἦτο πλήρης.

Ὁ Γουστάβ Φρένσεν, συγγραφεὺς τοῦ Jörn Uhl, τὸ ὅποτον εἶχε μοναδικὴν ἐπιτυχίαν, ἐκδίδει νέον ἔργον: Aus einer Kleinen Stadt.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΤΟ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΘΝΙΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ Φωτοτυπικὴ ἀντιγραφή τῶν ἐν αὐτῷ θησαυρῶν μετ' ἐπεξηγητικῶν κειμένων ὑπὸ Ι. Ν. Σβορώνου. Τεύχος 5-6 Δρ 21, Φρ 18. Ἐκδότης Μπὲκ καὶ Μπάρτ Ἀθήναι.

ΠΑΝΔΩΡΑ Τόμος Α'. ἦτοι: ΤΟ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑ ὑπὸ Α. Κόναν Λόυλ. — Η ΚΑΛΗ ΤΥΧΗ ΤΟΥ ΡΩΡΙΝ ΚΑΜΠΤ ὑπὸ Μπρέτ Χάρτ. Ἀθήναι 1905. Ἐκδότης Μπὲκ καὶ Μπάρτ. Σχ 16ον σελ. 157 δρ 1.

ΜΙΚΤΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ μετ' εἰκόνων καὶ ἐννέα παρενθέτων πινάκων ὑπὸ Σ. Π. Λάμπρου Α'. Δόγοι (1902-1905) Β'. Ἐπιστολαὶ (1895-1903) Γ'. Μελέται (1874-1905) Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου.

ΗΛΕΚΤΡΑ μετὰ σχολείων ὑπὸ Γ. Μιστριώτου Ἐκδοσις δευτέρα. Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1905.

Ο ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΦΩΚΑΣ G. Schlumberger κατὰ μετάφρασιν Ἰ. Λαμπροῦ Τεύχος Τέταρτον. Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου (Βιβλιοθήκη Μαράσλη).

ΤΟ ΠΡΟΣΑΡΜΟΖΟΝ ΝΥΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ ΣΥΣΤΗΜΑ ὑπὸ Δημητρίου Π. Γεωργιάδου 1905. Τυπογραφεῖον «Χρονογράφου» ἐν Πειραιεῖ. Σχ. 16ον σελ. 172 δρ 3.

ΟΔΗΓΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ὑπὸ Νικ. Γ. Ἰγγλέση: Οἰκονομικά, Δημόσια Ἔργα, Ἐμπόριον, Βιομηχανία, Ναυτιλία, Γεωργία, Κτηνοτροφία, Τοπογραφία, Ἀρχαιολογία, Γράμματα, Τέχναι, Στατιστικὴ, Μεταλλεολογία, Χρηματιστήριον, Συγκοινωνία. — Ἀθήναι ἔτος Α'. 1905-1906. — Τιμὴ. Μετὰ τῶν ταχυδρομικῶν καὶ περιβαλλόμενος Ἐσωτερικοῦ Δρ. 15, Ἐξωτερικοῦ Φρ. 15.

LA DISSIMILATION DU S. INTERLOCATIVE DANS LES DIALECTES NEO GRECS par Hubert Pernot — Paris 1905 Ernest Leroux éditeur, 23 Rue Bonabarte.

ΥΔΩΡ «ΣΑΡΙΖΑ» ΑΝΑΡΟΥ

ΚΑΤ' ΕΡΗ, ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝΙΔΙΟΚΤΗΤΩΝ
ΑΔΕΛΦΩΝ ΜΠΙΣΤΗ. Ν. ΚΑΛΙΒΙΝΟΥ ΚΑΙ Α. ΜΕΝΔΡΙΝΟΥ

Δηλοῦν, ὅτι τὸ θαυμάσιον καὶ παγκοσμίον φήμης ἱαματικὸν ὕδωρ «**Σάριζα**» Ἄνδρον ἡγγυημένον, ὡς δις τῆς ἑβδομάδος κομιζόμενον, πωλεῖται παρὰ τῶν ἰδιοκτητῶν Ἀδελφῶν Μπίστη, Σταδίου 33, καὶ διασταύρωσις ὁδοῦ Παρθεναγωγείου, Ν. Καλεδίνου, Ζωοδόχου Πηγῆς 17 καὶ Λεωνίδα Μενδρινού, Ὁφθαλμιατρείου 2.

Παράορτα ἐν Πειραιεῖ ἐδωδιμοπωλεῖον ΣΩΤ. ΒΟΡΡΙΑ—Κεντρικὴ Ἀγορά. Οἱ θέλοντες ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ νὰ προμηθεύωνται ὕδωρ χονδρικῶς δύνανται ν' ἀπευθύνωνται ἀπ' εὐθείας εἰς τοὺς ἐν Ἀθήναις ἰδιοκτείας κ. κ. Ἀδελφοὺς Μπίστη καὶ Ν. Καλεδίνου. Αἱ αἰτήσεις τῶν θὰ ἐκτελῶνται ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς ἐν Ἀνδρῶ πηγῆς μετὰ τῆς μεγαλειτέρας ἀκριβείας καὶ ταχύτητος.

— 1831 —

ΓΕΝΙΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ, ΤΕΡΓΕΣΤΗΣ

(ASSICURAZIONI GENERALI)

ἐταιρικὸν κεφάλαιον καὶ ἀποθεματικὰ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1904

Κορῶναι 247,497,914.42

ΠΥΡΑΣΦΑΛΕΙΑΙ — ΘΑΛΑΣΣΑΣΦΑΛΕΙΑΙ
ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ ΖΩΗΣ

ἐπὶ διαφορῶν συνδυασμῶν.

Η ΕΤΑΙΡΙΑ ΣΥΝΑΠΤΕΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΖΩΗΣ ΕΙΣ ΔΡΑΧΜΑΣ

Διευθυντὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Γεν. Πρακτορείου
Α. ΒΡΥΖΑΚΗΣ

Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς διὰ τὴν Ἑλλάδα
καὶ Διευθυντὴς τοῦ Εἰδικοῦ Γραφείου Κλάδου Ζωῆς
Ι. ΚΟΥΖΙΝ

Γενικὸς Ἀντιπρόσωπος καὶ Τραπεζίτης ὁ Οἶκος Γ. Π. ΣΚΟΥΖΕ

Γραφεῖα: Ἀθήναι, Ὁδὸς Σταδίου καὶ Ὁφθαλμιατρείου ἀριθμὸς 10.

ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΝ ΝΕΥΡΙΚΩΝ ΝΟΣΗΜΑΤΩΝ

ΕΝ ΠΑΘΗΣΙΟΙΣ

MAISON DE SANTÉ

Σ. Γ. ΒΛΑΒΙΑΝΟΥ Ἱατροῦ Νευρολόγου καὶ Φρενολόγου.

Ἰδρύται εἰς μαγευτικὴν θέσιν τῶν ὁλοδρόσων Πατησίων, τοῦ ὁραιότατου τούτου καὶ ὑγιεινοτάτου προαστείου τῶν Ἀθηνῶν, ἐν τέταρτον μόλις ἀπέχοντος αὐτῶν καὶ συγκοινωνούντος δι' ὅλων τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας, περιβάλλεται δὲ ὑπὸ ἀπείρων μυροβόλων κήπων καὶ ἰδίων κέκτηται κήπον, ὡς καὶ ἀφθονον καὶ διανυέστατον ὕδωρ.

Ἐν τῇ Κλινικῇ ταύτῃ νοσηλεύονται δέξια καὶ χρόνια νοσήματα Νευρικὰ καὶ Ἐγκεφαλικά. Μολυσματικὰ δὲ καὶ ἐπικίνδυνα ἐγκεφαλικά δὲν εἰσὶ δεκτά.

Πρὸς θεραπείαν τῶν ἀσθενῶν ἐφαρμόζονται ὅλαι αἱ θεραπευτικαὶ μέθοδοι μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ Ψυχοθεραπεία, ἡ Ἠλεκτροθεραπεία, ἡ Ὑδροθεραπεία, ἡ Ανατριπιδθεραπεία (Massage), ἡ Μουσικοθεραπεία, ἡ Ἱατρικὴ Γυμναστικὴ, ἡ διὰ κατακλίσεως (alitement) καὶ ἀπομονώσεως (isolement) θεραπεία, ἡ δι' Ὑπνωτισμοῦ καὶ ὑποβολῆς ἐν ἐργηρόρει (suggestion à l'état de vielle), αἱ ἐνέσεις ὁρμῶν (ὁρροθεραπεία) καὶ λοιπῶν φαρμάκων κλπ. κλπ.

Πᾶσαι αὗται αἱ θεραπευτικαὶ μέθοδοι ἐφαρμόζονται ἀναλόγως τοῦ νοσήματος καὶ τῶν ἐνδείξεων. Νοσοκομειακὴ ὑπηρεσία πλήρης: οἱ νοσοκόμοι ἐκ τῶν εἰδικῶν μόρφωσιν λαβόντων καὶ πεπειραμένοι περὶ τὴν νοσηλείαν τοιοῦτων ἀρρώστων.

Κλῖναι ἀπὸ δέκα δραχμῶν καὶ ἄνω δι' ἡμέρας, ἀναλόγως τοῦ δωματίου, τοῦ προσωπικοῦ ὅπερ ἀπασχολεῖται, τῆς θεραπείας, τῆς τροφῆς καὶ τῶν ἱατρικῶν ἐπισκέψεων.

Ἡ Κλινικὴ συνδέεται διὰ τηλεφώνου μετὰ τὴν οἰκίαν καὶ τὸ γραφεῖον τοῦ Διευθυντοῦ. Ἀρ.τηλφ 314. Οἱ βουλόμενοι νὰ εἰσέλθωμεν ἢ νὰ εἰσαγάγωσι τοὺς ἀρρώστους τῶν δέον ν' ἀπευθυνθῶσιν εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Ἱατροῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ του 16 — Ὁδὸς Ζήνωνος — 16,

ἐνθα δέχεται τοὺς πάσχοντας ἐκ

ΝΕΥΡΙΚΩΝ ἢ ΦΡΕΝΙΚΩΝ

Ἐκάστην 8-10 π. μ. καὶ 4-6 μ. μ. πλὴν τῆς Κυριακῆς. — Ἀριθ. τηλεφώνου 200

ΚΑΤΑ ΤΗΝ 30 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1905

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

Ταμεῖον	εἰς μεταλλικόν	Δρ.	2,770,788.39	2,941,014.39
	τραπεζικὰ γραμμάτια Ἰονικῆς Τραπεζῆς	»	160,900.—	156,410.—
	κερματικά » δίδραχμα καὶ μονόδραχμα	»	1,292,809.—	1,138,485.—
Ἐξωτερικοὶ λ/σμοί	Ἀντίτιμον μεταλλικοῦ Τραπεζῆς εἰς τὸ ἐξωτερικόν	»	27,666,782.11	26,543,503.77
»	Προτὸν ἐκδοθ. Ἐθν. Δανείου εἰς χρυσόν Ἑλλην. Σιδηροδρ. 4 0/0 1902	»	15,775,974.83	17,396,336.83
Δάνειον πρὸς τὴν Ἑλλην. Κυβέρνησιν ἐπ' ἀναγκ. κυκλοφορία τραπεζικῶν γραμματίων	»	»	68,278,575.42	68,278,575.42
»	» » » » » διδράχμων καὶ μονοδράχμων	»	10,875,000.—	10,875,000.—
Ὁμολογίαι Ἐθνικῶν Δανείων	{ Εἰς χρυσόν Δρ. 23,768,607.75	»	52,667,132.75	52,667,132.75
	{ » τραπεζ. γραμμάτια » 28,898,525.—	»	22,545,770.02	20,157,072.79
Προεξοφλήσεις	»	»	2,879,106.64	2,866,812.91
Καθυστερήσεις προεξοφλήσεων	»	»	11,789,007.81	11,033,150.56
Δάνεια καὶ ἀνοικτοὶ λ/σμοὶ ἐπ' ἐνεχύρῳ χρηματογράφων	»	»	1,288,048.50	498,119.05
Δάνεια ἐπ' ἐνεχύρῳ ἐμπορευμάτων	»	»	56,628,343.14	55,855,314.99
Δάνεια καὶ ἀνοικτοὶ λογαριασμοὶ ἐπὶ ὑποθήκῃ	»	»	42,847,434.14	43,004,501.44
Δάνεια εἰς δήμευ. λιμένας, καὶ λοιπὰ νομικὰ πρόσωπα	»	»	10,801,812.64	11,459,621.94
Χορηγήσεις εἰς γεωργοκτηματίας	»	»	5,124,159.82	4,954,468.67
Καθυστερ. χορηγήσεων εἰς γεωργοκτηματίας καὶ ἐκ γραμμ. Προνομ. Τραπ. Ἡπειροθεσσαλίας	»	»	4,159,445.70	4,159,445.70
Μετοχαὶ εἰς ἐγγυρώσιους Ἑταιρίας	»	»	1,500,000.—	1,500,000.—
Συμμετοχὴ εἰς Τραπεζαν Κρήτης	»	»	1,825,200.—	1,835,200.—
Ὁμολογίαι λαχ. δανείου Ἐθν. Τραπ. τῆς Ἑλλάδος 2 1/2 0/0 (εἰς τρ. γρ.)	»	»	8,337,401.29	8,328,231.16
Τοκομερίδια ἐν γένει	»	»	2,523,388.10	2,513,412.87
Καταστήματα Τραπεζῆς καὶ κτήματα ἐξ ἀναγκαστικῶν ἐκποιήσεων	»	»	1,661,790.50	1,614,237.64
Ἀπαιτήσεις ἐπισφαλεῖς	»	»	2,023,397.05	2,329,676.87
Ἐξοδα ἐγκαταστάσεως (ἰδίως δαπάνη κατασκευῆς τραπεζικῶν γραμματίων)	»	»	7,315,919.19	5,042,609.44
Διάφοροι λογαριασμοὶ	»	»	8,989.30	18,640.60
Λογαριασμοὶ τρίτων ἐν τῷ ἐξωτερικῷ	»	»	1,648,640.—	1,648,640.—
Διεθνῆς Οἶκ. Ἐπιτροπὴ (λ/σμοὶ ὑπὲρ Ἐθν. δαν. εἰς χρυσ.)	»	»	1,200,000.—	1,200,000.—
Λογαριασμοὶ ἐξαγορᾶς συμμετοχῆς Κυβερνήσεως εἰς κέρδη ἐκ τραπεζικῶν γραμματίων	»	»	450,000.—	450,000.—
Ἐξαγορὰ προνομίου Προνομ. Τραπεζῆς Ἡπειροθεσσαλίας	»	»	543,857.62	427,438.99
Προμήθεια τροπῆς λαχειοφόρου δανείου (εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια)	»	»		
Διάφορα	»	»		
Δρ.			366,589,673.96	360,962,961.99

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ		ΔΡ.	ΛΕΠΤΑ	ΣΕΝΤΑ
Μετοχικόν Κεφάλαιον				
Αποθεματικά Κεφάλαια		Δρ.	20,000,000.—	20,000,000.—
Τραπεζικά γραμμάτια εν κυκλοφορία:		»	13,500,000.—	13,500,000.—
I. διά λ/σμόν τῆς Κυβερνήσεως	Δρ.	68,278,575.42		
II. » » Τραπεζῆς	»	51,933,742.41		
Κερματικά γραμμάτια δίδραγμα καὶ μονόδραγμα	»		123,212,317.53	148,312,327.19
Καταθέσεις ἄνευ τόκου εἰς μεταλλικὴν	»		10,875,000.—	10,875,000.—
Καταθέσεις ἄνευ τόκου	»		5,316,574.80	5,406,301.61
Ἐπιταγὰι πληρωτέαι	»		12,888,733.50	13,178,621.41
Μερίσματα πληρωτέα	»		1,131,483.96	1,031,995.71
Καταθέσεις Δημοσίου διὰ χορηγήσεις δανείων κατὰ τὸν «ΒΦΜ» νόμον.	»		425,420.—	509,690.—
Διεθνὴς Οἰκονομικὴ Ἐπιτροπὴ. Δ/σμός καταβ. ἑἰς χρυσόν	Δρ.	758,783.31		
ἑξ Δημοσ. ὑπεργύων προσόδων	»	4,760,260.88		
ὑπηρεσία Ἐθνικῶν δανείων εἰς τραπεζικά γραμμάτια	»		5,519,044.19	3,958,396.07
Καταθέσεις Δημοσίου εἰς χρυσόν	»		291,115.45	384,258.40
Καταθέσεις Δημοσίου ἐπὶ τόκῳ εἰς τραπεζικά γραμμάτια.	»		513,962.89	1,242,524.42
Ἐντοκος καταθέσεις Δημοσίου εἰς χρυσόν διὰ τὴν κατασχ. Σιδ. Πειραιῶς - Δεμερλή - Συνόρων	»		10,701.48	510,701.48
» » » τραπεζ. γραμμ.	»		15,775,974.83	17,396,336.83
Καταθέσεις ἐπὶ τόκῳ	»		331,297.21	19,689.21
Λαχειοφόρον δάνειον Τραπεζῆς 3 0/0 εἰς χρυσόν	»		80,476,462.26	80,408,680.77
2 1/2 0/0 εἰς τραπεζ. γραμμάτια	»		45,459,810.—	45,459,810.—
ὑπηρεσία λαχειοφόρου δανείου Τραπεζῆς 3 0/0 εἰς χρυσόν	»		20,492,000.—	20,492,000.—
2 1/2 0/0 εἰς τραπεζ. γραμμάτια	»		1,386,170.—	1,608,392.—
Καταθέσεις Ταμιευτηρίου	»		3,000.—	15,000.—
Διάφορα	»		4,785,798.66	4,697,180.6
	»		3,911,057.26	2,872,306.3
	Δρ.		366,589,673.96	360,962,961.99

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 8 Ὀκτωβρίου 1905.

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Λογιστηρίου
Π. Α. ΚΟΥΤΣΑΛΕΞΗΣ

ΙΟΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ LIMITED

Συσταθείσα τῷ 1839

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ £ 1315.510

ΕΛΡΑ ἐν Δονδίνῳ ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ἐν Ἀθήναις

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ἐν Κερκύρα, Κεφαλληνίᾳ, Ζακύνθῳ, Πάτραις, Πειραιεῖ, Τριπόλει

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ. Ἡ Ἰονικὴ Τράπεζα Limited δέχεται μέχρι νεωτέρας εἰδοποιήσεως, καταθέσεις εἰς ἔπιταγὰς (chèques) ἐπὶ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, ὑπὸ τοὺς κάτωθι ὅρους:

2 % εις α' ζήτησιν μέχρι τοῦ ποσοῦ fr. 100.000. — 1 % εις α' ζήτησιν διὰ τὰ πέραν τῶν fr. 100.000 ποσά. — 2 1/2 % μετὰ 3 μῆνας. — 3 % μετὰ 6 μῆνας. — 3 1/2 % μετὰ 1 μέχρι 3 ἐτῶν καὶ 4 % ἐπέκεινα τῶν 3 ἐτῶν.

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΕΙΣ ΔΡΑΧΜΑΣ: 2 $\frac{1}{2}$ % ετησίως ἐπὶ ἀποδόσει εἰς α' ζήτησιν διάποσά
μέχρι Δρ. 100.000. — 1 % εἰς α' ζήτησιν διὰ τὰ πέραν τῶν Δρ. 100.000 ποσά. — 3 %
μετὰ 3 μῆνας. — 3 $\frac{1}{2}$ % μετὰ 6 μῆνας μέχρι 2 ἐτῶν. — 4 % μετὰ 2 μέχρι 4 ἐτῶν καὶ
4 $\frac{1}{2}$ % ἐπέκεινα τῶν 4 ἐτῶν.

ΑΠΟΘΗΚΗ
ΚΑΠΕΛΛΩΝ ΠΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΥ

ΑΔΕΕ. Φ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ & Σ^Α
157 — Ὁδὸς Ἀβίων — 157

(*Εναντι Πρακτορείου τῶν Ἐφημερίδων)

TIMAI ΩΡΙΣΜΕΝΑΙ

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Σ. ΑΥΚΟΥΔΗΣ

Δικηγόρος.

Νομικὸς Σύμβουλος καὶ δικηγόρος τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, τέως Νομικὸς Σύμβουλος τοῦ Κράτους.

Γραφεῖα ὁδὸς Προαστίου 74.

ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

*Ορ ανον τῆς Ἑταιρείας τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐκαστον τεῦχος ἀποτελεῖται ἐκ 5 τυπογρα-
φικῶν φύλλων 8ου σχήματος.

Διὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀναλύονται καὶ συζητοῦνται ἐν ἄρθροις εἰδικῶν δημοσιολόγων **ἀπαντα τὰ ἐθνικὰ ἡμῶν ζητήματα**, ὡς καὶ πᾶν δημοσίευσμα ἐθνικῆς ὑποθέσεως.

Συνδρομή : Ἑσωτερικοῦ Δραχμαὶ 8 Ἐξωτερικοῦ Φράγκα 8.

Τὰ μέλη τῆς Ἑταιρείας, καταβάλλοντα τὴν ἐτησίαν αὐτῶν συνδρομὴν πληροῦνσι τὸ ἥμισυ τῆς συνδρομῆς. Πᾶσα αἴτησις ἀπευθυντέον :

Κον Πρόεδρον τῆς Ἑταιρείας τοῦ Ἑλληνισμοῦ *Εἰς Ἀθήνας*

ΕΥΛΟΓΓΡΑΦΕΙΟΝ

KAI

ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

EA. KAZANE

ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΜΕΝΑ

Г. И. ПАЗЕ

'Αθήναι — ὁδὸς Σταδίου —

'Αγορά, Πώλσεις, 'Ανταλλαγή

TIMBRES-POSTE USÉS

καθ. **I RASIS**
Rue Stadiou, Arsakion

"ATLANTIS,"

Ἑλληνικὴ Ἐφημερὶς Ἰδρυθεῖσα τῷ 1894.

Ἡμερησία ἐν Νέα-Ὑόρκη.

Ἔτησία Συνδρομὴ Φράγκα Χρ. 20.

THE "ATLANTIS", 51 Vesey St. NEW-YORK, U. S. A

ΕΙΣ ΟΛΟΥΣ ΠΡΟΣΙΤΑ ΤΑ "ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ,"

Θέλοντες νὰ καταστήσωμεν τὰ «Παναθήναια» προσιτά εἰς ὅλους δεχόμεθα καὶ συνδρομητὰς πληρόνοντας κατὰ δόσεις.

Ἡ ἔτησίᾳ συνδρομὴ Δρ. - Φρ. 2^ῶ θὰ πληρώνεται οὕτω : Δρ. 5 κατὰ τὴν ἐγγραφήν, δρ. 5 μετὰ 2 μῆνας καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Μὲ τὴν 5ην δόσιν, ἥτοι κατὰ τὸ τέλος τοῦ 8ου μηνὸς ἀπὸ τῆς ἐγγραφῆς, ὁλόκληρος ἡ συνδρομὴ θὰ εἶναι πληρωμένη, καὶ ὁ συνδρομητὴς θὰ λαμβάνῃ ἀκόμη ἐπὶ 4 μῆνας τὴν περιοδικὴν.

Αἱ πληρωμαὶ ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας καὶ τὸ ἐξωτερικὸν θὰ γίνωνται διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς ἢ διὰ χαρτονομίσματος ἐντὸς συστημένης ἐπιστολῆς.

I. I. MINETTAS — ΑΘΗΝΑΙ — Τηλ. Διεύθ. MINETTAS

Τὸ παρὰ τὴν ὁδὸν Σταδίου καὶ Παρθεναγωγείου τραπεζικὸν γραφεῖον **I. I. Μινέττα** προμηθεύει οἰονδήποτε ποσὸν ὁμολογιῶν τῶν κάτωθι Ἑλληνικῶν Ἐθνικῶν Δανείων εἰς τὰς τρεχούσας τιμὰς τῶν Χρηματιστηρίων Ἀθηνῶν, Λονδίνου καὶ Παρισίων τὰς ὁποίας θεωρεῖ ὡς τὰς ἀσφαλεστάτας, συμφερωτέρας καὶ εὐκολώτερον διαπραγματευσίμους.

Δάν. τῶν 120 ἑκατομ.	τοῦ 1881 ἀποδίδ.	τόκον 4 1/2 ο/ο
> > 135 >	(Μονοπωλείων)	τοῦ 1887 > 4 1/2 ο/ο
> > 125 >	(Πάγιον)	> 1889 > 4 1/2 ο/ο
> > 76,350,000	(Ἡνοποιημένον)	> 1898 > 5 ο/ο
> > 11,750,000	(Σιδ. Π.Κ. Μεταγ.)	> 1900 > 5 ο/ο

Αναλαμβάνει ἐπίσης τὴν προμήθειαν καὶ τῶν ἐξῆς ἀρίστων Ἑλληνικῶν ἀξιῶν:

Ὁμολ. Λαχειοφόροι τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης	δίδουσι τόκον 2 3/4 ο/ο
Μετοχαὶ Ἐθνικῆς Τραπέζης	> 4 3/4 ο/ο
> Τραπέζης Ἀθηνῶν	> 7 ο/ο
> Τραπέζης Κρήτης	> 4 1/2 ο/ο
> Τραπέζης Βιομηχανικῆς Πίστεως	> 6 1/2 ο/ο
> Ἑταιρ. Διαχειρ. ὁσως Δημοσ. Προσόδων	> 6 ο/ο
> Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	> 6 ο/ο
> Θεσσαλίας	> 5 ο/ο
> Πανελληνίου Ἀτμοπλοίας	> 6 1/2 ο/ο
> Σιδηρ. Πειρ.-Ἀθηνῶν-Πελοποννήσου	> 4 ο/ο

Καὶ προσφέρεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης Τραπεζικῆς καὶ Χρηματιστικῆς ἐργασίας δεχόμενον ἐντολὰς ἐκ τε τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

ΣΗΜ. Ὑπολογιζομένων τῶν τόκων πρὸς τὰς τρεχούσας τιμὰς καὶ τὰ μερίσματα τοῦ τελευταίου ἔτους.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ ΠΑΛΛΗ & ΚΟΤΖΙΑ Ὁδὸς Ἑρμοῦ - Ἀθήναι

Πλούτος γραφικῆς ὕλης.— Ἐντυπα καὶ ἐπισκεπτήρια καλλιτεχνικά.— Ἐργοστάσιον φακέλων τέλειον.— Χάρτης τυπογραφικὸς λευκὸς καὶ ἐξωφύλλων παντὸς εἶδους καὶ ποιότητος.

Εὐθηνία, ταχύτης, ἀκρίβεια.

ΓΑΛΑΚΤΟΠΩΛΕΙΟΝ Γ. Ι. ΓΟΥΔΕΛΜΟΥ & ΣΑΣ Ὁδὸς Γ'. Σεπτεμβρίου 22

ΟΛΑ ΤΑ ΓΑΛΑΚΤΕΡΑ ΕΙΔΗ
ΓΑΛΑ ΑΓΝΟΤΑΤΟΝ
ΠΡΟΣ 80 ΛΕΠΤΑ Η ΟΚΑ

ΜΙΑ ΔΟΚΙΜΗ ΑΡΚΕΙ
ΔΙΑ ΝΑ ΣΑΣ ΠΕΙΣΗ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΙ ΖΑΧΑΡΙΟΥ

ΕΔΩΔΙΜΑ ΚΑΙ ΠΟΤΑ

ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ
ΑΡΙΘ.
ΟΙΚΙΑ ΒΟΥΡΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ

ΤΑ

ΚΑΛΙΤΕΡΑ

ΚΑΙ

ΝΟΠΟΤΕΡΑ

ΕΙΔΗ

BISCUIT